

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra historie

Tereza LYČKOVÁ

Minoritský řád v Krnově v raném novověku

Magisterská diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Martin ELBEL, M.A., Ph.D.

Obor: Historie

Olomouc 2016

Diplomová práce vzniklas podporou grantů SGS c. IGA_FF_2014_084 *Text jako prostředek vyjednávání v předmoderní společnosti*, IGA_FF_2015_043 *Kořeny individualit: Konflikt mezi jedincem a komunitou v historii*, a IGA_FF_2015_032 *Společnost v historickém vývoji od středověku po moderní věk*.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně na základě citovaných pramenů a literatury.

V Olomouci dne 27. dubna 2016.

Tereza Lyčková

Zde bych chtěla poděkovat vedoucímu práce Martinu Elbelovi, Ph.D., za rady, komentáře a trpělivost, se kterými mne v mém bádání vedl a které mi umožnily práci dokončit.

Poděkovat bych chtěla také Jarmile Kašpárkové, Ph.D. za konzultaci části práce, které mi v mnoha ohledech pomohly. Také bych chtěla velmi poděkovat pracovníkům Zemského archivu v Opavě, pobočky Zemského archivu v Olomouci, Státního okresního archivu Bruntál a zejména pak dr. Arturu Stögmannovi za zpřístupnění pramenů uložených v Rodinném archivu Lichtenštejnů ve Vídni.

V neposlední řadě bych pak chtěla poděkovat své rodině, která mne po celou dobu mého studia podporovala a byla mi oporou.

Obsah

Úvod	1
1. Historicko-náboženský kontext	9
1.1. Město Krnov do konce raného novověku	9
1.1.1. Politický a náboženský vývoj před rokem 1623	9
1.1.2. Politický a náboženský vývoj po roce 1623	15
1.2. Historický vývoj minoritského konventu s důrazem na období před rokem 1623.....	20
2. Přestavby a stavební úpravy konventu a kostela Narození Panny Marie	25
2.1. Obnova kostela a konventu ve 30. letech 17. století	26
2.2. Práce do konce 17. století.....	30
2.3. Stavební činnost kolem konventu a kostela v 18. století.....	33
3. Hospodářské a majetkové zázemí krnovského konventu	38
3.1. Položení základů a rozvoj hospodářství konventu do konce 17. století.....	38
3.2. Dění v průběhu 18. století	43
4. Vybavení konventu a konventního kostela	46
4.1. Vybavení konventu	46
4.2. Vybavení kostela	49
5. Členové konventu	52
5.1. Počet členů konventu v 17. a 18. století.....	52
5.2. Původ členů.....	54
6. Zbožné dary a nadace	57
6.1. Nadace spojené výhradně se sloužením mši a bohoslužeb	58
6.2. Nadace spojené se sloužením mši a dalšími záležitostmi	64
6.3. Samostatné dary	67
7. Náboženská bratrstva při minoritském konventu	72
7.1. Opaskové bratrstvo sv. Františka	73
7.2. Třetí řád	74
8. Poutní místo na Cvilíně, jeho vývoj a minorité	78
8.1. Stavba první kaple	79
8.2. Přestavba na poutní kostel v letech 1722-1727	81
8.3. Vývoj do roku 1786.....	86
8.4. Cvilínský kostel a dary	90
Závěr	92
Prameny a Literatura	99
Resumé	105
Anotace	107

Úvod

Pokud vystoupíme na Bezručův vrch či Přední Cvilínský kopec, které jsou dnes součástí Krnova, naskytne se nám pohled na město a jeho střechy. Mezi nimi zaujme především řada věží tyčících se nad městskými domy, kdy většina z těchto věží jsou věže kostelní. Vedle farního kostela sv. Martina, kostela evangelického a kostela sv. Ducha mezi nimi najdeme také věže minoritského kostela Narození Panny Marie. Ten je společně s přilehlým minoritským konventem součástí života a historie Krnova po staletí. Tato dlouhá existence konventu nebyla vždy jednoduchá – minorité společně s městem a jeho obyvateli trpěli během válečných událostí, politických a dalších významných změn. Tou nejpodstatnější změnou, dotýkající se náboženské stránky života Krnova, jeho okolí, a také minoritů, bylo v první třetině 16. století získání Krnovského knížectví Hohenzollerny, jejichž vláda zde představovala potlačení katolické víry a prosazení protestantismu. Tato změna však nebyla trvalá, a již ve 20. letech století 17. došlo k obratu s novými krnovskými katolickými knížaty z Lichtenštejna, kdy byl spolu s návratem katolické konfese do Krnova obnoven také minoritský konvent, který byl Hohenzollerny zrušen.

Současný minoritský konvent je pouze stínem konventu, který v Krnově působil v 17. a 18. století. Po několika obtížných desetiletích v průběhu první poloviny 17. století, po své obnově v roce 1623, se krnovský minoritský konvent stal rostoucím a prosperujícím představitelem katolické víry ve městě, kde tuto víru pomáhal po stoleté vládě protestantismu, obnovovat. Svého největšího rozkvětu dosáhl v době raného novověku během první poloviny 18. století, kdy došlo k řadě stavebních oprav a především značnému rozvoji poutního místa na Cvilíně, který byl s konventem spojen.

Ačkoliv je historie zdejšího minoritského konventu dlouhá a bohatá, podrobnější, a zejména pak komplexnější, badatelská pozornost mu věnována nebyla. Pokud byla krnovským minoritům věnována pozornost, tak se zpravidla jednalo o publikace a monografie věnujících se městu Krnovu jako takovému, případně také v rámci jiného širšího tématu. Krnov samotný se těšil pozornosti badatelů již v 19. století, kdy v rámci jeho dějin minorité nemohli být opomenuti. Nicméně zpravidla se jednalo o pouhé zmínky. Nejstarší monografií, kde se objevují informace o minoritském konventu, a jeho vybraní členové působící v dané době jako městští

faráři, byl v roce 1837 vydaný čtvrtý díl publikace Faustina Ense *Das Oppaland*.¹ Ten však krnovským minoritům v rámci líčení historie města a jeho kostelů věnoval pouze malý prostor. Poměrně rozsáhlá monografie věnující se dějinám Krnova a Krnovského knížectví pak pochází z pera Gottlieba Biermanna, který taktéž uvádí informace k dějinám minoritského konventu,² avšak ani v tomto případě autor neuvádí o krnovském konventu mnoho podrobností. I přes tuto značnou stručnost nelze dvě zmíněná díla opomenout. Problematickým je u obou autorů především to, že neuvádějí, kde uváděné informace našli. Zřejmě první zmínkou věnující se přímo konventu samotnému je několik odstavců v rámci publikace *Dějiny klášterů sv. Otce Františka od Polykarpa*.³

Nejinak tomu bylo také později. Převážná většina publikací vydaných na konci 19. a na počátku 20. století se věnovala dějinám Krnova jako takového, a nebyl zde kladen větší důraz na historii konventu. Na konci 19. století se Krnovu věnoval Vincenc Prasek ve své *Vlastivědě slezské*,⁴ ten však konvent pouze stručně zmínil. Krnovských dějin se dotknul také Jan Kapras ve své publikaci z roku 1922,⁵ nicméně také bez důrazu na minoritský konvent či podrobnějších informací o náboženské problematice ve městě jako takové. Krnovu se věnoval také Jindřich Schulig - ten se zmiňuje o základních událostech náboženského života Krnova, kde o minoritech stručně píše.⁶ Nejvíce prostoru náboženské problematice v Krnově pak věnuje Georg Loesche, který ve své monografii věnované protireformaci ve Slezsku vylíčení tohoto procesu v Krnově věnoval celou kapitolu.⁷ Ani on se zde však nevěnuje minoritům nijak konkrétněji, více se o nich zmiňuje pouze v souvislosti s jejich vyhnáním z konventu a města. Na počátku 20. století pak vydal Josef Zukal dílo věnující se dánské okupaci Krnovska a Opavska, které se podrobně věnuje událostem stavovského

¹ ENS, Faustin: *Das Oppaland, oder der Troppauer Kreis: nach seinen geschichtlichen, naturgeschichtlichen, bürgerlichen und örtlichen Eigenthümlichkeiten...* (dále jen *Das Oppaland*). Wien 1837, 334 s.

² BIERMANN, Gottlieb: *Geschichte der Hertzogthümer Troppau und Jägerndorf* (dále jen *Geschichte*). Teschen 1874, 690 s.

³ POLYKARP: *Dějiny klášterů sv. Otce Františka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Krnov 1889, 143 s. Krnovský konvent se nachází na s. 117-118.

⁴ PRASEK, Vincenc: *Vlastivěda slezská. Díl II., Historická topografie země Opavské, AK* (dále jen *Vlastivěda slezská*). Opava 1889, 551 s.

⁵ KAPRAS, Jan: *Z dějin českého Slezska* (dále jen *Z dějin*). Opava 1922. 117 s.

⁶ SCHULIG, Heinrich: *Ein Heimatbuch für die Bezirke Jägerndorf und Olbersdorf*. Troppau 1923, 700 s.

⁷ LOESCHE, Georg: *Zur Gegenreformation in Schlesien. Troppau, Jägerndorf, Leobschütz. I. Troppau Jägerndorf* (dále jen *Zur Gegenreformation*). Leipzig 1915, 253 s.

povstání, třicetileté válce a po vyhnání Dánů také následným konfiskacím.⁸ Také on se okrajově věnoval náboženské problematice Krnova, a velmi stručně v tomto rámci zmínil minoritský konvent.

Na konci 20. a na počátku století 21. se dějinám Krnova věnoval Radek Fukala, avšak jeho výzkum byl zaměřen na dobu vlády Hohenzollernů, a minoritů se tak jeho monografie týkají velmi okrajově.⁹ Dějinám Krnova se pak věnuje také místní historik Alexandr Michl-Bernard,¹⁰ či Vladimír Blucha.¹¹ Oba se věnují dějinám Krnova jako takového, popř. náboženským dějinám města.

Samotnému konventu minoritů se až druhé poloviny 20. století věnoval prakticky pouze výše zmíněný Polykarp, kdy jeho velmi skromný příspěvek byl stručný a uváděl pouze obecně známé informace. V rámci bádání v druhé polovině 20. století se ve spojitosti s minoritským konventem v Krnově jednalo o práce věnující se freskám v konventním kostele,¹² či přestavbě a freskové výzdobě poutního kostela na Cvilíně,¹³ se kterým byli krnovští minorité spojeni. Konventu samotnému, především

⁸ Nejprve byla vydána rozsáhlejší německá verze textu pod názvem *Die Liechtensteinische Inquisition in den Fürstentümern Troppau und Jägerndorf aus Anlass des Mansfeldschen Einfalls 1626-1627* (dále jen *Lichtensteinische Inquisition*). Troppau 1912, 258 s. O čtyři roky později pak následovala o něco stručnější verze česky po názvem *Slezské konfiskace. 1620-1630. Pokutování provinilých šlechticů v Krnovsku, Opavsku a Osoblažsku po bitvě bělohorské a po vpádu Mansfeldově* (dále jen *Slezské konfiskace*). Praha 1916, 171 s.

⁹ FUKALA, Radek: *Hohenzollernové v evropské politice 16. století: mezi Ansbachem, Krnovem a Královcem (1523-1603)*. Praha 2005. 234 s.; Týž: *Jan Jiří Krnovský: stavovské povstání a zápas s Habsburky* (dále jen *Jan Jiří*). Vyd. 1. České Budějovice 2005. 396 s.; Týž: *Slezsko – neznámá země Koruny české: knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740* (dále jen *Slezsko*). České Budějovice 2007. 344 s.; Týž: *Reformace ve Slezsku a na Opavsku*. Opava 2010, 181 s.; Týž: *Náboženství a protestanské školství za krnovského knížete Jiřího Friedricha* (dále jen *Náboženství a školství*). In: *Sborník bruntálského muzea* 2000, s. 25-39.

¹⁰ Například MICHL-BERNARD, Alexander: *Město Krnov v politice moravského markraběte Jošta Lucemburského*. In: *Sborník bruntálského muzea* 2012, s. 3-10; Týž: *Zástava rychty v Krnově a výstavba hrady v Bruntále*. In: *Sborník bruntálského muzea* 2014, s. 90-93. Také MICHL-BERNARD, Alexandr-KORBELÁŘOVÁ, Irena: *Přijímání k měšťanskému právu v Krnově (1522-1742)* (dále jen *Přijímání*). Opava 2014, 122 s.

Michl-Bernard sepsal krátký příspěvek o dějinách krnovského konventu u příležitosti výstavy o jeho dějinách, která se konala v roce 2010. O článku viz. pozn. 15.

¹¹ Například BLUCHA, Vladimír: *Velký požár: (Krnov 1779): historický obraz ze života v Krnově v 18. století*. Opava 2002. 127 s.; Týž: *Městské hradby a brány v Krnově*. In: *Vlastivědné listy*, 2000, 26(1), s. 4-6.; Týž: *Město mezi dvěma řekami - Krnov: čtení o pozoruhodné historii města zvaného Kyrnow, Jegerdorf, Carnovia, Jägerndorf, Karniów* (dále jen *Krnov*). Krnov 2007. 173 s.

¹² KRSEK, Ivo: *Cykly fresek v minoritském kostele v Krnově*. In: *Slezský sborník* 49, 1951, s. 79-82. Z novějšího bádání spojeného s krnovskými minoritskými freskami např. ŠEFERISOVÁ-LOUDOVÁ, Michaela: *Obnovený Stern – objevený Sebastiani? K autorství fresek v minoritském kostele v Krnově*. In: *Opuscula Historiae Artium. Studia minora facultatis philosophicae Universitatis Brunensis*, F 50, 2006, s. 97-116.

¹³ INDRA, Bohumír: *Stavba poutního kostela na Cvilíně u Krnova 1721-1728 a jeho vnitřní výzdoba do r. 1786*. In: *Časopis Slezského muzea – B, IV, 1957, č. 2, s. 72-81*; Týž: *Spolupracovníci malíře*

jeho středověkému stavebnímu vývoji, se věnoval Dalibor Prix v několika příspěvcích,¹⁴ a raně novověké historii konventu se stručně věnoval také krnovský historik Michl-Bernard.¹⁵ V současné době vyšlo ve spojitosti s krnovskými minority několik článků a studií,¹⁶ jedná se však o studie věnované specifickým otázkám, ne konventu jako takovému. Nejnověji byla v rámci publikace věnující se historii Krnova vydána kapitola věnována historii konventu. Opět se však jedná o příspěvek s důrazem na středověké dějiny konventu, a především pak konventního kostela, z pohledu archeologie a stavebního vývoje.¹⁷ Krnovskému minoritskému konventu byla tedy v minulosti věnována určitá pozornost badatelů. Nicméně zpravidla se jednalo o práce zaměřené na dějiny středověku a jeho stavební vývoj, věnující se pouze určité vymezené problematice, případně se jednalo o poměrně stručné či obecněji zaměřené příspěvky.

Vedle zmíněné literatury spojené s Krnovem či konventem bude v předkládané práci využita také další sekundární literatura relevantní ke sledovaným tématům, které zejména v případě kapitol věnovaných poutnímu místu na Cvilíně, náboženským bratrstvům či darům a nadacím, pomohou zasadit zjištěné informace do širšího kontextu a doplnit jej. Jedná se o práce spojené s formováním a upevňováním katolické lidové zbožnosti v českých zemích, kdy ve spojitosti s náboženskými bratrstvy se bude

Františka Ecksteina na Cvilíně u Krnova roku 1726-1727 (dále jen Spolupracovníci). In: *Časopis Slezského muzea* – B, VIII, 1959, č. 2, s. 129-131.

¹⁴ PRIX, Dalibor: Příspěvek ke středověkým dějinám minoritského kláštera v Krnově. In: *Časopis Slezského zemského muzea*, série B – vědy historické 42, 1993, s. 97-110; TÝŽ: Středověká kaple sv. Marie Magdalény při klášteře minoritů v Krnově (dále jen Středověká kaple). In: HLOBIL, Ivo-RYWIKOVÁ, Daniela (eds.): *Jan Lucemburský. Kultura, umění a zbožnost na Moravě a ve Slezsku v době vlády prvního Lucemburka*. Ostrava 2012, s. 137-179.

¹⁵ MICHL-BERNARD, Alexandr: Příspěvek k novodobým dějinám konventu minoritů v Krnově. In: *Sborník bruntálského muzea* 2010, s. 35-37. Tento historik také připravil nepublikovaného průvodce k výstavě o historii krnovského konventu, která proběhla v roce 2010 - MICHL-BERNARD, Alexandr: *Minorité v Krnově* (dále jen *Minorité*) (nevydaný průvodce výstavy).

¹⁶ LYČKOVÁ, Tereza: The Text and its Role in Solidifying the Position of the Minorite Order in Krnov in the Second Half of the Seventeenth Century. In: *Czech and Slovak Journal of Humanities*. Historica. Olomouc, I/ 2014, s. 71-81. Článek vznikl v rámci projektu IGA_FF_2014_084 *Text jako prostředek vyjednávání v předmoderní společnosti* (Studentská grantová soutěž, Univerzita Palackého v Olomouci).

TÁŽ: Obnova konventu minoritů v Krnově po porážce stavovského povstání a třicetileté válce (do 70. let 17. století) (dále jen *Obnova konventu*). In: *Sborník bruntálského muzea* 2014, s. 94-103. TÁŽ: Mešní fundace jako prostředek budování a vymezování obrazu katolika v procesu katolizace na příkladu kláštera minoritů v Krnově (dále jen *Mešní fundace*). In: *Historica Olomucensia. Sborník prací historických*. Olomouc 2016, 50-2016 (připravuje se). Článek vznikl v rámci projektu IGA_FF_2015_043 *Kořeny individualit: Konflikt mezi jedincem a komunitou v historii* (Studentská grantová soutěž, Univerzita Palackého v Olomouci).

¹⁷ BŘÍZA, Svatopluk et al.: *Krnov: historie, archeologie* (dále jen *Krnov*). Ostrava 2015, 407 s., o minoritech s. 202-219.

jednat především o práce Jiřího Mikulce¹⁸ a Vladimíra Maňase,¹⁹ a také o spolupráci Maňase se Zdeňkem Orlitou a Tomášem Malým.²⁰ Pro problematiku darů a fundací se bude jednat například o publikace Olgy Fejtové,²¹ či již zmíněného Tomáše Malého.²² V rámci více obecnějšího kontextu pak budou využity práce Josefa Hrdličky,²³ Petra Zemka²⁴ a ze zahraničních autorů pak například Howarda Louthana²⁵ Marca R. Forstera,²⁶ či Benjaminu J. Kaplana.²⁷ Pro zjištění kontextu v rámci jiných náboženských řádů budou využity práce Martina Elbela,²⁸ a Veroniky Čapské.²⁹ Nelze opomenout také práci Rudolfa Zuberu o vývoje církve na Moravě.³⁰ Nejedná se nicméně o konečný výčet literatury, která bude v předkládané práci využita.

Relativně malý badatelský zájem o historii krnovských minoritů mohl vycházet ze stavu a míry dochování pramenů spojených s jeho historií. V mnoha směrech pohnuté dějiny Krnova zanechaly svou stopu na míře jejich zachování, kdy pro mnoho momentů středověkých a raně novověkých dějin konventu se nám písemné prameny a dokumenty dochovaly pouze částečně, v řadě případů nebyly dosud prameny nalezeny vůbec. Největší množství pramenů se nachází v Zemském archivu v Opavě, konkrétně ve fondu věnovaném přímo krnovskému minoritskému konventu.³¹ Zde se nachází zřejmě nejvíce pramenů vztahujících se k době raného novověku, a to o řadě témat.

¹⁸ MIKULEC, Jiří: *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích* (dále jen *Náboženský život*). Praha 2013, 394 s. + xx; TÝŽ: *Barokní náboženská bratrstva* (dále jen *Bratrstva*). Praha 2000, 154 s.

¹⁹ MAŇAS, Vladimír: *Náboženská bratrstva na Moravě do josefínských reforem* (dále jen *Náboženská bratrstva*). IN: JIRÁNEK, Tomáš-KUBEŠ, Jiří (edd): *Bratrstva. Světská a církevní sdružení a jejich role v kulturních a společenských strukturách od středověku do moderní doby (Sborník příspěvků z III. pardubického bienále, 29.-30. dubna 2004)*. Pardubice 2005, s. 37-77.

²⁰ MALÝ, Tomáš-MAŇAS, Vladimír-ORLITA, Zdeněk: *Vnitřní krajina zmizelého města. Náboženská bratrstva barokního Brna* (dále jen *Vnitřní krajina*). Brno 2010, 377 s.

²¹ FEJTOVÁ, Olga: „*Já věřím a vyznávám...*“ *Rekatolizace na Novém Městě Pražském v době pobělohorské* (dále jen „*Já věřím a vyznávám...*“). Praha 2012, 326 s.

²² MALÝ, Tomáš: *Smrt a spása mezi Tridentinem a sekularizací. Brněnští měšťané a proměny laické zbožnosti v 17. a 18. století* (dále jen *Smrt a spása*). Brno 2009, 351 s.

²³ HRDLIČKA, Josef: *Víra a moc. Politika, komunikace a protireformace v předmoderním městě (Jindřichův Hradec 1590-1630)* (dále jen *Víra a moc*). České Budějovice 2013, 733 s.

²⁴ ZEMEK, Petr: *Reformace, protireformace a rozvinutí poreformačního katolicství v Uherském Brodě – křesťanská víra v proměnách času* (dále jen *Reformace*). Uherský Brod 2006, 502 s.

²⁵ LOUTHAN, Howard: *Obrazení Čech na víru, aneb rekatolizace po dobrém a po zlém* (dále jen *Obracení Čech*). Praha 2011, 382 s.

²⁶ FORSTER, Marc. R.: *Catholic Revival in the Age of Baroque. Religious Identity in Southwest Germany, 1550-1750* (dále jen *Catholic Revival*). Cambridge University Press 2004, 268 s.

²⁷ KAPLAN, Benjamin J.: *Divided by Faith. Religious Conflict and the Practice of Toleration in Early Modern Europe* (dále jen *Divided by Faith*). Cambridge-London 2007, 415 s.

²⁸ ELBEL, Martin: *Bohemia Franciscana. Františkánský řád a jeho působení v českých zemích 17. a 18. století* (dále jen *Bohemia Franciscana*). Olomouc 2001, 129 s.

²⁹ ČAPSKÁ, Veronika: *Představy společnosti a strategie sebe prezentace. Řád servitů v habsburské monarchii (1613-1780)* (dále jen *Servitě*). Praha 2011, 300 s.

³⁰ ZUBER, Rudolf: *Osudy moravské církve v 18. století. II. díl* (dále jen *Osudy*). Olomouc 2003, s. 605.

³¹ Zemský Archiv v Opavě (dále ZAO), f. Minorité Krnov.

V opavském Zemském archivu lze najít také několik relevantních pramenů ve spojitosti s minoritským provincialátem,³² s královským úřadem sídlícím v Opavě³³ a hejtmanským úřadem opavsko-krnovského knížectví.³⁴ Prameny ke krnovským dějinám se nacházejí také ve fondu Jana Spatziera, nicméně také zde bylo dosud pouze málo pramenů vztahujících se k minoritskému konventu.³⁵ Další prameny spojené s krnovskými minority se dále nalézají v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě, a to ve fondu Arcibiskupské konsistoře.³⁶ Zde se jedná většinou o opisy nadačních listin spojených s konventem, či byly dosud nalezeny pouze drobné zmínky o krnovském konventu. Prameny spojené s problematikou členů konventu po roce 1732 se nacházejí mimo jiné také ve Slezském zemském muzeu v Opavě,³⁷ Moravském zemském archivu³⁸ a Moravské zemské knihovně v Brně.³⁹ Zmínky zejména o dvou kvardiánech žijících a působících v Krnově v 17. století, kteří byli spojeni také s krnovskou městskou farou, se nacházejí ve Státním okresním archivu Bruntál se sídlem v Krnově.⁴⁰ Mimo české archivy je poměrně bohatý pramenný materiál uložen v lichtenštejnském archivu ve Vídni. Jedná se především o dvě inventární čísla spojená přímo s krnovskými minority.⁴¹ Nicméně ani zde není doba 17. a 18. století zachována souvisle, k některým časovým úsekům se nenacházejí prameny a informace ani zde. Je pravděpodobné, že v budoucnu budou při dalším výzkumu nalezeny další prameny spojené s dějinami konventu nejen pro dobu sledovanou v této práci, ale také pro jeho ranější historii.

Předkládaná práce si neklade za cíl poskytnout vyčerpávající a kompletní dějiny konventu v průběhu 17. a 18. století, tento záměr by překračoval její rozsah a možnosti. Naopak je pojímána jako první krok k soustavnějšímu studiu historie konventu, a to nejen v době raného novověku. Časový rozsah práce bude vymezen léty

³² ZAO, f. Provincialát minoritského řádu v Opavě.

³³ ZAO, f. Královský úřad se sídlem v Opavě. Zde se jedná zejména o soupisy – inv. č. 925, kart. 649, a inv. č. 938, kart. 631.

³⁴ ZAO, f. Hejtmanský úřad knížectví opavsko-krnovského, zde pak Hejtmanský úřad knížectví opavského.

³⁵ ZAO, f. Spatzier Jan (dále jen SJ). Prameny byly dosud nalezeny v inv. č. XIV.

³⁶ ZAO, pobočka Olomouc, f. Arcibiskupská konsistoř.

³⁷ Slezské zemské muzeum (dále SZM), Historická podsbírka, f. N, inv. č. RB 30.

³⁸ Moravský zemský archiv (dále MZA), f. E 49, inv. č. 32.

³⁹ Moravská zemská knihovna, Mn 60.

⁴⁰ Státní Okresní Archiv Bruntál se sídlem v Krnově (dále SOka Bruntál), f. Farní úřad Krnov (dále FÚ Krnov).

⁴¹ Hausarchiev der regierenden Fürsten von Liechtenstein, Wien (dále HALW), H 920 a 921. Zde zejména pak první zmíněné jednotka H 920.

1623, kdy byl krnovský konvent formálně obnoven knížetem Karlem I. z Lichtenštejna, a 1786, kdy byl uzavřen poutní kostel na Cvilíně, který byl pro krnovské minority důležitý, a na konvent v té době začaly dopadat nařízení spojená s josefínskými reformami. Nejprve bude vylíčena historie města Krnova od jeho počátků až do konce 18. století pro představu o celkovém historicko-náboženském kontextu města, ve kterém minoritský konvent fungoval a působil. Tato část práce bude následně doplněna o osudy samotného konventu, a to především s důrazem na dobu do jeho obnovy ve 20. letech 17. století. Následně bude nahlíženo na život a existenci konventu skrze obnovování jeho hospodářského zázemí, a také prostřednictvím obnovy a přestaveb budov konventního kostela a konventu samotného. Minorité se po svém stoletém exilu z Krnova vrátili do téměř až katastrofických podmínek. Konventní zahrada a další pozemky byly prvním krnovským Hohenzollernem zkonfiskovány a následně rozprodány, kdy z nemalé části je odkoupilo město, popř. byly dány k dispozici luteránským kazatelům. Budovy konventu a konventní kostel byly také zabaveny, a v následujících letech byly využívány k rozličným účelům, které se nemalou mírou podepsaly na jejich stavu, ve kterém je našli minorité v první třetině 17. století. Vše navíc ve druhé polovině 16. století postihl požár, který stav budov dále zhoršil. Po návratu minoritů do Krnova pro ně tedy bylo důležité obnovit jak své zázemí, tak také sám konvent. Poté, co byl tento úkol splněn, minorité obnovili svůj domov a podařilo se jim upevnit svou pozici v rámci místní společnosti, pokračovali zejména v různých opravách budov, a v 18. století také v přestavbě konventu, aby vyhovoval postupně rostoucímu významu konventu. V krátkosti bude pozornost věnována také proměnám vnitřního vybavení konventu a konventního kostela. Vývoj, kterým konvent procházel, lze sledovat také na proměnách počtu řeholníků, kteří v Krnově během sledovaného období pobývali. Kapitoly o hospodářském zázemí a opravách konventu budou doplněny náhledem do problematiky členů konventu.

Další kapitoly budou spojeny s prvky barokní katolické zbožnosti, které se v Krnově rozvinuly, a které byly spojeny právě s minoritským konventem. Nejobsáhlejší z těchto kapitol se bude věnovat problematice zbožných darů a nadací, které se v barokním katolicismu staly součástí života katolíka. Četnost založených fundací a jejich proměny reflektovaly změny spojené s vývojem zbožnosti a také celkové společenské situace. Pozornost bude věnována také náboženským bratrstvům

při minoritském konventu, avšak v rámci této problematiky je nutné se vyrovnat s malým množstvím pramenů, které se ve spojitosti s bratrstvy dochovaly a byly dosud nalezeny. Budou zmíněna bratrstva, která měla při krnovském konventu existovat a pokud to prameny dovolí, bude nastíněna otázka jejich členů a možnosti existence bratrstev při krnovském konventu obecně. Nakonec se pozornost soustředí na poutní místo na Cvilíně, kdy za jeho obnovou stáli právě minorité, především krnovský kvardián o. Kornelius Ottweiler. Rozhodnutím obnovit Hohenzollerny zrušené poutní místo korespondovalo se způsoby, jakými byla prováděna obnova katolické konfese nejen v českých zemích, a mělo také za následek růst významu krnovského konventu zejména v 18. století.

Vybraná témata pomohou nastínit nejen život a fungování krnovského minoritského konventu v době raného novověku jako takového, ale též jeho propojení se společností, v rámci které působil. Již bylo zmíněno, že se nejedná o úplné a vyčerpávající vylíčení jeho dějin, nýbrž o první souvislejší studium tohoto tématu. Jedná se o otázky, které pomohou nastínit, jak minorité postupovali při obnově jejich konventu, a to jak z hospodářského, tak vnějšího, stavebního hlediska. Témata spojené s prvky katolické a později barokní zbožnosti pak umožní naznačit, jak mohl konvent působit na své okolí a umožnit tak mezi nimi interakci. Ve spojitosti s nimi pak bude možné sledovat také osudy konventu zejména v 18. století, kdy byly rozvíjeny tyto prvky zbožnosti nejvíce. Jejich rozvoj a pozvolný úpadek zpravidla korespondovaly s rozvojem či problémy okolního města a též konventu samotného. Řada témat, která se týkají života konventu, nebude do práce zahrnuta, a to jak z důvodu rozsahu této práce, a také z důvodů pramenných. Nebude například nastíněna otázka almužen, kdy k této problematice nebyly zatím nalezeny žádné prameny hovořící například o okruzích, které minorité při žebrání obcházeli, kolik díky žebrání získávali atd. Otázka almužen, stejně jako například otázka různých výdajů konventu, si zaslouží mnohem podrobnější zkoumání, a pozornost jim bude věnována v rámci dalšího podrobného výzkumu.

1. Historicko-náboženský kontext

1.1. Město Krnov do konce raného novověku

1. 1. 1. Politický a náboženský vývoj před rokem 1623

Nejstarší osídlení na území dnešního Krnova se nacházelo od pravěku na civilním kopci.⁴² Toto osídlení se úspěšně rozvíjelo, protože na konci 11. století zde lze předpokládat již osídlení podobné městu, jelikož podle některých pramenů měla být kolem roku 1082 postavena první radnice.⁴³ Je možné, že v této době či těsně na konci tohoto století již stál první dřevěný kostel sv. Martina.⁴⁴ V té době již měli Krnov a Krnovsko církevně spadat pod správu olomouckého biskupství.⁴⁵ Během raného středověku se Krnovsko v rámci politické moci nacházelo ve sféře vlivu Velkomoravské říše, a později patřilo k olomouckému přemyslovskému údělu.⁴⁶

Dlouhou dobu byla za první písemnou zmínku o Krnově považována tzv. Chářovská listina datovaná do roku 1223, jejímž původcem měl být moravský markrabě Vladislav Jindřich.⁴⁷ První konkrétní dochovaná písemná zmínka pochází z roku 1240. V následujících letech se, v tomto případě ještě jako újezd, Krnov

⁴² PEŘICH, Leopold PhDr.: *Přehled dějin Krnovska do konce 19. století* (dále jen *Přehled dějin*). In: Krnovsko 2. ed. řada 2. část, Krnov 1992, s. 11-12.

⁴³ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 1. Není však jasné, odkud autor informaci převzal a tudíž ověřit, zda by mohla být pravdivá.

⁴⁴ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 5. Nejnověji k nejstaršímu historicko-stavebnímu vývoji kostela sv. Martina, kde v minulých několika letech proběhl rozsáhlý archeologický výzkum viz. PŘIX, Dalibor-KOLÁŘ, František-ROSOVÁ, Romana-ZEZULA, Michal: Středověký městský kostel sv. Martina. In: BRÍZA: *Krnov*, s. 202-219.

⁴⁵ Na tomto přiřazení se nic nezměnilo ani po pozdějším příklonu Krnova v mnoha směrech ke Slezsku. – BIERMANN: *Geschichte*, 1874, s. 108-110. O jejich příslušnosti k olomoucké diecézi také FUKALA, Radek-KORBELÁŘOVÁ, Irena-OLŠOVSKÝ, Jaromír-UHLÍŘ, Dušan-ŽÁČEK, Rudolf: *Slezsko v dějinách českého státu II. 1490-1763* (dále jen *Slezsko*). Praha 2012, s. 242.

⁴⁶ PEŘICH: *Přehled dějin*, s. 11-12.

V jednom z pramenů se také uvádí, že měl Krnov podle tehdy dochovaných tvrzení zastávat v rámci Moravy důležité místo. Tuto informaci však zatím nejde ověřit v jiných pramenech. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 1.

⁴⁷ O pravosti této listiny se vedou dlouhodobé spory. Například Vincenc Prasek byl zastáncem teze o její pravosti, viz. PRASEK: *Vlastivěda slezská*, s. 492-493. Naopak místní historik Vladimír Blucha se k ní staví mnohem skeptičtěji, viz. BLUCHA: *Krnov*, s. 25.

Profesor Fukala však ve své monografii o dějinách Slezska uvádí, že král Přemysl Otakar II. byl v kolonizaci okrajových oblastí jeho království velký zájem, a že místní města založená na magdeburském právu zde byla zakládána právě moravským markrabětem – viz. FUKALA: *Slezsko*, s. 213. Krnov je zde uveden hned za Bruntálem a Opavou. Je tedy možné, že byl Krnov jako město opravdu založen někdy kolem roku 1221, do kdy je datovaná listina. Největším problémem je však fakt, že se nám listina dochovala pouze v opisu, který byl sám pořízen z opisu. Originál měl shořet během jednoho z mnoha požárů Krnova. Je tudíž logické, že se na Chářovskou listinu dívají badatelé s menším odstupem.

objevuje v několika listinách, a vznik města se dnes odhaduje na polovinu 13. století.⁴⁸ Na konci tohoto století již s největší pravděpodobností disponoval městskými právy.⁴⁹ Od této doby až do posledních desetiletí 15. století byl Krnov a okolní oblast spojeni s opavskou větví Přemyslovců a byly také součástí Opavského knížectví. S blížícím se koncem 13. století, v roce 1281, pak byl patronát nad farním kostelem sv. Martina svěřen knížetem Mikulášem I. Německému řádu.⁵⁰

Krnov se v této době postupně stále rozrůstal a nabýval na významu. Již během 13. století měl získat například právo mílové či várečné, později v roce 1316 se dočkal také povolení uspořádat dvakrát ročně jarmark.⁵¹ Změny nastaly na počátku 14. století také ve spojitosti s městskou farou a farním kostelem. V roce 1328 měl kníže Mikuláš II. odebrat Německému řádu nad kostelem patronátní právo, a předat jej opavským klariskám. Nicméně zanedlouho měl patronát Řádu opět vrátit, a to v roce 1334.⁵² Řádová komenda v Krnově nadále prosperovala, nicméně se stále více objevovaly, zejména na vztahu ke knížeti, problémy.⁵³

Zlomovým pro vývoj Krnov a okolní knížectví se stal rok 1377. V tomto roce došlo k dělení Opavského knížectví mezi syny knížete Mikuláše II.⁵⁴ Po dlouhých sporech v daném roce připadlo Krnovsko, společně se sousedním Bruntálskem, jako dědictví Janovi I. Ratibořickému a jeho mladšímu bratru Mikuláši. Po krátké době však Krnovsko připadlo pouze Janovi I. Tento rok byl pro Krnovsko významným

⁴⁸ Touto první listinou byla listina krále Václava II, ve které král daroval újezd nazvaný Krnov ženskému cistericiáckému klášteru v Předklášteří u Tišnova. Následovalo několik dalších převodů a nejpozději mezi zářím 1248 a dubnem 1253 se dnes odhaduje nejpozdější možnost pro vznik města jako takového. – PRIX, Dalibor: Počátky města. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 11.

⁴⁹ Od konce 13. století se mělo město formovat jako plnohodnotná městská společnost, která se měla řídit magdeburským právem, vznikla cechovní nařízení a další prvky městské samosprávy. – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 1.

O vývoji v oblasti Krnova, vzniku opevněného hradu Cvilína a počátcích Krnova jako města viz. také PRIX: Počátky města. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 11-14.

⁵⁰ Například ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 5. V literatuře BIERMANN: *Geschichte*, s. 111, 450 – Zde Biermann píše, že měšťanstvo nemělo na faru vliv právě z důvodu patronátu německého řádu, i když o to usilovali. V literatuře dále také PRIX, Dalibor: Město ve středověku. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 17. Také FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 380-382.

⁵¹ Jarmark měl povolit král Jan Lucemburský. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 5.

⁵² PRIX: Počátky města. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 23-24. Shrnutí o působení Řádu Německých rytířů v Krnově TYŽ: s. 23-25. Také FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 380-382.

⁵³ Prvním větším problémem se ukázalo knížecí jmenování faráře Petra i přes protesty Řádu. Také celková situace Řádu byla poměrně vážná, bylo dokonce vysláno poselstvo do Říma pro jednání s papežem, a které mělo zabránit úplnému zániku řádu na Opavsku. Více viz. FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 380.

⁵⁴ Kníže zemřel již v roce 1365 a zanechal po sobě čtyři syny – Jana, Mikuláše, Václava a Přemka. Nejstarší Jan získal Ratibořicko a z dalšího dělení byl tak již vynechán. Pro Krnov bylo důležité následné dělení v roce 1377.

především z toho důvodu, že nadále se vyvíjelo jako suverénní knížectví, ačkoli postrádalo oficiální knížecí titulaturu.⁵⁵ K oficiálnímu oddělení Krnovska od Opavska došlo v letech 1385-1390, kdy se knížectví dostává na nějakou dobu z rukou opavsko-krnovských Přemyslovců.⁵⁶

V roce 1390 se knížectví dostává do rukou moravského markraběte Jošta Lucemburského,⁵⁷ a po jeho smrti se stává skrze dědictví majetkem českého krále.⁵⁸ Za jeho vlády v Krnově došlo také k zajištění a údržbu farního kostela vymezenou roční sumou ze strany města, kdy na tuto částku přispívala také místní židovská komunita.⁵⁹ Při městské faře fungovala farní škola, která až do druhé poloviny 18. století stála v prostoru městského hřbitova.⁶⁰ Po markraběti Joštovi se stává pánem Krnova opět člen krnovského přemyslovského rodu, Jan II. Byl to právě on, kdo na krátkou dobu na přelomu století ztratil nad Krnovskem vládu. Nyní mu však byl již udělen samostatný titul knížete Krnovského.⁶¹ Janův vnuk, poslední krnovský Přemyslovec Jan IV., byl zajat Matyášem Korvínem v rámci jeho mocenských bojů s Jiřím z Poděbrad.⁶² Kníže Jan byl přinucen mu odevzdat velkou část jeho knížectví, která zahrnovala Krnov. Právě v této době došlo k poslednímu krátkodobému

⁵⁵ FUKALA: *Slezsko*, s. 223-224, 227-229.

⁵⁶ Kdy bylo Krnovsko dáno knížetem Janem II do zástavy opolskému knížeti Vladislavovi. - PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 495-496; BIERMANN: *Geschichte*, s. 216; ENS: *Das Oppaland*, s. 5. V dalším století se došlo však ještě jednou ke krátkodobému spojení Krnovska a Opavska, a to za Matyáše Korvína, jak bude zmíněno dále.

⁵⁷ Který jej od Vladislava Opolského odkoupil. Období jeho vlády bylo pro Krnov dobou rozkvětu, kdy mimo jiné došlo k uspořádání krnovských zemských desek. - PRASEK: *Vlastivěda slezská*, s. 495-496; BIERMANN: *Geschichte*, s. 217; ENS: *Das Oppaland*, s. 6-7.

Za Jošta mělo být město také osvobozeno od mýta a cla na Moravě. Markrabě měl taktéž v roce 1408 převést krnovský špitál u sv. Ducha pod správu města, a ještě před tím jej hmotně zajistil předáním vesnice. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 2. V literatuře viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 218.

⁵⁸ Biermann uvádí, že Krnovsko mělo být nadále neoddělitelnou součástí Koruny České. - BIERMANN: *Geschichte*, s. 219. Viz. též ENS: *Das Oppaland*, s. 6.

⁵⁹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 5.

⁶⁰ Zde se měla nacházet nejpozději v 17. století, fungovat měla již od roku 1415. - PRIX: Počátky města. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 25

⁶¹ Zpátky k Janovi se knížectví mělo dostat přes Ludvíka z Břehu, který jej měl získat od králova bratra Zikmunda. Existuje několik názorů na to, jak tyto změny proběhly. Podle Biermanna měl Ludvík Krnovsko v roce 1421 koupit, ačkoliv neuvádí konkrétní sumu či jakékoliv další informace. - BIERMANN: *Geschichte*, s. 220. Tuto informaci uvádí také KAPRAS, *Z dějin*, s. 11. Je možné, že Kapras převzal tuto informaci právě od Biermanna. Kapras však neuvádí, odkud informaci převzal. Biermann také uvádí, že Janovi II. měl být knížecí titul udělen 15 března 1422 za jeho služby právě Zikmundovi. Sám však titulu neužíval dlouho - zemřel o rok později a na nový knížecí stolec nastoupil jeho syn Mikuláš V. - BIERMANN: *Geschichte*, s. 222.

⁶² Kníže měl stát na opačné straně než Matyáš, což se mu stalo osudným. V rámci tažení Matyáše Slezskem byl Jan IV. zajat a přinucen mu předat Krnov, Bavorov, Bruntál a hrad Šelenburk. Mohl si ponechat dnešní polskou Wodislaw, kde zemřel bezdětný 1483. Byl posledním členem opavsko-krnovské větve přemyslovského rodu. - BIERMANN: *Geschichte*, s. 227-228.

Biermann označuje tohoto knížete jako Jana IV. V tomto se s ním rozchází například Fukala, který o něm píše jako o Janovi III. - FUKALA: *Slezsko*, s. 228.

pevnějšímu spojení Opavska a Krnovska, jejichž rozdělení se stalo po Matyášově smrti definitivním. V důsledku jeho rozhodnutí došlo též k příklonu Krnovského knížectví ke Slezsku. Byl to opět Matyáš, kdo nechal v Krnově razit stříbrné mince, a vydal také nařízení týkající se sirotků a odumřelých knížecích obyvatel.⁶³ Stran náboženství docházelo k rozvoji a posilování pozice katolické víry ve městě a okolí, kdy v roce 1475 mělo být založeno Bratrstvo Božího Těla.⁶⁴

Úplný konec 15. století byl ve znamení sporu o nástupnictví v Krnovském knížectví. Ten se rozhořel mezi sestrou Jana IV., Barborou, a Janem ze Šelenberka a Kosti. Na základě slibu daného králem Matyášem mělo knížectví po jeho smrti připadnout Barboře,⁶⁵ Janovi jej naopak daroval král Vladislav považující Krnovské knížectví za odumřelé léno. Právě Jan v roce 1493 knížectví také získal.⁶⁶ Spor však zdaleka nebyl u konce. Definitivně ukončen byl až sňatkem mezi Janovým synem Jiřím a Barbořinou dcerou.⁶⁷ Jiřímu ze Šelenberka byla v roce 1508 s konečnou platností potvrzena držba knížectví, a také byl knížectví potvrzen hlas na slezském zemském sněmu.⁶⁸ Toto rozhodnutí znamenalo definitivní zařazení Krnovského knížectví do řad knížectví slezských. V této době se také etablovala čeština jako oficiální jazyk knížectví. Na konci století došel změny farní kostel. Došlo k jeho přestavbě a rozšíření v kostel kamenný, a dočkal se také zvonice nesoucí postupně tři zvony.⁶⁹

Šelenberkové byli pány v Krnově poměrně krátce. Již v roce 1523 kníže Jiří ze Šelenberka Krnov prodal, a to Jiřímu Braniborsko-Ansbašskému, členu francké větve rodu Hohenzollernů.⁷⁰ Následující necelé století bylo pro Krnov obdobím protikladů.

⁶³ Více k působení Matyáše Korvína ve Slezsku viz. FUKALA, *Slezsko*, s. 217-218; TÝŽ: *Jan Jiří Krnovský*, s. 27-28. O některých Matyášových nařízeních viz. ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 2.

⁶⁴ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 5, zápis z roku 1475. Nicméně ve fondu krnovského farního úřadu se nachází biskupská listina z roku 1679 povolující zřízení božítělového bratrstva – SOKA Bruntál, f. FÚ Krnov, inv. č. 247. Je tedy otázkou, zda bylo bratrstvo opravdu založeno v roce 1679, či se jednalo o založení nové, navazující na předchozí tradici.

⁶⁵ ENS: *Das Oppaland*, s. 10-11.

⁶⁶ BIERMANN: *Geschichte*, s. 229; Též ENS: *Das Oppaland*, s. 11.

⁶⁷ Barbora vládla spolu s jejím zetěm Krnovskému knížectví až do její smrti. Přesné datum jejího úmrtí není známo, zemřela někdy mezi roky 1506 a 1510, což je dle literatury nejzazší možný rok. - BIERMANN: *Geschichte*, s. 230-231; ENS: *Das Oppaland*, s. 11-12.

⁶⁸ BIERMANN: *Geschichte*, s. 232.

⁶⁹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 6.

⁷⁰ Knížectví mělo být prodáno za 58 900 maďarských zlatých. – BIERMANN: *Geschichte*, s. 318. Více k celé situaci například PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 498-499; KAPRAS: *Z dějin*, s. 14; ENS: *Das Oppaland*, s. 12; FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 38, 105.

Více k politickým cílům Hohenzollernů ve Slezsku a jejich motivaci ke koupi Krnovska viz. K politickým cílům s působení Hohenzollernů FUKALA: *Slezsko*, s. 208-211.

Během vlády prvních dvou hohenzollernských knížat, markrabat Jiřího a jeho syna Jiřího Friedricha, došlo v rámci města k mnoha opravám a k jeho dalšímu rozvoji.⁷¹ Zásadní změnou prošla náboženská stránka života města. Kníže Jiří v roce 1523⁷² vyhnal z Krnova všechny představitele katolické víry,⁷³ přivedl své luteránské duchovní, a jako jediné povolené náboženství bylo určeno luteránství.⁷⁴ Tomu byl uzpůsoben také interiér farního kostela,⁷⁵ kostel sv. Ducha byl v následujících letech využíván jako sýpka.⁷⁶ Stejný osud jako tento kostel postihnul také minoritský kostel a konvent.⁷⁷ Nadále byl po úpravách využíván pouze kostel sv. Martina a vedle něj se nacházející kaple sv. Václava.⁷⁸ Došlo k vytvoření nové církevní správy,⁷⁹ a veškeré změny byly v roce 1524 zakotveny v novém náboženském řádu. Posledním krokem bylo vyhlášení ultimáta, které nutilo všechny katolíky opustit do půl roku město, pokud nekonvertují.⁸⁰ Také čeština jako úřední jazyk byla nahrazena němčinou. O pevnosti náboženského přesvědčení knížete Jiřího jistě svědčí také to, že se v roce 1530 měl nacházet v Augsburgu, kde došlo k přijetí augsburského vyznání víry.⁸¹

⁷¹ Markrabě Jiří měl nechat opravit městské hradby, cesty a mosty. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 3. Postupně došlo také k celkovému zlepšení životních podmínek ve městě mimo jiné díky vydláždění ulic, přestavěn byl také krnovský zámek. Byla také vydána nařízení stran chování obyvatel jak v době oslav, tak také v běžném životě. Tato nařízení spojena s novou náboženskou politikou krnovských knížat - PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 500; ENS: *Das Oppaland*, s. 14; MICHL-BERNARD, Alexander-KORBELÁŘOVÁ, Irena: Krnov za vlády Hohenzollernů. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 35.

⁷² Jedná se o obecně akceptované a přijímané datum. Kronika konventu uvádí v této věci rok 1524. Je více než pravděpodobné, že zavádění náboženských změn pokračovalo až do roku 1524, nejednalo se o jednoduchou záležitost. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 18-19.

⁷³ To se týkalo jak minoritů, tak také Německého řádu. Faráři dosazení řádem se na městské faře působili také na přelomu 15. a 16. století. Po obnově katolické víry se Německý řád zkoušel dovolávat svého starého patronátu, leč neúspěšně. - PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 506-509; FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 380-381; LYČKOVÁ, Tereza: *Patronátní právo k městské faře a farnímu kostelu sv. Martina v Krnově a Řád německých rytířů*. In: FERENCOVÁ-CHMELÁŘOVÁ-KOHOUTOVÁ-PRCHAL-PAVLÍČKOVÁ: *Proměny konfesijní kultury. Metody-Témata-Otázky*. Olomouc 2015, s. 41-54.

⁷⁴ Markrabě Jiří byl zaníceným luteránem, což mělo jen umocnit jeho údajné setkání s Martinem Lutherem. Více informací viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 319-320; FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 39-40. K následnému využívání luteránství k posilování zájmů za druhého hohenzollernského knížete, markraběte Jiřího Friedricha viz. *Jan Jiří Krnovský*, s. 55; FUKALA: *Slezsko*, s. 182-183.

⁷⁵ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 6.

⁷⁶ MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: Krnov za vlády Hohenzollernů. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 35.

⁷⁷ K jejich osudu více v části věnované historii konventu str. 22, pozn. 137 a 138.

⁷⁸ MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: Krnov za vlády Hohenzollernů. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 35.

⁷⁹ Kníže byl biskupem nové diecéze s centrem v Krnově, který byl také sídlem evangelické konsistoře s pravomocí ve značné části Slezska. Byl ustanoven úřad superintendanta, s pravomocí nad tzv. staršími a místními faráři. Každoročně také probíhaly synody. - BIERMANN: *Geschichte*, s. 464-466.

⁸⁰ LYČKOVÁ, Tereza: *Náboženský život v Krnově v 17. a 18. století* (nepublikovaná bakalářská práce). Olomouc 2013, s. 17.

⁸¹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 4, 19.

Jiřího syn, Jiří Fridrich, se stal knížetem ještě v dětském věku. V této době došlo k dosti značnému zmenšení rozlohy Krnovského knížectví.⁸² Devastujícím byl pro Krnov rok 1564, kdy došlo k ničivému požáru, po kterém nechal kníže přestavět zničený zámek, opravit veřejné stavby a zpevnit městské hradby. V roce 1574 také požárem postiženým kupcům garantoval mílové právo.⁸³ Kníže měl také během své vlády nechat opravit věže kostela sv. Martina. Je možné, že se tak stalo po právě zmíněném devastujícím požáru. Jiří Fridrich změnil též v knížectví platné zemské právo. Dřívější moravské právo bylo v roce 1599 nahrazeno zemským právem saským.⁸⁴

Kníže Jiří Fridrich zemřel v roce 1603 bezdětný, a s ním vymřela francká větev rodu Hohenzollernů. Jeho dědictví tak přešlo na braniborskou kurfiřtskou větev rodu. Jeho dědicem se stal Jáchym Friedrich Braniborský, který Krnovské knížectví záhy předal svému synovi Janovi Jiřímu.⁸⁵ Tato změna byla posledním impulzem k propuknutí otevřeného konfliktu mezi Hohenzollerny a Habsburky.⁸⁶ Také kníže Jan Jiří se měl zasloužit o rozvoj města a knížectví. Kníže Jan Jiří se také na krátkou dobu v roce 1613 zavedl kalvinismus. Od tohoto záměru však musel záhy ustoupit kvůli odporu obyvatel,⁸⁷ a nakonec byl nucen souhlasit s náboženskou tolerancí,⁸⁸ kdy luteránská většina obyvatelstva nadále měla své pastory.⁸⁹ Postupně však narůstaly problémy spojené s působením Jana Jiřího v rámci českého stavovského povstání, kde

⁸² Knížectví v té době spravoval jeho strýc Albrecht Achilleus, který oblasti ztratil jako důsledek svých neúspěšných vojenských tažení. Jiří Friedrich i Albrecht navíc svými častými spory s císařem, který vnímal Hohenzollerny jako soupeře, položily základ pro pozdější stále se vyostřující střety mezi oběma stranami na počátku 17. století. – FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 45-47; PRASEK: *Vlastivěda slezská*, s. 500-501.

⁸³ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 3.

⁸⁴ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 3. V literatuře viz. ENS: *Das Oppaland*, s. 16. Více o dalších změnách spojených s vládou tohoto knížete například FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 49.

⁸⁵ K jeho působení v Krnově FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 87-90, 103-120.

⁸⁶ Tím, že Jiří Friedrich zemřel bez přímých potomků, mělo Krnovské knížectví přejít do rukou českého krále Rudolfa II. Avšak tím, že Jiří Friedrich předal knížectví Jáchymu Friedrichovi, porušil toto královské právo. Tím došlo k eskalaci již tak poměrně vyhroceného nepřátelství mezi oběma rody. Nový krnovský kníže Jan Jiří měl navíc s Habsburky osobní spory ještě z doby jeho studií v Německu. To vše napomohlo k tomu, že se Jan Jiří stal v době stavovského povstání jedním z jeho hlavních předáků. Více viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 343-344; FUKALA: *Jan Jiří Krnovský*, s. 60-61.

⁸⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 6. K otázce kalvinismu v knížectví více FUKALA: *Jan Jiří*, s. 63, 67-68; BIERMANN: *Geschichte*, s. 348.

⁸⁸ Podrobněji se touto otázkou zabýval FUKALA, Radek: *Náboženství a školství*, s. 25-39.

⁸⁹ MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: *Krnov za vlády Hohenzollernů*. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 37; také ZUKAL: *Slezské konfiskace*, s. 10.

byl jednou z čelních osobností až do jeho smrti v roce 1624.⁹⁰ Již před jeho úmrtím, v roce 1621, mu právě za jeho roli v povstání bylo Krnovské knížectví zkonfiskováno císařem Ferdinandem II. Již bylo zmíněno, že po celou dobu vlády Hohenzollernů docházelo k rozvoji města jako takového, kdy i před náboženské změny se Krnov rozrůstal, rozvíjel se obchod a cechovní výroba, a město bylo samo také vrchností.⁹¹

1. 1. 2. Politický a náboženský vývoj po roce 1623

V roce 1622 udělil císař Krnovské knížectví knížeti Karlovi I. z Lichtenštejna v léno za jeho služby.⁹² Kníže byl jako oddaný katolík rozhodnut obnovit v jeho novém knížectví katolickou víru, avšak tato jeho snaha byla korunována úspěchem až po jeho smrti, jelikož celkovou situaci v Krnově komplikovala třicetiletá válka. Také jeho novým poddaným bylo jasné, že dojde k náboženským změnám, a měli oprávněné obavy, ačkoliv jim byla při holdování jejich novému knížeti slíbena možnost pokračovat ve vyznávání „augsburské konfese“.⁹³ Nicméně již v roce 1623 byli do Krnova oficiálně znovuvedeni do svého starého konventu minorité, a v roce 1624 byl dosazen a aktivně zde působil u kostela sv. Martina první farář.⁹⁴ Následně kníže dosadil do města katolické úředníky, čímž dovršil zavedení katolické správy ve městě a knížectví.⁹⁵ Přesto obyvatelé města ještě po několik následujících let odmítali oficiální přihlášení se ke katolické víře. S novými krnovskými knížaty nastala pro město také další dalekosáhlá změna – Krnov již nebyl knížecí residencí. Lichtenštejnové na sever, s jedinou výjimkou knížete Karla Eusebia, nikdy

⁹⁰ Zemřel v Uhrách poté, co byl zrazen Gáborem Bethlenem, který jej opustil po uzavření tajného míru s Habsburky. Paradoxně to byl právě on, kdo zařídil Hohenzollernův pohřeb v Košicích. – BIERMANN: *Geschichte*, s. 349-350, 357-359.

⁹¹ O tomto vývoji, a také o správě města a jeho obyvatelstvu více viz. MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: Krnov za vlády Hohenzollernů. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 37-42.

⁹² Karel z Lichtenštejna získal již v roce 1614 Knížectví opavské. Potvrzení držby Krnovského knížectví získal Karel I. v roce 1623. Situace kolem změny majitele knížectví byla složitá, protože Hohenzollernové se jej snažili ze všech sil udržet ve svém vlastnictví. Více viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 360-363, 522; ENS: *Das Oppaland*, s. 18; MICHL-BERNARD, Alexander-KORBELÁŘOVÁ, Irena: Osudy města v době Lichtenštejnů. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 45.

⁹³ LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 139.

⁹⁴ Byl jím Václav Haffelius. Farářem byl sice v roce 1623, společně s návratem minoritů do Krnova, jmenován nový kvardián otec Barnabáš Praetorius, ten se však měl dostat do Krnova zřejmě až v roce 1627, a nemohl tak tedy vykonávat farářskou činnost. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 6.

⁹⁵ ENS: *Das Oppaland*, s. 18-19; LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 143.

nezavítali.⁹⁶ Tato pro město radikální změna se podepsala na jeho ekonomické situaci i běžném životě jeho obyvatel.⁹⁷

20. léta 17. století byla pro město v důsledku politické a vojenské situace poměrně neklidná. Nový městský farář byl již v dubnu 1626 nucen z města utéct. Po svém následném velmi krátkém návratu musel město, poté co došlo k obsazení města dánskými vojsky generála Mansfelda a Jana Arnošta Sasko-Výmarského v listopadu téhož roku, opustit znovu. Během této okupace s Dány řada obyvatel spolupracovala, někteří se otevřeně přidali na dánskou stranu. Tato okupace města mohla být jeho obyvateli vnímána jako možnost návratu starých poměrů, avšak jejich naděje byly poměrně brzy ukončeny.⁹⁸ Krnov byl pro katolickou stranu získán zpět 2. července 1627, kdy se město vzdalo Albrechtu z Valdštejna.⁹⁹ V Krnově byli následně kvartýrováni dragouni, aby nátlakem napomohli obrácení obyvatel ke katolické víře.¹⁰⁰ Toto se však na počátku 30. let stalo důvodem nespokojenosti tehdejšího knížete s o. Barnabášem Praetoriem, minoritským kvardiánem a zároveň městským farářem, který měl právě kvartýrování užívat při katolizaci města, avšak neměl k tomu mít knížecí souhlas.¹⁰¹ Po dobytí města Valdštejnem byli protestantští duchovní vyhnáni a farářem se konečně stal již zmíněný o. Barnabáš Praetorius, který se konečně ujal také své pozice kvardiána minoritského konventu. Valdštejn v Krnově nechal také jednoho ze svých velitelů, Hannibala Dohnu, a jeho jednotky, aby dohlédl na celou

⁹⁶ Krnovský městský zámek měl být dán k dispozici komorní správě jejich krnovského panství. - FUKALA-KORBELÁŘOVÁ-OLŠOVSKÝ-UHLÍŘ-ŽÁČEK, Rudolf: *Slezsko*, s. 238.

⁹⁷ MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: Osudy města v době Lichtenštejnů. In: BRÍZA: *Krnov*, s. 45. Za Lichtenštejnů proběhla také řada dalších správních změn, kdy došlo ve druhé polovině 17. století ke sloučení správy obou zdejších lichtenštejnských knížectví, Opavského i Krnovského, pod jeden centrální hejtmanský úřad v Opavě, byl zaveden úřad knížecího rychtáře. - TAMTÉŽ, s. 45.

O ztrátě postavení rezidenčního sídla také FUKALA-KORBELÁŘOVÁ-OLŠOVSKÝ-UHLÍŘ-ŽÁČEK: *Slezsko*, s. 258.

⁹⁸ Obyvatelé Krnova dávali knížeti otevřeně najevo svou neochotu se zapojit do bojů proti habsburskému nepříteli, což se projevilo již v dubnu 1626, a dobytí Krnova Dány v srpnu toho roku tyto spory jen potvrdilo. - MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: Osudy města v době Lichtenštejnů. In: BRÍZA: *Krnov*, s. 45-46; také FUKALA-KORBELÁŘOVÁ-OLŠOVSKÝ-UHLÍŘ-ŽÁČEK: *Slezsko*, s. 108.

O proniknutí dánského vojska do města, jeho pobytu a především následnému vyšetřování týkajícího se celé této situace podrobněji ZUKAL: *Slezské konfiskace*, 168 s. Viz. též ZUKAL: *Liechtensteinische Inquisition*, 258 s.

⁹⁹ FUKALA-KORBELÁŘOVÁ-OLŠOVSKÝ-UHLÍŘ-ŽÁČEK: *Slezsko*, s. 111; také ZUKAL: *Slezské konfiskace*, s. 75.

¹⁰⁰ BIERMANN: *Geschichte*, s. 530.

¹⁰¹ Zde o jeho roli v obnovování katolické konfese v Krnově a jejímu šíření mezi jeho obyvateli - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 7-8.

V literatuře viz. ENS: *Das Oppaland*, s. 19-20, 32. Ten o Barnabáše především ve spojitosti s městskou farou líčí ve velmi negativním světle. Nicméně neuvádí, odkud své informace čerpal, tudíž jeho tvrzení není možné ověřit. Dosud ale podobná tvrzení o o. Barnabáši v pramenech objevena nebyla.

situaci.¹⁰² Dalšího vývoje událostí se však kníže Karel I. nedožil – zemřel na začátku roku 1627 a za jeho tehdy ještě nezletilého syna spravoval Krnovské knížectví jeho bratr, kníže Maximilián z Lichtenštejna.¹⁰³

Děni let 1626 a 1627 byly pouze počátkem událostí, které měly rozhodující vliv na další osudy Krnova až do druhé poloviny 17. století. Město se nacházelo na trase, kudy pravidelně táhly vojenské oddíly, a byl pravidelně okupován protestantskými vojsky. I přes nelehkou situaci mělo být podle kroniky konventu v roce 1630 v Krnově již pouze dvacet nekatolíků.¹⁰⁴ Obyvatelé se podepsáním náboženského statutu oficiálně přihlásili ke katolické víře 18. května 1630,¹⁰⁵ kdy v tomto roce měl být vyhlášen také nový náboženský statut.¹⁰⁶ Tomuto předcházelo mimo jiné v letech 1628 a 1629 shromažďování nekatolických knih a jejich odesílání císařské a knížecí komisi do Opavy.¹⁰⁷

V Krnově během třicetileté války nepobývala pouze protestantská vojska, nýbrž také vojáci císařské strany. Například v lednu 1631 měla být městem vznešena stížnost na kvartýrování vojáků slezského pluku kapitána Rettlitze,¹⁰⁸ a různé vojenské posádky v Krnově pobývaly po celou dobu trvání válečného konfliktu. V součtu nejdéle byl Krnov okupován švédskými vojsky. Již v roce 1634 byl Krnov dobyt Švédy poprvé, a byla vydána podmínka na vystěhování všech katolických obyvatel z města, včetně duchovních.¹⁰⁹ Následně byl Krnov v roce 1642 neúspěšně obléhán generálem Torstensonem, a dobyt byl následně vojskem pod velením generála

¹⁰² K pobytu těchto jednotek v Krnově podrobně LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 162-163.

¹⁰³ A to až do roku 1632, kdy se Karel Eusebius ujal svého dědictví a knížecích povinností. – BIERMANN: *Geschichte*, s. 522.

¹⁰⁴ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 25, druhý zápis z roku 1630.

¹⁰⁵ ENS: *Das Oppaland*, s. 19; také BIERMANN: *Geschichte*, s. 531. Tohoto prohlášení se již kníže Karel nedožil, zemřel již v roce 1627, jak již bylo zmíněno výše v textu. Prohlášení bylo tedy adresováno jeho synovi a nástupci, tehdy nezletilému knížeti Karlu Eusebiovi, v zastoupení jeho strýce Maxmiliána, v lednu 1631 – ENS: *Das Oppaland*, s. 19-20; LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 165-167.

¹⁰⁶ O obou těchto událostech se zmiňuje kronika konventu – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 25, první zápis z roku 1630.

¹⁰⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 25, první zápis z roku 1630.

¹⁰⁸ Sám velitel měl pobývat v Nise, a mimo Krnova byli jeho vojáci usazeni také v nedalekých Hlubčicích. – BIERMANN: *Geschichte*, s. 536.

Na plenění a velké výdaje spojené s vydržováním vojáků, a také na další problémy si stěžoval nejen u vojenských velitelů i kníže Maximilián. – TÝŽ: s. 536. Tyto knížecí stížnosti pokračovaly téměř po celou dobu trvání třicetileté války. O vojenském dění v Krnově (v kontextu a ve spojitosti s děním v nedaleké Opavě, která také patřila, a to od roku 1614, Lichtenštejnům) v této době opět viz. TÝŽ: s. 536-537, 539, 541-542, 547-548.

¹⁰⁹ Například tehdejší minoritský kvardián by krátce po dobytí města uvězněn. – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 28.

Könningmarka v roce 1645.¹¹⁰ Vesnice a další majetky města byly během těchto tažení zničeny, a v důsledku placení různých poplatků a „výpalného“ upadlo město postupně do velkých problémů a nouze.¹¹¹ Könningmarkova posádka v Krnově zůstala i přes uzavření Vestfálského míru až do roku 1650, a pro opuštění města žádala vyplacení kontribucí.¹¹² V průběhu pobytu této švédské posádky v Krnově bylo 14. března 1647 vydáno krnovským vojenským velitelem Jiřím Knörriem povolení pro katolíky na možnost svobodně nadále vyznávat katolickou víru. To naznačuje, že úsilí o obnovu katolické víry mělo své úspěchy. Otázkou však je, do jaké míry bylo toto povolení využíváno.¹¹³

Ve druhé polovině 17. století poté, co jeho hradby opustili poslední Švédové, se Krnov vzpamatovával z ekonomických a hospodářských následků války. Městu již neměly stačit výnosy z těch majetků, které mu zůstaly, na placení obecních dluhů.¹¹⁴ Došlo také k úplnému nahrazení češtiny, která si stále ještě udržovala určité místo, v úředním styku němčinou.¹¹⁵ Navíc až do konce století se zde stále v určité míře vyskytovaly cizí posádky, které tak narušovaly postupně početněji stále větší katolickou společnost města.¹¹⁶ Obnova katolické víry v této době pokračovala postupně, avšak bez většího váhání.¹¹⁷ V roce 1652 měli být uvězněni všichni

¹¹⁰ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 32.

¹¹¹ V roce 1637 si Krnov musel dokonce půjčit peníze, a to zřejmě prostřednictvím krnovského konventu od jeho vídeňského protějšku. Tato půjčka byla pak po válce dále řešena mezi konventem a městem. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 4-5, zápis z roku 1530. V literatuře stručně také v MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: *Osudy města v době Lichtenštejnů*. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 48.

¹¹² Částka měla činit 60 tisíc tolarů. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 34, zápis z roku 1650.

¹¹³ Opis nařízení se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 110a, nefol. Zmínky o něm lze nalézt též v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 32-33, zápis z roku 1647. O dění ve městě v té době také ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 9, zápis z roku 1647. V povolení se hovoří o katolické škole a též o možných dalších náboženských výjimkách. Explicitně je také zmiňována otázka zvoníka a učitele.

Po uzavření Vestfálského míru byla ve Slezsku ponechána do určité míry náboženská svoboda, ale tato ujednání se nevztahovala na právě na Krnovské a Opavsko, které patřily Lichtenštejnům. - FUKALA-KORBELÁŘOVÁ-OLŠOVSKÝ-UHLÍŘ-ŽÁČEK: *Slezsko*, s. 283.

¹¹⁴ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 5. O poválečné obnově města, o poměrech ve městě a celkové ekonomické a finanční situaci města až do 17. století shrnují v jejich kapitole nejnovější monografie o Krnově MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: *Osudy města v době Lichtenštejnů*. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 48-50.

¹¹⁵ PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 504-505. O jazykové situaci v celém Slezsku a tím také na Krnovsku viz. FUKALA-KORBELÁŘOVÁ-OLŠOVSKÝ-UHLÍŘ-ŽÁČEK: *Slezsko*, s. 227, 237.

¹¹⁶ BIERMANN: *Geschichte*, s. 549-559; ENS: *Das Oppaland*, s. 20.

¹¹⁷ O tom, jaká byla reálná situace náboženské příslušnosti krnovských obyvatel po roce 1650, kdy pro město konečně skončila třicetiletá válka, se bohužel zatím mnoho nedovídáme. Dochoval se pouze soupis osob podle víry pro vsi krnovské knížecí komory. Podle tohoto seznamu se v komorních vesnicích nacházel nezanedbatelný počet nekatolíků, nicméně je otázkou, jaká byla situace v Krnově samotné. Jeho obyvatelé byly v každodenním kontaktu jak s minority, tak také s katolickou knížecí správou, a byl na ně jistě kladen v otázce náboženství větší tlak než na obyvatelstvo na vesnicích. Soupisu věnovat pozornost ve své studii HÁZA, Zdeněk: *Soupis lidu podle víry na zboží krnovské komory z roku 1651*. In: *Sborník prací filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně – řada C*, 47,

protestantští kazatelé, kteří zde zůstali po švédském odchodu,¹¹⁸ a obratem na podporu katolizace měli být přizváni jezuité z nedaleké Opavy a Nisy.¹¹⁹ Celý proces měl slavit úspěch - v roce 1672 měli v Krnově být již pouze čtyři protestantské osoby.¹²⁰ Do konce 70. let spadají také počátky obnovy poutního místa na Cvilíně, se kterým byl spojen mariánský kult. Jeho obnova napomohla k upevnění pozice katolické víry v Krnově a jeho okolí.

V průběhu druhé poloviny 17. století se měla zejména ekonomická situace města postupně zlepšovat, a s počátkem 18. století již byla zřejmě poměrně stabilní. Celkově se městu nicméně nepodařilo dosáhnout svého předchozího významu, který měl před vypuknutím třicetileté války.¹²¹ Nadále se rozvíjel poutní Cvilín, kdy zájem o něj měl být takový, že byl ve 20. letech přestavěn z původně dřevěného kostelíka na zděný poutní chrám.¹²² Také v 18. století se Krnova a knížectví dotkly válečné konflikty, tentokrát spojené s válkami o rakouské dědictví a dalšími habsbursko-pruskými konflikty. Pruský král Fridrich II. využil nástupnictví Marie Terezie a vznesl nárok na Krnov, který byl dle jeho názoru jeho dědictvím.¹²³ Zde byl zlomovým především rok 1742, kdy došlo po ukončení první slezské války Vratislavským mírem k dělení Slezska. V jeho důsledku přišlo Krnovské knížectví o více než polovinu své

2000, s. 159-193. Originál soupisu se nachází v HALW, H 1591, „Troppau und Jägerndorfischer cammergütter vorzaichnere perschnen, welche catholisch oder lutherisch“.

¹¹⁸ Biermann uvádí, že o těchto protestantských kazatelích měl být kníže Karel Eusebius informován již v roce 1651, kdy měl následně nařídít jejich zadržení. – BIERMANN: *Geschichte*, s. 552.

¹¹⁹ ENS: *Das Oppaland*, s. 20; LOESCHE: *Zur Gegenreformation*, s. 145-146. Biermann uvádí, že o těchto protestantských kazatelích měl být kníže Karel Eusebius informován již v roce 1651, kdy měl následně nařídít jejich zadržení. – BIERMANN: *Geschichte*, s. 552.

Biermann také uvádí dvě jména dvou misionářů, kteří měli na Krnovsku od roku 1671 působit, a to o. Arnolda Engela a o. Jana Pintera. – BIERMANN: *Geschichte*, s. 555. Neuvádí však, odkud přišli, nicméně lze předpokládat, že se mohlo jednat o zmíněné jezuity. O jejich přítomnosti přímo v Krnově dosud v pramenech informace nalezeny nebyly.

¹²⁰ ZAO, fond MK, inv. č. 144, p. 9, pod zápisem z roku 1647. Tuto informaci přebírá také BIERMANN, *Geschichte*, s. 550. Ten také uvádí, že z důvodu náboženského nátlaku „opustilo vlast mnoho osob“. – TÝŽ, s. 550. Biermann také uvádí, že o těchto protestantských kazatelích měl být kníže Karel Eusebius informován již v roce 1651, kdy měl následně nařídít jejich zadržení. – TÝŽ: s. 552. Také FUKALA-KORBELÁŘOVÁ-OLŠOVSKÝ-UHLÍŘ-ŽÁČEK: *Slezsko*, s. 288.

¹²¹ MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: Osudy města v době Lichtenštejnů. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 50.

¹²² O vývoji poutního místa na Cvilíně více v kapitole věnované právě Cvilínu.

¹²³ Který byl defacto dědicem posledního krnovského Hohenzollerna Jana Jiřího. Byl potomkem Fridricha Viléma I. Braniborského, na kterého přešlo dědictví Arnošta Braniborsko-Krnovského, syna Jana Jiřího Krnovského. Ten zemřel v roce 1642 bezdětný, a jeho dědictví přešlo na kurfiřtskou větev Hohenzollernů.

K válce o bavorské dědictví na Krnovsku a také Opavsku viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 618, 623-626.

rozlohy,¹²⁴ a z prosperujícího města se z Krnova stalo město pohraniční, ještě více než dříve ohrožované táhnoucími vojsky.¹²⁵ Války se Krnovu nevyhýbaly ani nadále, kdy pruské oddíly se zde měly nacházet v letech 1741, 1756 a zejména v 70. letech.

V roce 1778, v rámci válek o bavorské dědictví, měl Krnov navštívit již zmíněný Friedrich II., a zanechat zde vojenskou posádku. S tou je také spojena jedna neblahá událost, která postihla Krnov v roce 1779. Město měl ničivý požár, a uvěří se, že jej založili právě Prusové, kteří se v té době příhodně nacházeli mimo město.¹²⁶ Po požáru se vydali zástupci města až do Vídně, aby osobně požádali císařovnu o pomoc při obnově města, kdy ona i Josef II. poskytli přímou finanční podporu.¹²⁷ Požár velmi poškodil také farní kostel sv. Martina, a také kostel minoritský, ačkoliv ne do takové míry. Jedinou prakticky nepoškozenou církevní stavbou byl kostel sv. Ducha nedaleko konventu.

Až do konce 18. století se musel Krnov vypořádávat se špatnou finanční situací, v důsledku čehož byl nucen rozprodávat městské majetky. V důsledku změn způsobených politickým vývoje v průběhu století byly také hledány nové možnosti pro hospodářství a obchodu. Do této doby spadají počátky rozmachu soukenické výroby v Krnově, která se naplno rozvinula ve století následujícím. Vliv na město mělo jistě také uzavření poutního chrámu na Cvilíně, který poutal pozornost poutníků nejen z blízkého okolí.

1.2. Historický vývoj minoritského konventu s důrazem na období před rokem 1623

Jako počáteční datum působení minoritského řádu v Krnově a založení konventu je v kronice konventu označen rok 1273, a tento zakládací akt je spojen s přemyslovským knížetem Mikulášem I. Tento údaj odpovídal také datování nejstarší

¹²⁴ Přesný výčet míst, které připadly Prusku, a co zůstalo v rámci Krnovského knížectví Rakousku viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 630. V Rakouském Slezsku z knížectví zůstala tři města (Krnov, Albrechtice a dnešní Horní Benešov) s okolními vesnicemi, kdy hranicí byla řeka Opava.

¹²⁵ Více k novému rozdělení Rakouského Slezska, správě a fungování, zemským stavům a dalším více viz. BIERMANN: *Geschichte*, s. 630-639.

¹²⁶ Dochoval se dokonce popis, podle kterého měla zůstat průchozí pouze ulice směřující k Hlubčické bráně, po které měli poslední vojáci opustit město. Je otázkou, zda je tato informace pravdivá. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 5. Zmínka také v kapitole o opravách konventu str. 34, pozn. 214.

¹²⁷ Josef II. měl osobně Krnov navštívit a shlédnout způsobené škody.

části krnovského konventu na počátek 14. století.¹²⁸ Fundace konventu jako takového se měl ujmout rod krnovských fojtů.¹²⁹ Areál budoucího kláštera se nacházel nedaleko Opavské brány a od zbytku města byl oddělen mlýnským náhonem, kdy tak minorité měli svůj konvent v rámci města, ale zároveň od něj byli symbolicky odděleni. Toto oddělení pak dovršilo vybudování zdi kolem konventu.¹³⁰ Někdy v této době měl být vybudován konventní kostel a také konvent samotný.¹³¹

První písemné zmínky o krnovském konventu pocházejí ze 14. století.¹³² Konvent zřejmě potupně rostl na významu, a to nejen v rámci města, ale také v rámci tehdejší česko-polské provincie. Důkazem by mohly být například bývalí provinciálové, kteří zde v průběhu 15. století měli nalézt místo svého posledního odpočinku, a kteří nesli přídomek „Krnovský“ či „z Krnova“. Jeden člen konventu byl dokonce provinciálem v provincii rakouské a to i přesto, že Krnov do této provincie nepatřil.¹³³ Krnovský konvent byl také v letech 1412 a 1467 místem konání provinciální kapituly česko-polské provincie. Krnovskému konventu, stejně jako městu, se mělo také bez větší újmy podařit přežít husitské války.¹³⁴

¹²⁸ V první polovině 14. století se k minoritům měla obrátit pozornost krnovského fojta Petra, kdy on a jeho rodina minority v následujících letech hojně podporovali. - PRIX: Počátky města. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 26. Dalibor Prix pak vyslovil tezi, že založení kláštera bylo nařizeno králem Přemyslem Otakarem II. – PRIX, Dalibor: Příspěvek ke středověkým dějinám minoritského kláštera v Krnově (dále jen Příspěvek k dějinám). In: *Časopis Slezského zemského muzea*, série B – vědy historické 42, 1993, s. 98.

¹²⁹ O roli fojtů v reálném založení kláštera více PRIX, Dalibor: Středověká kaple. In: HLOBIL - RYWIKOVÁ: *Jan Lucemburský. Kultura, umění a zbožnost na Moravě a ve Slezsku v době vlády prvního Lucemburka*. Ostrava 2012, s. 144. Příspěvek je věnován kapli sv. Marie Magdaleny, dnes kaple Bolestné Panny Marie, která byla založena právě krnovských fojtským rodem pánů z Krnova, a která byla jeho rodovou kaplí, její zasazení do kontextu obdobných sakrálních staveb zejména na rakouském území, jelikož pro krnovskou kapli nebyly nalezeny analogie v rámci českých zemí. – TÝŽ: s. 137-179.

¹³⁰ PRIX: Počátky města. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 26

¹³¹ TÝŽ: s. 26. O klášteře minoritů v průběhu středověku, a to především ze stavebního hlediska, více viz. PRIX: Klášter minoritů s kostelem Panny Marie ve středověku. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 224-231. Zde Prix přichází s návrhem, že krnovský konvent snad mohl být vystavěn k roku 1355. – s. 26, 226 (zde podrobněji).

¹³² Například Vincenc Prasek první písemnou zmínku datuje do roku 1386, a vznik konventu spojuje s Mikulášem I. Biermann vznik konventu také spojuje s Mikulášem I., nicméně jako rok jeho vzniku uvádí rok 1300, však toto tvrzení nedokládá prameny. Michl-Bernard uvádí jako rok vzniku první písemné zmínky o Krnově rok 1358, jeho vznik ale spojuje s králem Přemyslem Otakarem II., Mikulášovým otcem. Na tomto se s ním shoduje také Dušan Foltýn. - BIERMANN: *Geschichte*, s. 457; FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 375; MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 7.; PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 511.

¹³³ Mělo se jednat v roce 1428 o otce Swatomira Krnovského, který měl být provinciálem šestnáct let, mimo jiné v době husitských válek. Posledním byl v roce 1468 otec Mikuláš z Krnova, který měl sloužit jako provinciál 24 let. Provinciálem rakouské provincie, který také zemřel v Krnově, byl otec Mikuláš Krnovský, který zemřel v roce 1426. Tuto pozici měl zastávat po čtyři roky. Měl být také komisařem při generální kapitule v Hradci Králové. – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 18, zápis z roku 1426.

¹³⁴ MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 8; FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 376.

Situace se však radikálně změnila v 16. století. V roce 1517 se stal krnovský konvent součástí nové rakousko-české provincie, která vznikla po reorganizaci provincie česko-polské.¹³⁵ Zásadní však byla v roce 1523 koupě Krnovského knížectví markrabětem Jiřím Braniborsko-Ansbašským, jak bylo zmíněno v části věnované historii města. Konvent měl v době příchodu nového knížete do Krnova být v silném úpadku,¹³⁶ minorité z města postupně vyhnány, a na základě knížecího nařízení vydaného v roce 1533 jim byly zkonfiskovány veškeré majetky. Budovy konventu byly knížetem rozprodány a následně využívány k rozličným účelům.¹³⁷ Klášter navíc padl za oběť požáru, který postihl Krnov v roce 1546.¹³⁸

Naděje na obnovu krnovského konventu se objevila ve spojitosti s novým krnovským knížetem Karlem z Lichtenštejna. Ten skutečně v roce 1622 zažádal o obnovu konventu u olomouckého biskupa, který souhlasil a konvent byl oficiálně obnoven v roce 1623.¹³⁹ Prvním představeným obnoveného konventu byl o. Barnabáš Praetorius, který byl však v době jmenování kvardiánem v Jihlavě, a do Krnova se také vzhledem k politicko-vojenské situaci dostavil až v roce 1627, a kdy se plně ujal svých povinností.¹⁴⁰ Bylo třeba započít s opravami konventu, kterým bude věnována pozornost v samostatné kapitole, a také začít proces obnovou katolické konfese ve městě. V rámci tohoto procesu hráli minorité důležitou roli, jelikož byly po velmi dlouhou dobu prakticky jedinou fungující katolickou institucí v Krnově.¹⁴¹ Tento

¹³⁵ MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 8. Autor také uvádí, že mělo dojít k úpadku konventu, neuvádí však žádné podrobnosti. Je možné, že se na postavení konventu projeví spory o vlastnictví knížectví na přelomu století.

¹³⁶ Jeho poslední dva členové měli podle Biermanna dokonce konvertovat k luteránství a odejít kázat do nedalekých Hlubčic. V pramenech však o této události nebyla dosud nalezena žádná zmínka. - BIERMANN: *Geschichte*, s. 457.

¹³⁷ Jedna z kostelních kaplí sloužila knížecímu truhláři, kostel byl používán jako sýpka a prostory konventu samotného byly využívány jako nemocnice. - PRASEK: *Vlastivěda slezská*, s. 512-513; MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 8; FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 376. V boční kapli blízko opavské brány se mělo dokonce vařit pivo, které se zde také prodávalo. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 19. Budovy konventu samotného byly využívány jako pivovar, jak již bylo zmíněno, dále také jako mincovna či sněmovna. - MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: *Krnov za vlády Hohenzollernů*. In: BRÍZA: *Krnov*, s. 35.

¹³⁸ PRIX: *Příspěvek k dějinám*, s. 100. Autor se v článku věnuje středověké historii krnovského konventu s důrazem na jeho stavební vývoj.

¹³⁹ Originál dopisu, ve kterém kníže o svém úmyslu informuje společně s tím, že kvardiánem a zároveň krnovským farářem se stane otec Barnabáš Praetorius, datovaný 12. července 1622 je uložen v HALW, H920, nefol., 12. 7. 1623. Opis knížecího dopisu se dochoval v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 22-23. V literatuře například FOLTÝN: *Encyklopedie klášterů*, s. 376; BIERMANN: *Geschichte*, s. 563.

¹⁴⁰ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 6, 7, zápis z roku 1624. Zde se také dovídáme stručně o situaci kolem konventu před jeho příchodem.

¹⁴¹ Kvardián zastával po dlouhou dobu zároveň také pozici faráře. Je tudíž otázkou, jak na toto spojení funkcí v jedné osobě pohlíželi místní obyvatelé. Zda takového faráře vnímali primárně jako člena

proces však byl zejména v první polovině století v důsledku politické a vojenské situace pozvolný. Na počátku 30. let se některé z kroků, které v katolizaci obyvatelstva podnikal o. Barnabáš, a to zejména kvartýrování vojáků v domech těch nejvíce neoblomných obyvatel Krnova, setkaly s negativní reakcí knížete Karla Eusebia. Po tomto názorovém střetu, a také pro svůj již vysoký věk, se o. Barnabáš rozhodl krnovský konvent opustit a odejít do Olomouce.¹⁴²

Obnova konventu započala za o. Barbanáše Praetoria, ale o značný pokrok v této záležitosti se zasloužil především jeho nástupce o. Kornelius Ottweiler. Postupně se mu podařilo vyřešit řadu vleklých majetkových problémů konventu, a jeho budovy byly opravovány a rozšiřovány.¹⁴³ V letech 1634 a 1637 se měli v konventu nacházet ostatky matky a sester knížete Karla Eusebia, které sem byly přineseny z nedaleké Opavy. Toto přenesení jistě mohlo mít na konvent jako takový vliv, nicméně prakticky nic bližšího se k této události nedovídáme.¹⁴⁴

Posílení pozice krnovského konventu a jeho další rozvoj, který pokračoval až do první třetiny 18. století,¹⁴⁵ souvisely také s obnovou a následným rozkvětem poutního místa na Cvilíně, které bylo ve správě krnovských minoritů.¹⁴⁶ I přes tento rozvoj se však konventu nevyhýbaly přírodní pohromy, jakým bylo například v roce 1680 vylití řeky Opavy ze břehů, a zničení konventních polí.¹⁴⁷

konventu, či si byli vědomi rozdílů v těchto funkcích, a viděli faráře jako člena konventu, ale samostatně fungujícího.

¹⁴² ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 26, zápis z roku 1631. O. Barnabáš také zanechal svému nástupci, o. Korneliovi, přehled stavu konventu – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 26-27, zápis z roku 1632.

Také Biermann jej líčí v poměrně negativním světle. Podle něj se měl násilím zmocnit farní vesnice a dalších pozemků a domů, které byly určeny pro městské služebníky, a kdy v jednom měl dle něj bydlet místní písař, který byl vystěhován. Měli být zakázáni také všichni luteránští kazatelé. Na snahy města o vrácení všeho měl o. Barnabáš přijít na radnici a vyhrožovat všem exkomunikací. – BIERMANN: *Geschichte*, s. 535. Biermann však neuvádí, v jakých pramenech se tyto informace nacházejí, tudíž zatím nelze tato prohlášení plně ověřit. Negativně a v podobném duchu o o. Barnabáši píše také ENS: *Das Oppaland*, s. 32.

¹⁴³ Podrobněji o obnově konventu ve 20. – 70. letech 17. století viz. LYČKOVÁ: *Obnova konventu*, s. 94-103.

¹⁴⁴ Několik listin k této záležitosti se nachází v ZAO, f. Hejtmanský úřad knížectví opavsko-krnovského, část Hejtmanský úřad knížectví opavského, inv. č. 71, kart. 7. Ostatky, v listech přesněji označené jako mrtvoly, byly do Krnova přeneseny během léta 1634. O přesunu se dovídáme k datu 24. března 1637, kdy byl nařízen přesun do Vranova do knížecí hrobky. Bohužel v listech se pro rok 1634 dovídáme především o okolnostech přesunu samotného. Pro zjištění okolností toho, proč byly ostatky takto přesouvány, bude třeba ještě další výzkum.

¹⁴⁵ PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 513; MICHL-BERNARD: *Minorité*, s. 10; FOLTÝN: *Encyklopedie*, s. 376.

¹⁴⁶ Otázka Cvilína bude podrobněji rozebrána v samostatné kapitole.

¹⁴⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 42, zápis z roku 1680.

Nicméně ani krnovskému konventu a jeho hospodářství se nevyhýbaly problémy, jak například v roce 1708, kdy začal hoře klášterní pivovar, a kdy oheň měl zničit také část konventu. Škody však byly nahrazeny poměrně brzy, též díky pomoci knížete Floriána z Lichtenštejna.¹⁴⁸ V roce 1732 došlo ke změnám v rámci struktury správy minoritských provincií, kdy se v tomto roce Krnov stal součástí provincie moravské, a v jejím rámci spadal do kustodie sv. Bonaventury.¹⁴⁹ Další požár zasáhl konvent a město v roce 1779, kdy měl shořet téměř celý konvent, ale minoritský kostel zkázu přežil. Farní kostel sv. Martina nebyla tak šťastný, měl vyhořet úplně. Proto sloužil až do roku 1784 konventní kostel jako kostel farní, což bylo pro konvent výhodné. Navíc se minoritů přímo nedotkly ani josefínské reformy.¹⁵⁰ Celková obliba a prosperita krnovských minoritů vyvolávaly nespokojenost u duchovenstva farního, jehož stížnosti u biskupské konsistoře v Olomouci vyústily až v uzavření cvilínského poutního kostela. Ten se však podařilo v roce 1791 odkoupit několika krnovským měšťanům, kteří jej následně v roce 1795 darovali městu. Měl sloužit jako filiální kostel pro novou osadu Mariánské pole, která se nacházela nedaleko cvilínského kostela, a vznikla právě za účelem jeho záchrany. Na konci 18. století docházelo postupně k postupnému útlumu krnovského konventu.¹⁵¹

¹⁴⁸ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 43, zápis z roku 1708 na boku. Více také v kapitole věnované hospodářskému zázemí konventu str. 42, pozn. 252.

¹⁴⁹ HOLZAPFEL, Heribert: *History of the Franciscan Order*, původní něm. vydání Handbuch der Geschichte des Franziskanerordens, Freiburg 1909, 460 s. V roce 1732 mělo dojít k oddělení moravských konventů, které následně vytvořily vlastní moravskou provincii. – s. 401.

¹⁵⁰ Na rozdíl od klášterů v okolí, například v Opavě, byl krnovský minoritský konvent v rámci reformy zachován. – BIERMANN: *Geschichte*, s. 642. Zde uvádí tak přehled zrušených klášterů z okolí včetně krátkého shrnutí toho, jak s nimi bylo naloženo.

¹⁵¹ FOLTÝN: s. 376; PRASEK: *Vlastivěda Slezská*, s. 514.

2. Přestavby a stavební úpravy konventu a kostela Narození Panny Marie

Po návratu minoritů do Krnova během 20. let 17. století byly budovy konventu a přilehlého kostela ve velmi špatném stavu. A to nejen po stavební stránce, ale také po stránce vnitřního vybavení. O celkovém stavu konventu může svědčit fakt, že na počátku 30. let zde mohli žít pouze čtyři řeholníci včetně kvardiána. Jedním z nejdůležitějších úkolů po návratu minoritů tedy byly opravy konventních budov. Konvent samotný však zřejmě nebyl prioritou, co se týkalo oprav – pozornosti se dostalo nejprve konventnímu kostelu, a až poté konventu jako takovému. Právě kostel bylo místo, kde a skrze které měli minorité působit na místní obyvatelstvo a navrátit je do náruče katolické víry, což byl jeden z jejich úkolů během většiny 17. století.

K úpravám či větším přestavbám konventu a konventního kostela docházelo v průběhu celého raného novověku. Celkový stav budov konventu byl po století, kdy byl během vlády Hohenzollernů využíván k nejrůznějším účelům, v dosti špatném stavu. Stejně na tom byl také konventní kostel, který měl být několikrát za různými účely přepatrován.¹⁵² Konvent měl být navíc poškozen během požáru, který zachvátil město v roce 1564, který také zanechal nemalé škody. Že bude krnovský konvent minoritů obnoven, se kníže Karel z Lichtenštejna rozhodnul zřejmě někdy v druhé polovině či na konci roku 1622.¹⁵³ Kníže si byl vědom, že ubytování pro řeholníky, kterých mělo být podle něj deset až dvanáct, bude zřejmě muset být postaveno, a náklady s tím spojené měly být pokryty z knížecích zdrojů.¹⁵⁴ Tehdejší stav prostor konventu tedy zřejmě vůbec neumožňoval, aby v nich někdo bydlel. Jakékoliv aktivity v tomto směru byly během dánské okupace Krnova vyloučeny, sám otec Barnabáš se měl dostat do Krnova až v roce 1627.¹⁵⁵ První prameny explicitně spojené s činností ohledně konventu a jeho budov pocházejí z roku 1629.

¹⁵² Jak již bylo zmíněno, kostel fungoval jako zbrojnice nebo sýpka. Budovy konventu byly využívány jako pivovar, mincovna, nacházela se zde také zemská sněmovna. – MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: Krnov za vlády Hohenzollernů. In: BŘÍZA: *Krnov*, s. 35.

¹⁵³ Lze tak usuzovat na základě dochovaných opisů dopisů z 2. ledna a 20. února 1623. – HALW, H920, 2. 1. 1623 a 20. 2. 1623

¹⁵⁴ HALW, H920, březen 1623.

¹⁵⁵ Podrobněji k době bezprostředně po obnově konventu viz. část věnovaná historii konventu, str. 22-23.

2.1. Obnova kostela a konventu ve 30. letech 17. století

S jakoukoliv stavební činností se mohlo začít nejdříve po odchodu Dánů.¹⁵⁶ Ti měli město opustit již v roce 1627, avšak podle dosud nalezených pramenů se s pracemi začalo až v roce 1629. Lehčí práce kolem konventu započaly zřejmě v létě toho roku. V srpnu 1629 urgoval otec Barnabáš knížete ohledně oprav kostela, které byly dříve slíbeny. Měly být provedeny pouze lehké základní opravy podlah a stěn, a zasazena nová okna. Nicméně oprava kostela byla pro minority samotné finančně náročná.¹⁵⁷ Vzhledem k tomu, že na konci 20. let měli zřejmě jen minimální a nejnutnější prostředky je jistě možné říci, že bez knížecí pomoci by k opravám vůbec nedošlo. Kvardiánova apelace padla na úrodnou půdu. Na konci září mělo být krnovskému purkrabímu nařízeno, aby bylo vše potřebné k opravě k dispozici. Na pokrytí nákladů oprav vnitřku kostela měly být také určeny peníze vybrané z pokut.¹⁵⁸ Práce se tak mohly pomalu rozběhnout. Jistě se pracovalo v listopadu, kdy práce v interiéru kostela nebyly ovlivněny počasím. V první polovině listopadu o. Barnabáš informoval knížete, že v kostele již začalo pracovat na podlahách, a dřevěných částech kostela.¹⁵⁹ Ještě na začátku prosince toho roku měl být znovu informován krnovský purkrabí, aby se v práci pokračovalo.¹⁶⁰

Čilý stavební ruch v krnovském konventu vládl během 17. století především ve 30. letech. Bylo třeba opravit nejen konventní budovy, ale zejména kostel Narození Panny Marie. Po zimě 1629/1630 začaly práce spojené s kostelem znovu se začátkem jara. To potvrzuje zpráva otce Barnabáše z 26. května adresovaná knížeti, kde jej informuje o průběhu oprav minoritského kostela. Bylo rozhodnuto postupovat s pracemi „shora dolů“, kdy mezi prvními mělo být postaveno lešení v místě východní klenby kostela, aby se mohlo pokrčovat s pracemi od horních částí kostela dolů k podlaze. V průběhu prací byl také nalezen krucifix spolu se sochami Panny Marie a sv. Jana, které byly následně opraveny. Byly také opravovány a následně zdobeny

¹⁵⁶ MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: Osud města v době Lichtenštejnů. In: BŘÍZA, S.: *Krnov*, s. 46.

¹⁵⁷ HALW, H920, nefol., 20. 8. 1629.

¹⁵⁸ HALW, H920, nefol., 22. 9. 1629.

¹⁵⁹ Truhlář měl za svou práci 120 tolarů. Měl na starost opravu podlah v horním patře kostela. Ta se měla podle textu nacházet v místech, kde byla klenba. Kostel byl za Hohenzollernů využíván k různým činnostem a měl být také dále upraven. Mohlo se tedy jednat o opravy spojené s těmito úpravami. Přes prkna měla být také dle slov pisatele dlažba, která byla odstraněna, aby byla podlaha odlehčena. - HALW, H920, nefol., 12. 11. 1629.

¹⁶⁰ HALW, H920, nefol., 7. 12. 1629.

kostelní trámy, nadále byla opravována a vyměňována okna, a řezbář měl pracovat na knížecí oratoři. Také, vzhledem k tomu, že kostel měl dvě křídla, byly vztyčeny dva oltáře¹⁶¹ s tím, že v budoucnu může přibýt další. Měla se také pomalu budovat kostelní krypta¹⁶² a tři okna, která byla v „době markrabat“ zazděna, byla probourána.¹⁶³ Majitel obydlí, který v textu není konkrétněji zmíněn, a které bylo vytvořeno z části kostela, byl vystěhován a městem mu byla nabídnuta náhrada. Pod jeho obydlím měla být navíc v dřívějších dobách pohřbena řada katolíků. V bývalé nálevně měli být ubytováni případní hosté, a také ponechány kostelní hudební nástroje. Mohly být obnoveny také kostelní věže, a to díky knížecímu sekretáři,¹⁶⁴ který na opravu přispěl. Na zadní straně tohoto listu je pak přehled všech činností v kostele od počátku června toho roku. Navíc jsou zde jmenovány čtyři domy, jejichž majitelé z města odešli, a ze kterých si mohl vybrat obyvatel kostelního obydlí jako náhradu za to, že se musel vystěhovat,¹⁶⁵ jak bylo zmíněno výše. Kníže na tyto informace zpět do Krnova odpověděl, že má vše pokračovat a že se také budou konat kroky v tom, aby byla obnovena kostelní privilegia.¹⁶⁶

Na začátku července 1630 již byl vztyčen hlavní oltář, za kterým pak mohly být podle římského zvyku čteny a zpívány kanonické hodinky. Kostel byl také omítnut a byly zasazeny kostelní dveře. O. Barnabáš v dopise, ve kterém jej o všem informoval, knížete prosil, aby, jelikož zatím šlo vše dobře a chtějí s opravami pokračovat, jak dlouho to bude možné, byl k dispozici stavební materiál a potřebné stavební nářadí. Mělo se ještě pracovat na zdech a také na dlažbě, a vyzdobit hlavní oltář. Tuto svou žádost podporoval také tím, že se o stavbě mělo široko daleko vědět a tvrdil, že se na stavbu měli dokonce chodit dívat lidé. Byla by tudíž škoda stavbu přerušit a oddálit její konec.¹⁶⁷ Kníže reagoval listem krnovskému knížecímu purkrabímu, aby bylo vše k dispozici a jak se zařídit, pokud by případně nastal nedostatek finančních prostředků

¹⁶¹ Není specifikováno, komu měly být zasvěceny.

¹⁶² Podle otce Barnabáše aby bylo zamezeno ničení podlahy, když by chtěl být v minoritském kostele někdo pohřben.

¹⁶³ Ta byla zazděna v době, kdy byly části kostela využívány jako bydlení či nálevna, jak bylo zmíněno v části věnující se historii konventu do roku 1623. Počet oken zmiňuje seznam všech učiněných prací ze 7. června 1630. Zde je také specifikováno, že se jednalo o tři chórová okna. – HALW, H920, nefol., 7. 6. 1630.

¹⁶⁴ HALW, H920, nefol., 26. května 1630.

¹⁶⁵ Zřejmě se jedná o přípis někoho z knížecí kanceláře. HALW, H920, nefol., 7. 6. 1630.

Jejich seznam je uveden také v post scriptum, které zaslal otec Barnabáš knížeti dodatečně. – HALW, H920, nefol., nedatováno. U knížete se však musel nacházet před 10. červnem, kdy měla být vytvořena jeho odpověď otci Barnabáši.

¹⁶⁶ HALW, H920, nefol., 10. 6. 1630.

¹⁶⁷ HALW, H920, nefol., 9. 7. 1630.

na stavbu.¹⁶⁸ Kníže byl purkrabím obratem informován a ujištěn, že požadovaný materiál bude k dispozici, kdy pouze v případě okenního skla se čeká na jeho doručení. Dle jeho názoru mělo být vše dokončeno do konce léta toho roku. Jinak mělo vše probíhat bez problémů, všechny výdaje byly zaplacený.¹⁶⁹

O stavebním dění v několika následujících letech jsme informováni sporadicky. Hlavní opravy minoritského kostela byly zřejmě opravdu skončeny ještě v roce 1630, jelikož v dopise z března 1631 o. Barnabáš již píše o opravě konventních budov a žádal knížete v této záležitosti o podporu, aby práce mohly pokračovat. Vše měl shlédnout knížecí kancléř, a knížecí purkrabí měl kvardiána informovat, že je ale nedostatek prostředků.¹⁷⁰ O. Barnabáš proto prosil knížete o jeho další podporu a pokračování prací.¹⁷¹ Minorité byli v tomto ohledu na knížecí pomoci závislí, spoléhali především na materiálovou pomoc na opravy, která jim byla přislíbena při obnově konventu. Byli také do značné míry závislí také na, a to nejen knížecí, finanční pomoci, protože almužny jistě na pokrytí všech nákladů, které museli nejen ve spojitosti s opravami pokrývat, stačit nemohly.

Co se konkrétně dělo v roce 1631 ohledně oprav a stavebních prací dosud není úplně jasné. Další dochovaný list v této otázce pochází až z konce srpna 1632, a byl adresován knížeti jménem celého konventu. Ten knížeti děkoval za podporu, kterou mu projevil, a díky které se již mělo podařit opravit konventní kostel. Nyní však dle jejich slov vyvstala další naléhavá věc - minorité potřebovali vybudovat nové bydlení, které kvůli své chudobě si nebyli schopni sami zajistit. Také, pro zvětšení přitažlivosti bohoslužeb, měly být pořízeny zvony, a pak také kamenný hlavní oltář a malé varhany. Konvent v dopise zdůraznil svou nelehkou situaci, zejména pak finanční. Minorité potřebovali prostředky ke své obživě a žádali knížete, zda by mohl dostat na starost fary, které měl předtím na starosti o. Barnabáš.¹⁷² Pokud by mohl konvent využívat výnosy z nich, měl by k dispozici alespoň skromnou obživu.¹⁷³ Jak tato záležitost dopadla se dosud prostudovaných pramenů nedovídáme.

¹⁶⁸ HALW, H920, nefol., 16. 7. 1630.

¹⁶⁹ HALW, H920, nefol., 22. 7. 1630.

¹⁷⁰ Zřejmě materiálu (pozn. autorky)

¹⁷¹ HALW, H920, nefol., 13. 3. 1631.

¹⁷² Ten však konvent na jaře 1632 opustil. Jednalo se o fary Bližčicích, Úvalně a Branticích.

¹⁷³ HALW, H920, nefol., 31. 8. 1632.

Další zmínka o stavební činnosti kolem kostela a konventu minoritů pochází z července 1635, kdy vznikl stručný soupis materiálu na úpravy kostela a plat stavebního mistra.¹⁷⁴ Stejně datum nese také koncept knížecího listu krnovskému purkrabímu, kde jej informuje, že se daný materiál a plat mají být zajištěny.¹⁷⁵ V roce 1637 měl být minoritům v rámci pozůstalostního řízení poskytnut dar na vybudování oltáře v kapli sv. Kříže v konventním kostele.¹⁷⁶

Stavební činnost okolo konventu a kostela pokračovaly zřejmě plynule dále, avšak další informace máme až k červenci 1638. Minorité v té době knížeti oznámili jejich úmysl postavit, dle jejich slov „útočiště“, protože neměli dostatek ubytování pro duchovní, kterých se nedostávalo a bylo tudíž obtížné dostatečně zajistit bohoslužby pro obyvatele. Sami však na tento podnik neměli prostředky, a další možnosti financování byly vyčerpány při opravě křížové chodby konventu. Ta musela být opravena zřejmě někdy mezi léty 1635 a 1638. Mimo jiné v listě minorité také knížeti Karlu Eusebiovi nabídli titul patrona konventu.¹⁷⁷ Kníže následně požádal tehdejšího kvardiána, o. Kornelia Ottweilera, o přibližný propočet předpokládaných výdajů spojených s touto stavbou. Ve věci patronátu však nechtěl kníže připravit o tento titul jeho dřívější držitele, proto jej požádal o objasnění celé záležitosti.¹⁷⁸ Obratem byl kníže informován, že odhadovaná částka činí 1000 tolarů, a to spolu s několika pracovníky. Bylo třeba dostavět poslední kus křížové chodby, aby mohly být postaveny pokoje pro členy konventu, na které bude třeba dalších alespoň 200 tolarů. Co se týče patronátu, tento titul nikdo dříve nedržel, tudíž by toto nemělo být překážkou – pokud tedy kníže titul přijme, bude na jeho znamení umístěn v klášteře knížecí erb.¹⁷⁹ Avšak na začátku září kvardián apeloval na knížete, že pokud nebudou mít k dispozici prostředky, křížová chodba nebude do zimy zastřešena. Knížecí prostředky, které jim byly dosud v této záležitosti poskytnuty, měly být použity jinak,

¹⁷⁴ Mistr měl dostat 30 tolarů, dva korce zrní a později ještě další půl. Na práci mělo být použito šest tisíc cihel a dva „walden Kalch“ - HALW, H920, nefol., 6. 7. 1635.

¹⁷⁵ HALW, H920, nefol., 6. 7. 1635.

¹⁷⁶ Jednalo se o pozůstalost po Tomáši Seywettovi. Další informace o této nadaci se nacházejí v kapitole věnované darům a nadacím str. 65, pozn. 347.

¹⁷⁷ HALW, H920, nefol., 19. 7. 1638.

¹⁷⁸ HALW, H920, nefol., 1. srpna 1638.

¹⁷⁹ HALW, H920, nefol., srpen 1638. Stručná shrnutí této srpnové komunikace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 31, zápis z roku 1638.

ačkoliv kvardián nspecifikuje jak. Knížete je proto žádán aby nařídil svým úředníkům, aby na opravy také sami přispěli.¹⁸⁰

Práce pokračovaly též v roce 1639, ačkoliv je dosud dokládá pouze jeden list adresovaný knížeti z počátku dubna toho roku. Konvent zde zasílá knížeti odhad materiálu. Kníže byl také žádán o zaplacení mezd pracovníků. Stále je také zdůrazňováno, že ačkoliv jsou vytížení a slouží celému městu, zajištění obživy konventu a bydlení je stále špatné a umožňuje zajistit pouze šest kněží.¹⁸¹ Z konceptu nesoucího stejné datum jako předchozí list vyplývá, že mělo být postaveno bydlení, kuchyně a refektář, a vše potřebné mělo být k dispozici.¹⁸²

2. 2. Práce do konce 17. století

O dalším dění kolem minoritského kostela a budov konventu se po zbytek 17. století nedovídáme tolik podrobností jako pro 30. léta. Známe zpravidla informace spojené s jednotlivými léty, jako například s rokem 1641. V tomto roce bylo na stavební práce kolem kostela a konventu vydáno celkem 268 tolarů 21 grošů a 9 haléřů. Celkové uvedené příjmy pak činily 254 tolarů 6 grošů,¹⁸³ konvent tedy dlužil celkem 14 tolarů 15 grošů a 9 haléřů. V tomto roce pak byla postavena kuchyně, pracovalo se také na celách, byla v refektáři osazena okna, a kde byly prováděny také další tesařské práce.¹⁸⁴ Přehled jednotlivých nákladů je uveden v následující tabulce pro příklad ročních nákladů, které minorité vydávali na stavební úpravy krnovského konventu. Lze předpokládat, že v dalších letech mohla být výše výdajů na opravy a další práce zhruba stejně vysoká.

¹⁸⁰ HALW, H920, nefol., 8. 9. 1638.

¹⁸¹ HALW, H920, nefol., 9. 4. 1639.

¹⁸² Ke konceptu patří také přehled stavebního materiálu, který byl požadován. - HALW, H920, nefol., 9. 4. 1639.

Ačkoliv je dopis odeslaný konventem knížeti a knížecí koncept datovány stejně, koncept vznikl jistě až po něm. Je otázkou, proč nese koncept datum sepsání dopisu.

Knížecí nařízení je zmíněno také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 32, zápis z roku 1839. Zde se jedná pouze o špatně napsané datum, jinak vše odpovídá komunikaci z roku 1639.

¹⁸³ Výdaje tvořily příspěvek od knížete Karla Eusebia na zajištění dalšího kněze, Martina Heinricha, ve výši 187 tolarů 18 grošů; dále pak pokuta kloboučnicka Jiřího Brüttrera, která byla vyplácena po částech – v roce 1641 bylo dvakrát vyplaceno 20 tolarů 30 grošů, a stavy krnovského knížectví darovaly konventu 25 tolarů.

¹⁸⁴ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. d, nefol., přehled z roku 1641.

Tab. 1. Přehled výdajů pro rok 1641.

<i>Zedníci</i>	184 tol., 30 gr., 6 hl.
<i>Zámečníci</i>	16 tol., 7 gr., 6 hl.
<i>Kováři</i>	19 tol., 7 gr., 6 hl.
<i>Truhláři</i>	11 tol., 6 gr.
<i>Skláři</i>	23 tol., 30 gr., 9 hl.
<i>Tesaři</i>	11 tol., 8 gr., 6 hl.
<i>Hrnčíři/Kamnáři</i>	
<i>Pomocníci</i>	30 tol., 6 hl.
Celkem	268 tol., 21 gr., 9 hl.

Pro následující desetiletí se zachoval kompletní přehled příjmů a výdajů na stavební a další práce, kdy výdaje jsou rozlišovány s ohledem na to, na co byly určeny. S jistotou lze určit náklady z let 1641-1651, další dostupné údaje nejsou datovány, ale měly by pokrývat období až do roku 1763.¹⁸⁵ Jisté je, že stavební činnost kolem konventu neustávala. V roce 1645, či nedlouho po něm, měl být v rámci nadace Ludvíka Taroula vyroben pro minoritský kostel oltář, a fundátor žádal také vybudování hrobky v prostorách kostela.¹⁸⁶ Hrobku chtěl v kostele vybudovat také krnovský měšťan a pozdější starosta Michael Strauch. Měla být, podle fundátorových vlastních slov, známá jako kaple sv. Archanděla Michaela, a měla se nacházet v křížové chodbě vedle stěny refektáře.¹⁸⁷

To vše proběhlo ještě před tím, než byl Krnov obsazen Švédy, kteří ve městě zůstali až do poloviny století.¹⁸⁸ V té době jakákoliv činnost s největší pravděpodobností ustala, a mohla pokračovat po jejich odchodu v roce 1650. Jak první se po této etapě dějin konventu objevuje v květnu 1652 žádost tehdejšího kvardián k městu o příspěvek na vymalování oltáře, na což získal šest tolarů.¹⁸⁹ Konvent v době

¹⁸⁵ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. d, nefol. Zde se mají nacházet jak přehledy výdajů pro civilní kostel, tak také pro konvent. Nicméně není blíže specifikováno, ke které ze staveb náleží které údaje, popř. kde končí záznamy spojené s civilním kostelem, a kde s konventem a konventním kostele.

¹⁸⁶ Nadace je zmíněna v rámci kapitoly věnující se zbožným darům a nadacím, str. 65, pozn. 348

¹⁸⁷ Za vybudování hrobky měli Strauch s manželkou minoritům zaplatit 100 slezských tolarů (popř. 120 zlatých). Kaple měla být později vysvěcena, a měl zde být umístěn s epitafem také oltář. O této nadaci též viz. kapitola o darech a nadacích str. 63, pozn. 341. Originál listiny se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 1, sign. III., 2. 3. 1649.

¹⁸⁸ Více viz. část věnovaná přehledu dějin Krnova, s. 17-18.

¹⁸⁹ V zápise je konkrétně uvedeno „žádaného oltáře“, avšak není zde uvedeno, kdo jej žádal. Mohlo se jednat o oltář, o který v roce 1645 žádal ve své nadaci Ludvík Taroul, u kterého je otázkou zda stihl být do kostela umístěn ještě před švédským obsazením Krnova, nebo se mohlo jednat o jiný, o který mohlo,

švédského obsazení Krnova utrpěl škody, ačkoliv není specifikováno jaké. Na stavbu se snažili minorité našetřit z almužen, nicméně prostředků se stále nedostávalo. Opět proto žádali knížete, aby jim poskytnul stavební materiál.¹⁹⁰ Kníže měl souhlasit a současně informoval krnovské měšťany, že má být vše k dispozici s tím, že vše bude vyřešeno po dokončení stavebních prací.¹⁹¹

Také v této době byl minoritský kostel ve středu zájmu některých významných krnovských obyvatel. V roce 1661 ve své nadační listině zažádal o postavení hrobky knížecí a stavovský výběrčí berně Kristián Jäckel spolu se svou manželkou. Mimo hrobky, kdy náklady na její stavbu měli fundátoři uhradit, nechali vyhotovit také oltář Nanebevzetí Panny Marie, a mučedníků sv. Valentina a sv. Šebestiána.¹⁹² Tato fundace měla tedy za následek další zásah do prostor konventního kostela a jeho interiéru. Práce kolem kostela a konventu tedy zdaleka neutichaly. Další materiální podporu na opravy získali minorité v roce 1664 od nově zvoleného představeného řádu Německých rytířů.¹⁹³ V roce 1665 rozšířil řadu oltářů umístěných v minoritském kostele také oltář s Pietou, který byl umístěn v kapli Bolestné Panny Marie, a který vytvořil jeden z členů konventu.¹⁹⁴ Rok 1670 byl spojen s další žádostí na vybudování hrobky v minoritském kostele. Výměnou za monstranci a ciborium o ni žádal purkrabí knížecí komory Tobiáš František Prokeš. Hrobka měla být vybudována v kapli Panny Marie a fundátor stanovil striktní pravidla pro její používání.¹⁹⁵ Ve stejném roce vznikla další nadace Kristiána Jäckela, v jejímž rámci byla opravena jedna z kaplí kostela, a byla také vybavena ornáty a stříbrnou lampou.¹⁹⁶

vzhledem k tomu kde kvardián žádal o příspěvek na jeho vymalování, požádat město. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 34, zápis z roku 1652.

¹⁹⁰ Konkrétně je jednalo o tři kopy latí, tři sta kop šindelů a nějaké železo. - HALW, H920, nefol., 1. 6. 1658.

¹⁹¹ HALW, H920, nefol., nedatováno.

¹⁹² Oltář měl být zbudován konventem, a bylo na něj poskytnuto 50 zlatých. Originál nadační listiny se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 2, sign. 7. Nadace je zmíněna také v kapitole věnující se zbožným darům a nadacím, str 64, pozn. 342.

¹⁹³ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 37, zápis z roku 1664.

¹⁹⁴ Jednalo se o otce Bernarda Stegmüllera. Je pravděpodobné, že vytvořil také další oltáře, které byly v kostele původně umístěny. Oltář s Pietou se v minoritském kostele dochoval do dneška. – INDRA, Bohuslav: Krnovští malíři od počátku 17. do konce 18. století (dále jen Krnovští malíři). In: *Časopis slezského zemského muzea – řada B (historická)*, roč. XXX, 1981, č. 3, s. 251.

¹⁹⁵ Nadace je zmíněna v kapitole o darech a nadacích, str. 64, pozn. 344.

¹⁹⁶ Jednalo se o tzv. Jäckelovskou kapli, která byla při přestavbě průčelí kostela ve 30. letech 18. století zbořena, jak bude ještě dále zmíněno. Originál nadační listiny se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 3, sign. 8, 1. 7. 1670. Více o této nadaci viz. kapitola o darech a nadacích, str. 64, pozn. 343.

Další výraznější stavební aktivita kolem minoritského kostela se objevila na konci 70. let 17. století. 25. listopadu 1677 byla uzavřena smlouva s opavským měšťanem a zednickým mistrem Janem Františkem Frölichem na opravu a přestavbu kostelní hodinové věže. Ta byla ve velmi špatném stavu a vyžadovala nutnou opravu.¹⁹⁷ O špatném stavu, v tomto případě kostelní věže, informoval konvent také knížete v listě zřejmě z konce května či počátku června 1678 kde jej žádal v této záležitosti o pomoc,¹⁹⁸ a kdy tento špatný stav věže potvrdil ve své zprávě knížeti také Tobiáš František Prokeš, který také uvedl co je na stavbu potřeba.¹⁹⁹ Další prameny se o stavební činnosti spojené s kostelními věžemi pro následující roky nevyskytují. Poslední informace o stavební činnosti do konce století pocházejí z počátku roku 1695. Na počátku února toho roku kníže obdržel od konventu přehled stavebních materiálů, které byly na opravy a stavbu konventu a kostela použity.²⁰⁰ Jako projev vděčnosti knížecímu domu za podporu měly být slouženy mše a další bohoslužby.²⁰¹

2. 3. Stavební činnost kolem konventu a kostela v 18. století

Pro stavební dění během 18. století dosud nebylo nalezeno tolik pramenných materiálů jako pro století předchozí. Stavební činnost jistě pokračovala na samotném přelomu obou století. Nicméně kostel a konvent nezůstaly opraveny dlouho. 16. července 1708 začal hořet klášterní pivovar- Tento požár měl během hodiny zachvátit také konvent a kostel, průčelí kostela mělo dokonce podle dochovaných pramenů spadnout na jeho klenbu. Minorité však byli schopni vše během několika let opravit nejen díky získaným almužnám, ale také díky podpoře knížete Antonína Floriána z Lichtenštejna.²⁰² O příspěvek na opravu klášterního pivovaru však minorité žádali

¹⁹⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. d, nefol, 25. 11. 1677. Podle stručných zápisů na zadní straně smlouvy a na následujícím listě mu bylo ještě do konce roku 1677 vyplaceno 6 zlatých, dále pak na začátku roku, dle výše vyplacených prostředků ještě před začátkem samotných prací, dostal 6 zlatých.

Práce zřejmě započaly v první polovině dubna, kdy od 17. dubna do 24. května měl dostat 97 zlatých. - ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. d, nefol, nedatováno.

¹⁹⁸ HALW, H920, nefol., 1678.

¹⁹⁹ HALW, H920, nefol., 10. 6. 1678.

²⁰⁰ Celkem bylo použito 17000 cihel, deset centů železa, 113 kusů (Stuck) dřeva a tři kopy prken. - HALW, H920, nefol., 10. 2. 1695.

²⁰¹ Konvent slíbil sloužit 100 zádušních mší, a také denně sloužit bohoslužbu za knížecí dům. - HALW, H920, nefol., 18. 1. 1695.

²⁰² ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 43, zápis z roku 1708.

město ještě v roce 1734.²⁰³ Stálým problémem byla také kostelní věž, která byla požárem jistě také postižena. V roce 1711 byla uzavřena smlouva se zednickým mistrem Kryštofem Sadtlerem na opravu její části. Opravena měla být pouze do určité výšky, kdy nad touto opravou měla být následně věž stržena. Podle přehledu vyplaceného platu měl pracovat až do září 1713.²⁰⁴ V letech 1728-1734 vzniklo také několik oltářních obrazů, které vytvořil pro konventní kostel krnovský malíř Václav Benjamin Just, který pro minority v této době dělal také další umělecké práce.²⁰⁵

Zřejmě již v té době se začalo uvažovat o kompletní přestavbě celého konventu a dalších úpravách minoritského kostela. V roce 1712 měla být podepsána s Jiřím Gansem, zednickým mistrem a architektem, smlouva a zdá se, že se začal připravovat plán celkové přestavby konventu. Řešen byl především stav kostelní klenby poškozené požárem v roce 1708,²⁰⁶ bylo též rozhodnuto o stržení neopravené části původní kostelní věže a vystavení dvou nových. Konvent chtěl také vedle svých budov vystavět také menší domek, který měl sloužit obchodníkům pro jejich živnosti. Tento záměr vzbudil nelibost města, nicméně podle půdorysů kostela a konventu z pozdějších let postaven byl. Při stavbě kostelních věží bylo přestavěno také průčelí kostela. Také došlo k přemístění varhan a opravě kostelního chóru. Přestavbě průčelí však padla za oběť tzv. Jäckelovská kaple, která se nacházela u zdi jižní boční lodi kostela. Práce na průčelí měly skončit v srpnu 1738, začátek tohoto stavebního podniku lze podle datace zápisu v kronice vložit do roku 1735. Na stavbu mělo být získáno 180 zlatých od obyvatel a také dědictví ve výši 700 zlatých jako důchod konventu.²⁰⁷ Celkem mělo být podle dodatku k tomu zápisu na stavební práce v letech 1733-1741 vydáno celkem

²⁰³ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 49, zápis z roku 1734. Opisy žádosti se dochovaly také v ZAO, f. MK, inv. č. 118, sign. d, nefol., 1734. O klášterním pivovaru také v části věnované hospodářskému zázemí konventu, str. 42-43.

²⁰⁴ Celkem mu bylo za rok 1711 (od konce srpna do října) vyplaceno 105 zlatých, za rok 1712 (duben až září) 91 zlatých a v roce 1713 (konec července až září) 60 zlatých. Ve smlouvě se však uvádí, že mu mělo být vyplaceno 210 zlatých a měl dostávat stravu. Vzhledem k tomu, že bylo ve výsledku vyplaceno více, než bylo uvedeno ve smlouvě se zdá, že se práce protáhla a prodražila. - ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. d, nefol, smlouva z roku 1711 spolu s oběma připsanými přehledy.

²⁰⁵ V roce 1728 měl namalovat oltářní obraz, avšak není specifikováno, kdo na něm byl zachycen. Dále v roce 1731 vznikly obrazy sv. Anny a sv. Vavřince, v roce 1734 konventu zlatil svícny a maloval kříže na kostelní zdi, a v roce 1734 vytvořil obraz sv. Uldarika. Celkem dostal za všechny tyto práce zaplacen 24 zlatých 42 krejcarů, v roce 1728 také dostal k vyhotovení obrazu potřebné barvy. - INDRA: Krnovští malíři, s. 256.

²⁰⁶ Ta byla sice opravena, ale zřejmě se jednalo pouze o dočasné řešení.

²⁰⁷ Jednalo se o dědictví po Felixu Ebenbergovi. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 50-52, zápis z roku 1735.

1932 zlatých.²⁰⁸ Materiál ze zbourané věže byl následně v roce 1740 využit na stavbu chléva a stodoly.²⁰⁹

Další újmy dostal konvent s kostelem během vyplenění Krnova Prusy v květnu 1741. Konventu bylo v červnu potvrzeno, že došlo ke škodě v sakristii, refektáři a také v pokojích, a v červenci bylo definitivně potvrzena minoritům držba skladu, který měli dostat jako odškodnění za způsobenou újmu od pruského krále.²¹⁰ Bohužel dosud chybí podrobnější informace k této události. O další činnosti spojené s pracemi kolem kostela se dozvídáme s rokem 1764. V září toho roku dostal zapláceno za výrobu hodin pro hodinovou věž minoritského kostela brněnský hodinář Jan Lukowetský 380 rýnských zlatých.²¹¹ V tomto roce měl být také poskytnut dar ve výši 100 zlatých Marií Magdalenou Gillerin, za který měl být vybudován oltář Marie Magdaleny.²¹² Jednalo se o poslední dosud doložený finanční dar spojený se zásahem do interiéru konventního kostela.

Významný byl pak rok 1766, kdy začal pracovat na freskové výzdobě konventního kostela brněnský malíř Josef Stern.²¹³ Avšak jeho fresky nezdobily interiér kostela dlouho. 1. dubna 1779 zachvátil Krnov ničivý požár, který sice postihl konvent a kostel, nicméně ne do takové míry jako například kostel farní.²¹⁴ Fresky tedy požár přežily, nicméně na počátku 19. století byly přemalovány a následně pak znovuobjeveny až po povodních v roce 1997. Po zmíněném požáru bylo v roce 1780 zadáno vymalování refektáře, který utrpěl škody během doby, kdy v něm pobývali prušští vojáci v letech 1778-1779, v Krnově působícím malíři Františku Antonínovi Sebastianimu. Ten za tuto práci dostal zapláceno 30 zlatých.²¹⁵ Více informací o opravách či dalších stavebních činnostech na konventu se až do konce sledovaného období nedovídáme.

²⁰⁸ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 52, nedat.

²⁰⁹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 52, zápis z roku 1740.

²¹⁰ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 55-56, poslední a první zápis z roku 1741. Opis této listiny se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. b, nefol., 30. 6. 1741. Zde se také nachází opis listiny informující o tom, kdo měl sklad na starosti a co se s ním dělo. - ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. b, nefol., 1. 7. 1741.

²¹¹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 58, zápis z roku 1764.

²¹² ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. c, nefol., 17. 4. 1764.

²¹³ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 58, zápis na vnitřním okraji z roku 1766. V literatuře také INDRA: Krnovští malíři, s. 261.

²¹⁴ Zmínky také kapitole o historii města str. 20, pozn. 126, a v kapitole historii konventu str. 24.

²¹⁵ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 68, první zápis z roku 1780.

Údaj o ceně, která byla za výmalbu zaplácena uvádí INDRA: Krnovští malíři, s. 262.

Období sledovaných dvou století byl pro minority naplněn stavební činností. Komplexní pohled na tyto aktivity je v mnoha ohledech komplikován dochováním pramenů, které je zejména pro 18. století dosud neúplný. Přesto si lze vytvořit představu o stavebních projektech a opravách objektů patřících minoritům, kdy problematice spojené s obnovou a rozvojem poutního místa na Cvilíně je věnována samostatná kapitola.

Zatím nejlépe zdokumentovaným obdobím stavební činnosti spojené s minoritským konventem jsou 30. léta 17. století, a to také díky korespondenci dochované v lichtenštejnském archivu. Knížata byla v této době, kdy se katolická víra v Krnově a okolním knížectví znovu rozšiřovala a upevňovala, hlavními podporovateli minoritů. Díky knížecí podpoře tehdy, ale také později při velkých stavebních projektech na konventu a kostele, byli minorité schopni poměrně rychle opravit především konventní kostel. Zdá se, že v případě konventu jako takového se objevovaly menší problémy, ale ty byly nakonec překonány.

Ze stavebních aktivit minoritů lze soudit také na jejich stoupající oblibu, jelikož finanční prostředky získávali jistě zpravidla z almužen, a lze předpokládat také další finanční dary a příspěvky, mimo těch knížecích. Je otázkou, jak velkou část nákladů, nebo zda vůbec, minorité pokrývali z výnosů jejich majetků a hospodářství. Konvent také v rámci všech prací poskytoval pracovní možnosti pro místní obyvatele, což zejména v nelehkých obdobích obnovy ve 30. letech 17. století, po třicetileté válce či po požárech či konfliktech 18. století jistě znamenalo větší propojení konventu s jeho okolím.

Upevnění pozice konventu v rámci Krnova mohly zmíněné stavební práce napomoci také v ještě v dalším ohledu. Veškeré opravy vyžadovaly dostatek pracovní síly. Minorité tedy svou stavební činností poskytovali místní obyvatelům pracovní příležitosti, kterých ti jistě využívali. Zejména v poválečných letech nebyla situace města jednoduchá, a práce na opravách kostela a konventu byla cestou k výdělku. Stavební činnost se navíc dala v určité míře prakticky neustále během obou sledovaných století. Tudiž také tímto způsobem si mohli minorité upevnit své postavení ve městě, a případné zapojení místních do prací kolem konventu lze jistě vnímat také jako způsob většího propojení konventu s místní společností.

Minoritský kostel byl místem, kde si několik z krnovských měšťanů vybralo jako místo jejich posledního odpočinku. V kostele se během 17. století mělo objevit několik hrobek či dokonce krypt, se kterými se muselo počítat při stavebních úpravách. Tímto způsobem tak krnovští měšťané zasahovali do vnitřních prostor konventu. Činili tak také prostřednictvím oltářů, které nechávali budovat, a které, ač to nemuselo být ve spojitosti s jejich dary explicitně řečeno, sloužily jako trvalá připomínka jejich katolické zbožnosti a určitého způsobu sebe prezentace.

Celkově se na základě výše uvedeného zdá, že se minorité těšili, až na několik málo momentů kdy došlo ke konfliktu zpravidla s městem, poměrně konstantní přízni jako krnovských knížat z Lichtenštejna, tak také místního obyvatelstva. To se projevilo na výše zmíněném vývoji a jeho postavení nejen v rámci města, ale také i jeho okolí a také minoritské provincie.

3. Hospodářské a majetkové zázemí krnovského konventu

Pro konvent bylo důležité, aby měl k dispozici prostředky pro své fungování. Minorité měli ve svém držení nějaké pozemky a mlýn již ve středověku. Nemalou část potřebných prostředků jistě získávali díky almužnám, avšak problematika almužen není součástí této práce. Problematika almužen krnovského konventu bude vyžadovat ještě mnohem podrobnější pramenný výzkum, aby mohla být plně zodpovězena. Almužny bezpochyby minorité vybírali, nicméně hospodářské zázemí, které konvent v průběhu 17. století obnovil, mu také poskytovalo část potřebných prostředků pro život jeho členů.

Z hospodářského a majetkového hlediska na tom byli krnovští minorité v době obnovy konventu v první třetině 17. století špatně. Všechny jejich původní majetky byly zkonfiskovány za Honhenzollernů, a velmi často také rozprodány. V rámci obnovy konventu zejména kvardiáni podnikali kroky k tomu, aby měl konvent k dispozici hospodářské zázemí, které mu poskytovalo jak naturální, tak také finanční prostředky. Z toho důvody byli v tomto ohledu představení konventu poměrně činní s tím, že se vyskytly také případy, kdy byl konventu poskytnut nemovitý majetek v rámci daru či zbožné nadace.

3. 1. Položení základů a rozvoj hospodářství konventu do konce 17. století

Ačkoli nebyla situace konventu na počátku 30. let 17. století jednoduchá, dle kroniky konventu již v roce 1630 proběhl první zisk majetku. Tehdejší kvardián o. Barnabáš měl od vdovy po Janu Wetterinovi odkoupit za 200 tolarů statek.²¹⁶ Je však otázkou, kde vzal kvardián prostředky na tento obchod, zda postačovaly případné almužny, či se dostalo pomoci ze strany města nebo knížete. Podrobnější informace o tomto prodeji zatím chybí. Ještě před touto koupí měl otec Barnabáš získat od města statek také v Kostelci jako náhradu za to, že mu městem nebyl vyplácen jeho farářský plat.²¹⁷ Podle jednoho z pozdějších textů byl tento statek dán konventu.²¹⁸ V jakém

²¹⁶ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 25, první zápis z roku 1630.

²¹⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 8.

²¹⁸ Tento statek je zmíněn u dohody z roku 1653, jak bude zmíněno dále. Biermann zmiňuje, že v roce 1630 získali minorité dva statky v Kostelci, a také zahradu u Hlubčické brány, louky a tzv. Gillerův dvůr. – BIERMANN: *Geschichte*, s. 563. O statech v Kostelci zmínka také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 8.

stavu vstupovalo hospodářství konventu do 30. let 17. století, se dozvídáme ze soupisu, který vyhotovil první kvardián obnoveného konventu, o. Barnabáš Praetorius, pro svého nástupce, o. Kornelia Ottweilera, při svém odchodu z Krnova v roce 1632. Konventu patřil výše zmíněný statek v Kostelci,²¹⁹ k dispozici mělo být několik hospodářských zvířat,²²⁰ dva pluchy a dva vozy, několik měřic obilí v sýpce,²²¹ a také trochu dalších potravin pro členy konventu.²²² V průběhu několika málo let, které byly navíc komplikovány vojenskými událostmi, se o. Barnabáši podařilo položit alespoň skromné základy pro hospodářské zabezpečení konventu. Bohužel se nedovídáme, jak se mu podařilo vše získat, od koho či jaké prostředky byly na získání toho všeho vynaloženy.

Během dalších několika let probíhaly poměrně intenzivní práce na opravách konventního kostela a začaly se pomalu opravovat budovy konventu jako takového.²²³ Většina prostředků, které minorité získali z almužen a dalších příspěvků, byla tedy zřejmě určena na tyto stavební účely. V roce 1635 přesto došlo k dalšímu rozšíření hospodářství konventu. Tehdejší kvardián, o. Martin a Dall, odkoupil od vdovy Kateřiny Erbterin za částku 300 tolarů mlýn v Úblu spolu s přílehlým polem, loukou a ovocnou zahradou. A to také včetně nezaplacených kontribucí, které byly s mlýnem spojeny.²²⁴ K celé záležitosti byl nutný knížecí souhlas, který byl minoritům knížetem udělen na konci října toho roku.²²⁵ Mlýn však měl být v průběhu pozdějších válek zničen, a v roce 1668 byl odkoupen krnovským komorním úřadem za stejnou částku, za jakou jej předtím zakoupili minorité.²²⁶ 15. června 1637 měl kvardián, kterým byl

²¹⁹ Který měl být již podle jeho slov zaplacen, se zahradou a také pracovní silou. – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 27.

²²⁰ Konkrétně se mělo jednat o čtyři koně, kteří byli určeni na práci, pak sedm býků a krav, dvě kozy, čtyři prasata, a 16 slepic. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 27, body 2 a 3.

²²¹ Mělo se jednat o sedm měřic ovsa, dvě měřice ječmene, a jednu měřici pšenice. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 27, bod 5.

²²² Jmenovitě uvádí máslo, sýry a luštěniny. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 27, bod 6.

²²³ Podrobněji o procesu oprav viz. kapitola věnovaná této problematice.

²²⁴ Prodávající se měla pro tento krok rozhodnout z finančních důvodů, kdy roli hrálo zvětšující se daňové zatížení a také prakticky neustálá přítomnost cizích vojsk a s tím spojených nákladů na placení kontribucí. Opis kupní smlouvy se dochoval v ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. c, nefol., první sešit, p. 16-18, 21. 9. 1635. Stručně se informace vyskytuje také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 29, zápis z roku 1635.

²²⁵ Dochoval se zřejmě originál žádosti konventu zaslané knížeti, který je však nedatovaný. Zřejmě byl zaslán někdy kolem poloviny října 1635 – lze tak soudit dle listu z 11. října, kde je kníže o koupi informován jedním z knížecích úředníků, a 26. říjnem, kdy kníže zaslal do Krnova svůj souhlas s transakcí. – HAWL, H920, nefol., 11. 10. 1635, nedat., 26. 10. 1635.

²²⁶ Tím mělo být poskytnuto místo pro pozdější vesnický pachtovní mlýn (Pachmühl). - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 29, dodatek k roku 1635.

stále zmíněný o. Martin, odkoupit od Úvalna²²⁷ pole se všemi právy a robotami, a to za 200 slezských tolarů.²²⁸ Pole mělo hraničit s mlýnem, který byl o dva roky dříve získán v nedalekém Úblu.²²⁹ Minorité nezískávali pouze pole, popř. hospodářské budovy, ale také budovy ve městě. Z pozdější stručné zmínky se dozvídáme také o zisku domu po zemřelém Michaelu Taunerovi v roce 1638.²³⁰ Další pole bylo pro klášter zakoupeno 15. října 1645 o. Korneliem Ottweilerem od města za částku 150 tolarů.²³¹

Konvent se snažil získávat zpět do svého vlastnictví také své původní majetky. 4. září 1637 byla knížetem svolána komise, která měla vyřešit otázku bývalých klášterních pozemků, o které se konvent přel s městem. Na základě přesného vymezení hranic konventu bylo rozhodnuto o zbourání několika budov a domů, které byly postaveny na klášterních pozemcích během vlády hohenzollernských knížat, a kdy některé měly získat dokonce právo várečné. Mělo se jednat o definitivní vyřešení sporných otázek mezi konventem a městem v tomto směru.²³² Kvardián o. Kornelius si současně také vymohl obnovení konventu v jeho původním rozsahu, který na konci 30. let mohl stěží poskytnout přístřeší třem minoritům.²³³

Hlavní aktivita spojená s rozšiřováním hospodářského zázemí konventu se udála ve druhé polovině 17. století, kdy konečně došlo k uklidnění vojensko-politické situace. Ačkoliv konvent vydával pro něj jistě nemalé prostředky na obnovu svých

²²⁷ Obec ležící v těsné blízkosti Krnova.

²²⁸ Avšak v korespondenci s knížetem figuruje částka 300 tolarů. Kniže je také informován, že tato částka byla získána díky knížecím a dalším almužnám. - HAWL, H920, nefol., 18. 6. 1637.

²²⁹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 29-30, zápis z roku 1637.

Také o koupi pole a z něj plynoucích dávkách se zachovala korespondence jak mezi knížetem, tak také mezi knížetem a zástupci města. Např. nedatovaný list konventu informující knížete o koupi vyhotovený zřejmě někdy mezi koncem května a koncem června 1637 – HAWL, H920, nefol., nedat.

Na konci června se dochoval dopis s největší pravděpodobností od jednoho z knížecích úředníků informující knížete o situaci kolem prodeje, a knížecí reakce na tyto listy. Kniže koupi podporoval, a byla také postupně objasněna otázka odvodů. - HAWL, H920, nefol., 23. 7. 1637, 25. 6. 1637, 18. 6. 1637, 31. 7. 1637.

²³⁰ Jedná se o zmínku v textu, který sepsal v roce 1665 o. Kornelius Ottweiler jako dodatek k rozhodnutí knížecí komise z roku 1637, a o kterém bude ještě zmínka dále. – ZAO, f. SJ, inv. č. XIV, nefol., 30. 1. 1665.

²³¹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 33, první zápis z roku 1645. Bohužel se zde neuvádí, kde se mělo toto pole nacházet.

²³² Za zbourané domy bylo jejich majitelům knížetem přislíbeno přidělení místa pro stavbu domu nového. Také vzhledem k tomu, že klášterní kostel sloužil řadu let také jako městský špitál, mělo na základě rozhodnutí komise zřídit špitál nový. Původní kopie rozhodnutí knížecí komise se nachází v ZAO, f. SJ, inv. č. XIV, nefol., 4. 9. 1637. Shrnutí rozhodnutí této komise se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 30-31, zápis z roku 1637.

V literatuře stručně BIERMANN: *Geschichte*, s. 563.

²³³ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 31.

budov a kostela, zejména od 50. do konce 70. let 17. století rozšiřoval své hospodářství. Na základě opisu litiny městské rady a dalších zástupců města se dovídáme o dohodě mezi konventem a městem, které zahrnovalo získání nových a výměně stávajících pozemků konventu. Vše bylo součástí vyrovnání se města s minoritským konventem ve Vídni, ke kterému mělo dojít v roce 1653.²³⁴ Bylo dohodnuto, že dvě třetiny ze sporné částky, které činily 2222 rýnských zlatých, budou podstoupeny krnovskému konventu, což bylo součástí nové dohody mezi městem a vídeňským konventem. Za tuto částku pak měl konvent od města získat pole o rozloze 74 korců pod Cvilínem na předměstí,²³⁵ tzv. „pátorskou zahradu“²³⁶ a pole ve Vrbině.²³⁷ O rok později, v roce 1654, minorité získali za částku 520 tolarů 48 grošů pole od Františka Annona, kdy na jednotlivých splátkách se podílel jak konvent, tak také sám o. Kornelius Ottweiler či krnovský měšťan Kristián Jäckel.²³⁸ Někdy během roku 1655 měl konvent získat stodolu, avšak více informací o tomto zisku neznáme.²³⁹ V roce 1656 měl pak konvent vlastnit pole o celkové rozloze 101 korců.²⁴⁰

A rozšiřování pokračovalo i nadále. V roce 1657 měl být využit kapitál z nadace spojené se jménem Tobiáše Seywetta na koupi pole, kdy na tento obchod

²³⁴ V roce 1637 si mělo město půjčit 1111 dukátů, či 3333 rýnských zlatých, od vídeňského minoritského konventu, kdy mu dal do zástavy jeden ze svých statků. Později však bylo po jednáních dohodnuto, že namísto vrácení této částky – finanční situace města nebyla po skončení válečných konfliktů první poloviny 17. století dobrá – bude situace vyřešena právě tímto podstoupením. V textu zachycujícím tuto dohodu jsou zmiňovány také dva statky v Kostelci z roku 1630. - ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. c, nefol. první sešit, p. 2-8, 11. 3. 1653. Zde se nachází také další podrobnosti ohledně této dohody.

Podle kroniky konventu měly být dva statky z roku 1630 darovány městské radě. Avšak podle textu z roku 1653 zmíněného výše se zdá, že se těchto statků dohoda netýkala. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 34-35, zápis z roku 1653.

Kronika konventu nás také informuje o tom, že v roce 1663 bylo krnovskému konventu jeho vídeňským protějškem vyplaceno zbylých 1111 rýnských zlatých z původní dohody z roku 1637, kdy spolu s úroky tato částka činila 1200 zlatých. Tyto prostředky mu však byly poskytnuty pod podmínkou sloužení 144 svatých mší ročně za otce Jana Fabera. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 35.

²³⁵ Pole se mělo nacházet mezi fortanou a Hlubčickou branou.

²³⁶ „Pfaffergarten“

²³⁷ Dnes se ulice stejného jména nachází v těsné blízkosti soutoků řek Opavy a Opavice. Konkrétně se nachází na pravém břehu řeky Opavy, Dnes se v této oblasti nachází několik skladů, firem, a také pole. V raném novověku se jednalo o oblast mezi Hlubčickým a Opavským předměstím, kudy zřejmě mohla procházet, či s ní hraničila, Bližčická cesta.

²³⁸ Ke koupi mělo dojít 25. dubna toho roku. V den koupě byla složena částka 165 tolarů, kdy 150 tolarů poskytnul Kristián Jäckel a 15 tolarů otec Kornelius. Na konci roku 1659 měl konvent zaplatit dalších 150 tolarů a otec Kornelius poskytnul dalších 15 tolarů. Tem měl podle záznamu v kronice na celkové zaplacení poskytnout 180 tolarů. Nakonec mělo být na zaplacení tohoto pole určeno také 46 tolarů z pozůstalosti člena konventu, otce Oty Hennesia. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 35, zápis z roku 1654. O další podpoře krnovského konventu Kristiánem Jäckelem například jeho nadace z 60. let 17. století v kapitole o zbožných darech a nadacích, str. 64-65.

²³⁹ Je velmi stručně zmíněn u výměny v roce 1662, viz. níže.

²⁴⁰ „...101 SchäffelAcker“. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 35, zápis z roku 1656.

bylo využito 200 slezských tolarů, které byly uloženy u města.²⁴¹ Bohužel se o této transakci nedovídáme mnoho podrobností včetně toho, kde se toto pole nacházelo, ani jeho rozlohu. Ne vždy však museli minorité pozemky odkupovat. V roce 1661 získali v rámci nadace již výše zmíněného měšťana Kristiána Jäckela a jeho manželky pole na čtrnáct korců osiva na Mühlbergu.²⁴² Ve stejném roce, konkrétně 3. srpna, konvent dle své kroniky žádal u knížecího zemského hejtmána o navrácení úroků z mlýna v Bavorově, který byl konventu zabaven prvním hohenzollernským knížetem v 16. století.²⁴³ Nicméně se nedovídáme, jak tato záležitost dopadla.

Důležitý byl pak rok 1662, kdy se minoritům podařilo získat hospodářský dvůr na Opavském předměstí. Dvůr byl získán výměnou s městem – konvent získal dvůr, stodolu, pole a zahradu před Opavskou bránou; město získalo pole pro 74 korců osevu na Cvilíně,²⁴⁴ pole získané od Františka Annona v roce 1654, a pole z Jäckelovy nadace, které konvent získal v předchozím roce. Konvent měl navíc převzít a zaplatit farní dluh ve výši 100 tolarů, Annonova a Jäckelova fundace byly přepsány z předaných polí na stávající klášterní pole, a nakonec ještě klášter získal „na věčné časy“ 36 sáhů dřeva ročně.²⁴⁵ V tomto roce bylo upevněno hmotné zajištění konventu, a minorité se mohli soustředit na opravy konventních budov²⁴⁶ a další záležitosti, které byly dosud z důvodů ne příliš dobré finanční situace konventu odkládány.

Rozhodnutí o majetcích konventu byla mnohdy řízena také praktickou stránkou věci. Takto v lednu 1665 došlo k výměně domů mezi konventem a městem, kdy město

²⁴¹ Ratifikace z 13. března 1637 u opisu daní nadace, která původně vznikla v roce 1637. Nadace je zmíněna také v kapitole o zbožných nadacích, str. 65-66, pozn. 347. V pramenech ZAO, f. MK, inv. č. 33, fundace č. 2, fol. 4v. Nadace a koupě jsou zmíněny také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 31, zápis z roku 1637.

²⁴² Toto pole mělo hodnotu 250 slezských tolarů, popř. 300 rýnských zlatých. Podmínkou celé nadace bylo mimo jiné sloužit 21 mší ročně. Více o této nadaci viz. v kapitole o darech a nadacích, str. 65, pozn. 342. Samotný zisk pole je zmíněn v kronice konventu – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 36, první zápis z roku 1661.

²⁴³ Bavorovský mlýn získal konvent již v 15. století a dovídáme se o něm z první dochované nadace, kterou schválily přemyslovské kněžny Alžběta a Eliška v Ratiboři, a kterou založil bavorovský farář Ondřej Lehrbuth. Přesněji daroval minoritům svůj podíl na tzv. Peškově mlýně. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 17, zápis z roku 1386. V literatuře PRÍX: *Příspěvek*, s. 98.

Žádost konventu je zmíněna v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 36, druhý zápis z roku 1661, vnitřní okraj listu.

²⁴⁴ To, které konvent získal od města v roce 1653.

²⁴⁵ Listiny, většinou v opisech, vztahující se k této výměně, se nacházejí v ZAO, f. MK, inv. č. 127, sign. a. Zde se nalézají opisy nadačních listin, podrobný výčet toho, co bylo do výměny zahrnuto a také podrobný popis umístění dvora a jeho dalších součástí.

Stručný výtah výměny se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 36-37, druhý zápis z roku 1662.

²⁴⁶ Viz. kapitola o přestavbách a opravách konventu, zejm. o stavební činnosti, která začala v roce 1677 – kapitola Přestavby a stavební úpravy konventu, str. 33.

podstoupilo minoritům dům po Jiřím Heppnerovi, a minorité naopak městu dali dům po Michaelu Taunerovi, který získali v roce 1638, a který byl zmíněn výše.²⁴⁷ Minorité však pozemky nejen získávali, nýbrž také prodávali. Nicméně nestávalo se tak často, a pokud ano, zatím nebyly pro tyto prodeje nalezeny prameny, které by je dokazovaly. V roce 1666 od konventu odkoupil pole o osmi korcích František Annon.²⁴⁸ Jednalo se o pole hraničící s nedalekými Bližčicemi.²⁴⁹ K poslednímu dosud zjištěnému rozšíření řady nemovitých majetků konventu došlo na konci března 1675, kdy podstoupila vdova Gabrielová konventu dům v Horní ulici v hodnotě sta slezských tolarů.²⁵⁰

3. 2. Dění v průběhu 18. století

Pro následující 18. století se zdá, že rozšiřování hospodářských majetků konventu ustalo. Alespoň dosud nebyly nalezeny prameny, které by hovořily o opaku. Dovídáme se spíše informace o jejich užívání, popř. další informace spojené se zázemím konventu. Avšak minorité nejen rozšiřovali a udržovali své majetky a zázemí, ale také se museli podílet například na odvodech spojených s náklady na válečná tažení. Tak bylo konventu v roce 1704 potvrzeno, že půjčil na válečné výdaje stříbro v celkové hodnotě 324 tolarů a 24 krejcarů. Ty měly být splaceny v průběhu šesti let, nicméně se nedovídáme, jak tato záležitost skončila.²⁵¹

Minoritský konvent vlastnil nejen polnosti a s tím spojené zázemí, ale také pivovar. Kdy byl tento pivovar zřízen, se z pramenů nedovídáme, ale jistě stál na přelomu 17. a 18. století. Je pravděpodobné, že jej mohli minorité zřídit někdy v průběhu posledních desetiletí 17. století. Nicméně v roce 1708 měl konventní pivovar, který se nacházel vedle jeho budov, začít hořet, a tento oheň se následně

²⁴⁷ Heppnerův dům měl přiléhat k budovám konventu, tudíž bylo jeho vlastnictví pro minority praktičtější, než vlastnictví domu dále od jeho areálu. - ZAO, f. SJ, inv. č. XIV, nefol., 30. 1. 1665.

²⁴⁸ František Annon byl přijat za krnovského měšťana 17. března 1644. – SOKA Bruntál, f. Archiv města Krnov, inv. č. 35, fol. 191A/p. 337. V literatuře zpracováno v MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: *Přijímání*, s. 51.

²⁴⁹ Konvent také musel zaplatit městu příslušné úroky, které činily 26 grošů ročně s tím, že dle záznamu měli do roku 1670 splatit částku 336 tolarů. – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 38, zápis z roku 1666.

²⁵⁰ Kdy minorité jí za to měli dát 31 tolarů. Originál cese se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. c, nefol., 23. 3. 1665. Tato transakce byla zástupci města potvrzena 30. července 1675. – ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. c, nefol., přípis u originální listiny z 30. 7. 1675.

Stručná informace o cesi se nachází také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 38, zápis z roku 1675.

²⁵¹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 42-43, zápis z roku 1704.

rozšířil i na konvent samotný.²⁵² Pivovar byl následně od roku 1726 pronajat Michaelu Züglerovi, který jej měl pronajat s jistotou ještě na konci roku 1729. Konvent měl mít také vlastní sladovní dům, jelikož byl nájemník zavázán odebírat slad od minoritů.²⁵³ Avšak ani o této výrobně sladu se z pramenů zatím nedovídáme nic bližšího. V následujících letech se minorité zřejmě již nerozšiřovali své hospodářské zázemí, jisté také s ohledem na to, že ve 20. a 30. letech probíhala výstavba kostela na Cvilíně, kam směřovala zřejmě nemalá část jejich finančních a dalších prostředků.²⁵⁴

Městu a konventu se však nevyhýbaly přírodou způsobené problémy. V roce 1736 však postihla konvent a město neúroda. Navíc mělo znovu dojít ke zvednutí řeky Opavy a následné záplavě, kdy ta měla konventu způsobit škody ve výši 272 tolarů 36 grošů.²⁵⁵ Avšak zdá se, že se tyto překážky podařilo minoritům překonat. V následujících letech a desetiletích minorité pokračovali v hospodaření, avšak již své majetky nerozšiřovali. Značné částky byly využívány na pokrytí výdajů spojených s opravami konventu a přilehlého kostela.²⁵⁶ Prakticky až do konce sledovaného období se o hospodářských aktivitách krnovského konventu nedovídáme. Nicméně ne vždy příjmy konventu stačily na pokrytí potřebných nákladů. V roce 1778 si konvent půjčil od Ignáce Lemmrika částku 500 tolarů, ze kterých měl ročně zaplatit úrok ve výši čtyř procent.²⁵⁷

V průběhu sledovaného období si krnovský konvent vybudoval poměrně široké a stabilní hospodářské a majetkové zázemí. Již v roce 1656 měly mít jeho polnosti rozsah přes sto korců, a až do konce 17. století se mohly pohybovat kolem 150. Nicméně je však možné, že se z dochovaných pramenů nedozvídáme o veškerém

²⁵² Škody na konventu měly být odstraněny a vše opraveno díky almužnám, a také díky pomoci tehdejšího knížete Floriána. O požáru a jím způsobeném poškození též viz. kapitola věnující se přestavbám a opravám konventu, str.33-34. V pramenech se informace vyskytuje v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 43, zápis z roku 1708, vnější okraj listu.

²⁵³ Za jedno vědro sladu měl zaplatit tři krejcary. Ročně měly být na úrocích zaplaceny tři slezské toлары a 36 krejcarů. Opis smlouvy je uložen v ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. d, nefol., 1. 1. 1726.

U opisu se dochovaly také záznamy odvodů z let 1726-1729. V roce 1726 bylo konventu zaplaceno celkem 28 tolarů, v roce 1727 pak 22 tolarů, v roce 1728 celkem 16 tolarů, a v roce 1729 záznamy hovoří také o 16 tolarech. Avšak zejména pro rok 1727 se zde nachází více dat, kdy byla konventu odvedena nějaká částka.

²⁵⁴ O přestavbě původní kaple na poutní chrám na nedalekém kopci Cvilíně, kterou měli minorité ve své správě, více viz. kapitola věnovaná poutnímu místu na Cvilíně str. 81-86.

²⁵⁵ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 52, zápis z roku 1736, vnitřní okraj stránky.

²⁵⁶ Viz. kapitola o přestavbách a opravách.

²⁵⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. c, nefol., 6. 8. 1778.

hospodářství, které krnovští minorité vlastnili a spravovali. Například o pivovaru se dosud dozvídáme pouze útržkovité informace, případně se o dalších hospodářských možnostech konventu nedovídáme vůbec. Nelze vyloučit, že konvent získal nějaké menší majetky také v průběhu 18. století, nicméně pramenná situace tomu zatím nenasvědčuje.

Velkou část polností, luk, zahrad a dalších, získal konvent díky své nákupní aktivitě. Finanční prostředky získával zřejmě díky almužnám, případně z úroků, které mu plynuly z mešních nadací či z testamentů. Vyloučit nelze také případné jednorázové dary, či finanční podporu ze strany lichtenštejnských knížat. Nicméně se zdá, že ačkoliv knížata ne nezanedbatelně podporovala přestavby konventu či stavbu obnovu poutního kostela na Cvilíně, v hospodářsko-majetkových záležitostech, s výjimkou svolání komise v roce 1637, se konvent knížecí podpoře tolik netěšil.

Ačkoliv se podařilo zachytit, jak mohlo vypadat hospodářské zázemí krnovského konventu, zůstává otázkou, jak fungovala jeho správa. Kromě několika málo výjimek, jako byl například pivovar ve druhé polovině 20. let 18. století, zatím nevíme, zda a komu minorité pronajímali své mlýny, pole a další majetky. Jistě se tak dělo, nicméně chybějí prameny, které by toto potvrdily. Stejná situace je spojena s robotami, které se dozajista vztahovaly alespoň na některá konventní pole a louky. Robotní povinnosti byly součástí koupě pole od Úvalna v roce 1637, bohužel se dosud jedná o jedinou takovouto explicitní zmínku. Bude třeba další podrobný výzkum pro to, aby bylo možné tuto problematiku objasnit. Je však možné že vzhledem ke stavu dochovaných pramenů zůstane tato otázka nezodpovězena.

4. Vybavení konventu a kostela

Stejně jako byly po protestantské fázi existence konventu zdevastovány a vyžadovaly hospodářství a budovy konventu obnovu, bylo nutné také konvent a kostel znovu vybavit. Zejména v případě konventního kostela pak bylo pořízení potřebných bohoslužebných předmětů a vybavení finančně náročné. Minorité vynakládali nejdříve značné prostředky na obnovení konventu jako takového. Obnovené konventní budovy a hospodářské zajištění pak mohly mít následovány rozšiřováním inventáře kostela a konventu.

Snaha zachytit situaci a stav vybavení konventu a kostela je jako v mnoha dalších případech komplikována mírou dochování pramenů. Pro sledované období byly dosud nalezeny pouze dva inventáře, kdy jeden je součástí přehledu při předání konventu otcí Korneliovi otcem Barnabášem v roce 1632. Ve druhém případě bohužel neznáme přesné datum jeho vyhotovení, pouze časový rámeček kolem poloviny 18. století.

4. 1. Vybavení konventu

Je téměř jisté, že po obnově konventu v roce 1623 museli minorité získat prakticky veškeré vybavení. Při svém odchodu před necelými sto lety minorité jistě alespoň něco odnesli s sebou, nicméně je otázkou, zda se některé z těchto případných věcí mohly případně dostat zpět do Krnova. O. Barnabáš jistě přivezl nějaké z nezbytností s sebou při svém příjezdu do konventu, případně mohl získat něco od místních obyvatel, knížecích zástupců, či případně od knížat samotných poté, co do Krnova dorazil. To však s jistotou nevíme a je otázkou, zda bude možné tyto informace někdy zjistit.

Nicméně víme, že v roce 1632, kdy došlo k první výměně kvardiána obnoveného krnovského konventu, bylo jeho vybavení velmi skromné. V kuchyni se mělo nacházet několik kusů nádobí z železa a mědi, bohužel však bez specifikace, o co přesně se jednalo. V refektáři se pak mělo nacházet nádobí cínové, konkrétně dvacet

talířů, šestnáct kruhů, pět korbelů a tři poháry, společně s ručníky a ubrousky. V pokojích pak byly čtyři postele.²⁵⁸

O zhruba sto let později byla situace zcela jiná. Rozsáhlost dochovaného seznamu dokládá rozvoj, kterým konvent během přibližně století prošel. Inventář vnitřního vybavení konventu, který vznikl někdy v polovině 18. století, byl rozdělen na kvardianát, provincialát, sekretariát, velkou a malou jídelnu, výdejnu a kuchyni. V tabulce níže je uveden přehled věcí nacházejících se v každé z částí.²⁵⁹

<i>Místnost</i>	<i>Název</i>	<i>Počet</i>
<i>Kvardianát</i>	Skříň	2
	Stůl	3
	Policové skříně	2
	Psací stůl a klekátko	2
	Umyvadlo ²⁶⁰	1
	Židle	9
	Měděná konvice velká	2
	Měděná konvice malá	2
	Porcelánová konvice	2
	Porcelánové poháry	7
	Plechové „datzen“	1
	Skleněné „rosoglio“	6
	Cukřenky	2
<i>Provincialát</i>	Stůl	1
	Policová skříň	1
	Kulečník ²⁶¹	1
	Malované ubrusy	3
	Plátěné ubrusy	2
	Malované ubrousky	8
	Plátěné ubrousky	
	Červený „Caffatuch“	1
	Ručníky	2
	Stoly a skříně	2

²⁵⁸ Koncept listu se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. c, nefol., 14. 6. 1632. Opis se nachází také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 27, body 7 až 9.

²⁵⁹ Inventář se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 50, nefol.

²⁶⁰ „Waschkastel“

²⁶¹ „Billiard“

<i>Sekretariát</i>	Postel, noční stolek a umyvadlo	3
<i>Velká jídelna</i>	Stůl	3
	Velké a malé truhlice	2
<i>Malá jídelna</i>	Skříň	1
	Stůl	2
	Umyvadlo	1
	Židle	3
	Staré ubrousky	7
	Nové a plátěné ubrousky	12
	Několik párů jídelních vidliček a „laffeln“	
	Cínové lžice	1
	Cínové talíře	2
	Porcovací mísy	8
	Lahve	4
<i>Výdejna</i>	Velké a malé skříně na nádobí	2
	Stůl, špalky a sekery ²⁶²	3
	„Wanz“ s váhovými kameny, pánvemi a mědi	2
	Hrnce na sádlo a bílé polévkové hrnce	5
	Bílé misky	1
	Velké a malé modré misky	11
	Velké a cínové truhlice na mouku a vědra	33
	„Krausschorken“	3
<i>Kuchyně</i>	Stoly, špalky a sekery	3
	Pánve z železa, cedníky z mědi	8
	Železné konvice a hmoždíře	3
	Pohrabáče a lopatky	3
	Struhadlo, trojnožka a „hack messen“	3
	Sběračka	1

Výše zmíněný rozvoj a rozšíření, kterým konvent během doby rozdělující oba seznamy prošel, je na první pohled patrný. Zvýšení počtu řeholníků,²⁶³ a tudíž velikosti

²⁶² „Tisch hackstock und hacke“

²⁶³ Viz. kapitola věnovaná členům konventu.

konventu, kterého se konvent dočkal, se odrážejí v proměně rozsahu těchto seznamů. Postupně se zvyšoval také význam krnovského konventu, kdy pro vybrané místnosti, které sloužily jistě také pro případné návštěvy, lze najít malované ubrusy, či u provincialátu dokonce i kulečník. Na porovnání obou seznamů lze vidět a doložit vývoj, kterým konvent během 17. a první poloviny 18. století prošel.

4. 2. Vybavení kostela

Vývoj vybavení konventního kostela lze zachytit poněkud lépe než v případě konventu samotného. Je tak tomu především díky darům, které minorité získali, a které také v některých případech zahrnovaly například bohoslužebné potřeby. Právě díky darům byli minorité schopni získat nemalou část potřebného, a zejména pak jistě dražšího vybavení. Níže jsou zmíněny dary bohoslužebných předmětů, ke kterým se nám dodnes dochovaly prameny. Nelze však vyloučit, že minorité mohli získat také další předměty a vybavení, kdy se nám o nich nemusely v důsledku dějinných událostí dochovat zmínky.

V roce 1632 byla opravena značná část konventního kostela,²⁶⁴ tudíž byl jistě již využíván pro bohoslužby. Ve 30. letech 17. století však v Krnově pobývalo pouze několik málo řeholníků, a samotný konvent na opravy stále čekal. Vybavení kostela bylo na počátku 30. let skromné, minorité si museli vystačit prakticky se základním vybavením. Přehled dochovaný z toho roku například nehovoří o žádných monstrancích a dalších konkrétních bohoslužebných předmětech. V sakristii se měly podle autora seznamu, o. Barnabáše, nacházet dvě kasule každá o dvou barvách, které se daly otáčet, dále dvě alby, tři superpelicia, pět oltářních ubrousků a nový misál, tři vela na kalichy, dvě ampule a dvě nádoby na víno. Zmiňuje také relikvie, nicméně o těch se nic dalšího z textu nedovídáme.²⁶⁵

Je jisté, že minorité v průběhu následujících desetiletí, pokud jim to finanční situace dovolila, další vybavení a předměty dále pořizovali, či je získávali od svých podporovatelů. Avšak pro potvrzení, jakým způsobem minorité nabyli tyto předměty, musejí být, pokud nepodlehly dějinným událostem, nalezeny prameny. Informace máme dochovány až pro poslední třetinu 17. století. Víme, že v roce 1670 získal

²⁶⁴ Více viz. kapitola o přestavbách konventu a kostela, str. 26-28.

²⁶⁵ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 27, bod 10.

konvent, výměnou za sloužení mši, a za předchozí umožnění vybudování hrobky v konventu, pozlacenou monstranci a stříbrné pozlacené ciborium.²⁶⁶ Ve stejném roce byla potvrzena také nadace, v rámci které byla kaple, kterou nechal fundátor nadace opravit, vybavena ornáty, a také byla minoritům předána stříbrná závěsná lampa.²⁶⁷ Lze tedy předpokládat, že na konci 17. století byl již konventní kostel dobře vybaven vším potřebným pro plnohodnotné provozování katolické liturgie.

Inventář z poloviny 18. století²⁶⁸ je pak mnohonásobně rozsáhlejší a podrobnější. Celkově se v inventáři pro kostel nachází 71 položek, rozdělených do šesti skupin. Náčiní v kostele zahrnovalo 16 položek o celkovém počtu 81 kusů. Paramenta zahrnovala 13 různých položek, které celkem zahrnovaly 26 kusů. Pod tzv. „zprostředkovateli“²⁶⁹ spadalo osm položek o celkově 18 kusech. Předměty a vybavení označené „na svátky“ zahrnovaly 14 položek, obsahujících celkem 24 kusů, v kostele bylo také celkem pět různých truhel, které byly rozděleny do čtyř typů. Poslední skupinu tvořilo vybavení označení prádlo, popř. „na praní“,²⁷⁰ které v polovině 18. století zahrnovalo 16 položek a celkem 140 kusů věcí. Celkově tento inventář eviduje 294 kusů věcí. Za tímto inventářem se nachází další, obsahující prakticky totožné informace jako inventář předchozí. Tento přehled je však vnitřně rozdělen poněkud odlišněji, kdy zahrnuje sedm skupin, které zahrnují 64 položek o celkovém počtu 251 věcí. Při podrobnějším studiu jednotlivých položek jsou však oba inventáře, i přes drobný rozdíl v celkovém počtu kusů, prakticky stejné. Jelikož ale ani u jednoho seznamu není uvedeno datum, ve kterém roce byly vytvořeny, je otázkou, zda byly vyhotoveny ve stejném roce s tím, že první inventář byl konceptem pro vyhotovení druhého, nebo zda se jedná o inventáře vytvořené s rozstupem několika týdnů či měsíců., popř. několika málo let kolem poloviny 18. století.

²⁶⁶ Konventu je v rámci své mešní nadace daroval Tobiáš František Prokeš. Více o této nadaci viz. kapitola o darech a nadacích, str. 65, pozn. 344.

²⁶⁷ Jedná se o nadaci Kristiána Jäckela. Tato nadace byla potvrzena v roce 1670, kdy mohlo zřejmě dojít také k předání výše zmíněných ornátů a lampy. Nadace byla potvrzena provinciální kapitulou již v roce 1665, avšak je více než pravděpodobné, že se v tomto roce začala zřejmě opravovat zmíněná kaple, a k předání vybavení došlo až po jejím dokončení v roce 1670. O nadaci jako takové více viz. kapitola o darech a nadacích, str. 65, pozn. 343. O opravě kaple více v kapitole o přestavbách a opravách konventu a kostela, str. 32, pozn. 196.

²⁶⁸ ZAO, f. MK, inv. č. 50, nefol.

²⁶⁹ „Mittlern“

²⁷⁰ „An Wäsche“.

Na výše uvedeném vývoji vybavení konventu a přilehlého kostela je jasně patrný vývoj, kterým prošel krnovský konvent minoritů během sta až sto padesáti let, který původní seznam a inventář dělí. V roce 1632, nedlouho po obnově, bylo vnitřní vybavení kostela i konventu dosti skromné. Zejména konvent, jehož budovy procházely rekonstrukcí pomaleji než konventní kostel, měl k dispozici pouze základní vybavení pro život čtyř řeholníků. Také inventář kostela zahrnoval nejnutnější bohoslužebné vybavení nutné k tomu, aby minorité mohli sloužit mše a konat další bohoslužebné úkony.

Rozsah vybavení mohl reflektovat celkovou politicko-vojenskou situaci, která stále nebyla zcela stabilní. Velká část finančních prostředků konventu byla navíc v prvních letech po obnově určena na opravu kostela, který byl nejviditelnějším důkazem přítomnosti minoritů ve městě. Jeho oprava byla tudíž v daný moment jejich prioritou. Inventář z poloviny 18. století svým rozsahem potvrzuje, jak se během předchozích desetiletí krnovský konvent rozrostl. Také z rozsahu a bohatosti vybavení minoritského kostela lze usuzovat na stoupající význam kostela, a tím také konventu jako takového. Právě zhruba někdy kolem poloviny dosáhl krnovský konvent vrcholu svého rozvoje.

5. Členové konventu

Řeholníci byli klíčovým prvkem života a fungování každého konventu, který bez nich nemohl existovat. Jejich počet zpravidla prosperitu či jeho úpadek – dobře fungující a prosperující konvent byl schopen uživit a zabezpečit více svých členů a většinou přitahoval také více pozornosti, a naopak. Na obsazenosti konventu se jistě odrážela také společenská situace komunity, v rámci které konvent působil.

Tento vývoj lze do jisté míry sledovat také v případě krnovského minoritského konventu, ač se souhrnné seznamy jeho členů dochovaly prakticky pouze pro léta 1769²⁷¹ a 1778-1786.²⁷² Tyto seznamy pak doplňují přehledy zemřelých v konventu pro celé sledované období,²⁷³ či členové uvedení v rámci přehledu všech členů moravské provincie od 30. let 18. století.²⁷⁴ Situaci pro dobu 17. století může do jisté míry doplnit seznam kvardiánů konventu, obsahující jejich přehled pro obě sledovaná století.²⁷⁵ Některé z informací spojených se členy konventu z doby po roce 1732 doplňuje také několik pramenů minoritské provincie jako takové.²⁷⁶ Pozornost bude věnována jak počtu členů konventu v průběhu 17. a 18. století, ale pokud to prameny dovolí, tak také jejich geografickému původu. V tomto případě je situace ještě složitější, jelikož ne pro všechny členy konventu známe jejich místo původu.

5. 1. Počet členů konventu v 17. a 18. století

Vytvořit komplexní obraz obsazení konventu pro obě dvě sledovaná století je tedy při současném dochování pramenů obtížné. Následovat budou přehledy počtu

²⁷¹ ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. e, nefol., HaeC Ara a FVnDo ereCta est pro LaVDe DeI, et VeneratIoneS: PatrIs nostrI.

²⁷² ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. e, nefol., Personalstand des Jaegerndorfer MinoritenKloster. Zřejmě pro rok 1781 se zde nachází tabulka obsahující jak jména členů konventu, místo jejich původu a věk, tak také jejich přídomek, pozici v rámci konventu, místo jejich studia a také jak dlouho byli kněžími. – ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. e, nefol., bez bližšího označení.

Obdobná tabulka se zde nachází také pro rok 1784. Zde je uvedeno navíc také světské jméno daného člena, datum jeho vstupu do kláštera, tj. noviciátu, a datum jeho profese. – ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. e, nefol., Effectiver Stand der zu dem Minoriten=Kloster zu Jaegerndorf gehoerigen Geistlichen im Jahre 1784

²⁷³ ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. e, nefol., Nomina Patrum et Fratrum in Conventum Carnoviae defunctorum.

²⁷⁴ ZAO, f. MK, inv. č. 18, 114 p.

²⁷⁵ ZAO, f. MK, inv. č. 107, sign. a, nefol., quorum nomina in ... spiritis reperuntur (koncept).

²⁷⁶ MZA, E 49, inv. č. 32, či SZM, RB 30. Za jejich poskytnutí děkuji Mgr. Jarmile Kašpárkové, Ph. D.

členů konventu v rámci jednotlivých desetiletí vytvořených jak na základě seznamů kvardiánů, tak také zemřelých členů, které budou pro většinu 18. století doplněny dochovanými jmennými seznamy. Jedná se o počty členů konventu v průběhu celého desetiletí, kteří v konventu měli či mohli pobývat, a kteří se zde mohli vystřídat. Jsou do nich započtení také laici, pokud byla zaznamenána jejich jména. Uvedené počty jsou orientační, a to zejména pro 17. století, kde se nedochoval žádný souhrnný přehled členů konventu. Ve dvou níže uvedených tabulkách se nachází přehled počtu řeholníků, kteří měli v konventu v daném desetiletí pobývat a vystřídali se v něm. Již bylo zmíněno, že především zachycení situaci v 17. století komplikuje absence příslušných pramenů, stejně jako pro prakticky celé 18. století.

Přehled počtu členů konventu pro 17. století

<i>1623- 1630</i>	<i>1630- 1640</i>	<i>1640- 1650</i>	<i>1650- 1660</i>	<i>1660- 1670</i>	<i>1670- 1680</i>	<i>1680- 1690</i>	<i>1690- 1700</i>
3	5	6	4	8	12	7	8

Přehled počtu členů konventu pro 18. století

<i>1700- 1710</i>	<i>1710- 1720</i>	<i>1720- 1730</i>	<i>1730- 1740</i>	<i>1740- 1750</i>	<i>1750- 1760</i>	<i>1760- 1770</i>	<i>1770- 1780</i>
9	8	10	14	16	15	31	38

Ačkoliv jsou výše uvedené údaje prakticky pro všechna uvedená desetiletí přibližná, lze sledovat mírné výkyvy v počtu členů krnovského konventu. Celkově však lze říci, že počet minoritů v Krnově pomalu konstantně stoupal, či se udržoval na poměrně stabilním počtu. Nárůst v průběhu 60. let může být zapříčiněn mírou dochování pramenů, kdy z tohoto desetiletí se dochoval první jmenný seznam krnovských minoritů. Nelze tedy vyloučit, že také v průběhu předcházejícího desetiletí mohl být celkový počet členů konventu blíže počtu členů v 60. letech.

Zejména právě na konci 18. století v konventu žilo zdá se nejvíce řeholníků. U uvedených údajů se jedná o součet všech jmen, která se objevila v daném desetiletí v přehledech, či byli v souvislosti s konventem označeni, že v něm působili. Nicméně

od roku 1782 lze sledovat pozvolný úbytek počtu řeholníků, jak ukazují přehledy počtu jeho členů, které se zachovaly pro 80. léta 18. století. Členů začalo ubývat v souvislosti s josefínskými reformami, které konvent v Krnově nezrušily, ale značně jej omezily. Vývoj počtu členů v 80. letech lze vidět v následující tabulce. Pro srovnání jsou uvedeny také počty členů konventu z roku 1794 a 1832, které ukazují, do jak velké míry byl konvent reformami zasažen

Přehled počtu členů konventu během 80. let 18. století, v roce 1794²⁷⁷ a v roce 1832²⁷⁸

1780	1781	1782	1783	1784	1785	1786	1789	1794	1832
30	31	29	27	24	20	18	15	9	6

Tak jak narůstaly problémy konventu, ať již spojené s konflikty s farním klérem či s josefínskými reformami, tak postupně klesal počet členů konventu. V 90. letech byl již počet minoritů v Krnově reformami značně omezen a nadále již nepřesáhnul počtu deseti řeholníků.²⁷⁹ Pokles počtu členů korespondoval také s poklesem významu konventu jako takového, který nastal na konci 18. a na počátku 19. století.²⁸⁰

5. 2. Původ členů

Obdobnému problému s prameny je nutno čelit také v případě zájmu o tom, odkud členové konventu pocházeli, či z jakého konventu do Krnova přišli. Pro 17. století se stručné informace dovídáme zpravidla pouze o kvardiánech, u dalších členů pak pouze v několika případech. Nejvíce informací se z tohoto století dochovalo o kvardiánovi o. Barbanáši Praetoriovi, který přišel do Krnova z Jihlavy,²⁸¹ a kvardiánovi o. Korneliu Ottweilerovi, který dříve působil ve Vídni a pocházel

²⁷⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. e, nefol.

²⁷⁸ Městské Muzeum v Krnově, fond knihy, ev. č. 22, přír. č. 1396/61, inv. č. KA 18

²⁷⁹ V roce 1833 se v konventu nacházelo šest členů, v roce 1834 pět, v roce 1835 čtyři, v roce 1836 dokonce pouze tři. Následně se do počátku 40. let 19. století počet udržoval mezi čtyřmi a pěti členy. - Městské Muzeum v Krnově, fond knihy, ev. č. 22, přír. č. 1396/61, inv. č. KA 18.

²⁸⁰ Viz. část věnující se dějinám konventu obecně, str. 24.

²⁸¹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 23, v rámci zápisu z roku 1622.

z Bonnu.²⁸² O několika dalších členech víme, že pocházeli například z Bavor,²⁸³ v rámci Českých zemí do Krnova přicházeli minorité například z Prahy,²⁸⁴ tak jako první kvardián působili dříve v Jihlavě,²⁸⁵ či v Olomouci.²⁸⁶ Několik řeholníků, kteří v Krnově působili či zemřeli v průběhu 17. století, bylo spojeno také se Slezskem – s Hlubčicemi,²⁸⁷ a s nedalekou Opavou.²⁸⁸

Ani pro dobu 18. století se nám informace o původu jednotlivých členů nedochovaly ve všech případech, kdy situace se poněkud zlepšuje s koncem 70. a částí 80. let 18. století. Například na přelomu obou století v krnovském konventu působili tři laici původem z oblastí dnešního Německa a Rakouska,²⁸⁹ či minorita původem až z Frank.²⁹⁰ Zpravidla však převažovaly lokality v rámci Koruny české.²⁹¹ U nejvíce členů je uveden přímo Krnov,²⁹² dále pak Opava,²⁹³ Brno,²⁹⁴ Bruntál,²⁹⁵ Mikulov,²⁹⁶ po třech členech pocházelo ze Šternberka, Hodonína a Prudniku. Dva členové pocházeli původně také z Olomouce, Jihlavy a slezské Ketře. Další lokality byly zastoupeny jedním členem, většinou se jednalo o místa v rámci Moravy, popř.

²⁸² Např. ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. a, nefol., Nomina Patrum. Shrnutí jeho života se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 39-41. Zde se nacházejí tři různé záznamy o jeho životě, z toho dva jsou psány latinsky.

²⁸³ O Bonaventura Huber, který zemřel v krnovském konventu 28. 10. 1644. – MZA, E 49, inv. č. 32, fol. 76v.

²⁸⁴ O. Václav Hartig, který zde také zemřel, a to 8. 1. 1645. – MZA, E 49, inv. č. 32, fol. 76v.

²⁸⁵ O. Otto Henesius, který byl krnovským kvardiánem v letech 1649-1655. – ZAO, f. MK, inv. č. 107, sign. a, nefol. Ten zemřel v Krnově 26. 10. 1657. – MZA? E 49, inv. č. 32, fol. 78r.

V Krnově zemřel také další jihlavský kvardián, o. Edmund Tuhl, 27. 10. 1690. – MZA, E 49, inv. č. 32, fol. 80v.

²⁸⁶ O. Max(milián) Friedenthaler, který v konventu zemřel 1. 6. 1696. – MZA, E 49, inv. č. 32, fol. 81r.

²⁸⁷ O. Pavel Pfetzner, který v Krnově zemřel 26. 3. 1673, byl hlubčickým farním komisařem a zpovědníkem. – ZAO, f. MK, Inv. č. 109, sign. a, nefol., Nomina Patrum.

²⁸⁸ O. Celestýn Kubert měl pocházet z Opavy, kde také 30. 1. 1692 zemřel. – MZA, E 49, inv. č. 32, fol. 80v. Měl být také krnovským kvardiánem, ačkoliv na konceptu seznamu jednotlivých kvardiánů chybí.

²⁸⁹ V roce 1701 zde zemřel laický bratr Juniperus Waltz z Vestfálska – MZA? E 49, inv. č. 32, fol. 81v; v roce 1703 pak laik Kryšpín Henvogel z Rakouska – MZA, E 49, inv. č. 32, fol. 81v; a laický bratr Benedikt Ficke z Tyrolska – MZA, E 49, inv. č. 32, fol. 81v.

²⁹⁰ O. Václav Molitor, označený „Franco“ zemřel v Krnově 23. 11. 1707. – MZA, E 49, inv. č. 32, fol. 82r.

²⁹¹ Informace byly shromážděny z ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. e, nefol., HaeC Ara a FVnDo ereCta est pro LaVDe Del, et VeneratIoneS: PatrIs nostrI; ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. e, nefol., Personalstand des Jaegerndorfer MinoritenKloster; ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. e, nefol., Nomina Patrum et Fratrum in Conventum Carnovie defunctorum; a ZAO, f. MK, inv. č. 18, 114 p.

²⁹² Celkem 21 jmen.

²⁹³ Šest členů konventu.

²⁹⁴ Také šest členů.

²⁹⁵ Čtyři členové.

²⁹⁶ Taktéž čtyři minorité.

Slezska.²⁹⁷ Uvedené informace se bohužel netýkají všech členů konventu. Nicméně i přesto umožňují vytvoření dosahu vlivu krnovského konventu.

Zachycení problematiky členů krnovského konventu není jednoduché. Značně ji komplikují, zejména pro 17. a část 18. století, prameny. První více souhrnné soupisy členů konventu se objevují prakticky až ve druhé polovině 18. století. Navzdory této situaci lze sledovat, jak se rozvoj konventu promítal také počtu jeho členů, kdy pokles v počtech nemálokdy reagoval na vnější politickou či společenskou situaci. Naopak na místa, odkud jednotlivé členové, zejména pak v 80. letech 18. století pocházeli či eventuálně odkud do Krnova přišli, můžeme nahlížet jako na ukazatel toho, kam až mohly dosáhnout zmínky o krnovském konventu. Bylo poměrně logickým, že konvent přitahoval pozornost obyvatel z jeho blízkého či vzdálenějšího okolí, kdy k tomu jistě napomáhala také obliba cvilínského poutního místa. Značný pokles v počtu členů, který se projevil před polovinou 90. let 18. století, sledoval již zmíněný pokles významu krnovského konventu, který byl způsoben jak josefínskými reformami, tak také uzavřením a ztrátou poutního kostela na Cvilíně.

Je také otázkou, co způsobilo poměrně značný nárůst členů v 60. letech 18. století. Z roku 1769 se dochoval přehled, který uvádí jména celkem třiceti členů konventu včetně deseti laiků. Může se jednat o důsledek stavu pramenů, kdy se z předchozích let dochovaly zmínky pouze o uvedených počtech jmen. Nelze vyloučit, že konvent mohl být početnější, ovšem bez pramenů, které by tuto myšlenku podpořily, se jedná pouze o domněnky. Nárůst během 60. let mohl být také důsledkem postupného rušení jiných klášterů, jejichž členové se mohli přesunout do Krnova.

Velká část členů konventu se zdá byla z Krnova a v průběhu let v Krnově pobývali členové z různých lokalit, jak bylo naznačeno výše v části věnované původu jeho členů. Převládaly lokality v rámci Moravy, Slezska a také z Čech, kam mohlo v rámci dalších minoritských konventů dosáhnout slovo o krnovském konventu. Je otázkou, co vedlo minority původem z oblastí Svaté říše, aby se vydali právě sem. Nicméně pro definitivní potvrzení této myšlenky bude, právě také vzhledem ke stavu pramenů krnovského konventu, třeba další výzkum.

²⁹⁷ Mezi lokalitami se objevil například Hlohov, Litovel, Hradiště, Holasice, Lipník, Komárov či Široká Niva. Čechy byly zastoupeny Kolínem, v konventu zemřel také minorita z Vídně či obecně z „Rakous“.

6. Zbožné dary a nadace

Nedílnou součástí života zbožného katolíka byla obava o spásu jeho duše. Tato obava byla reflektována jedincovou osobní zbožností, která mohla mít mnoho podob. Projevovala se zejména v testamentech, jejichž součástí bývaly různé zbožné legáty.²⁹⁸ Zbožné dary a nadace však nemusely být pouze součástí testamentů, lidé je často zakládali již během svého života. Motivů pro založení zbožné nadace, či určení daru vybrané církevní instituci, mohlo být mnoho. Velmi důležitou roli hrála obava o duši donátora, kdy součástí nadací bývalo zpravidla sloužení určitého počtu mší. Důvody pro nadaci či dar však mohly být také více světské a pragmatické. Mohlo se jednat také o součást sebe prezentace donátora a jeho statutu,²⁹⁹ či budování obrazu zbožného katolíka. Tento prvek byl jistě důležitý zejména pro konvertity, kteří tak mohli demonstrovat svou pevnost v jejich nové víře.³⁰⁰ Dalším motivem mohla být podpora vybrané konkrétní církevní instituce. Z nadací plynuly vybrané instituci finanční prostředky díky úrokům, které z v nadaci určené částky plynuly. To bylo zpravidla podmíněno určitými úkony, které musely být pro získání daných částek vykonány.³⁰¹

Tyto možnosti se vztahují jak na zbožné legáty obsažené v testamentech, tak také na dary a nadace učiněné zvláště během života donátora. Z charakteru pramenů se zdá, že část nadací krnovským minoritům byla učiněna ještě během života donátorů, a to zejména ve druhé polovině 17. století. Příslušné záznamy nadací zpravidla postrádají charakteristiky typické pro testamenty, pokud se přímo nejedná pouze o

²⁹⁸ Studiu testamentů a testamentární praxe je v současné historiografii věnován stále větší prostor. Nemalé pozornosti se těší testamenty pozdně středověké, například HRUBÁ, Michaela: „*Nedávej statku žádnému, dokud duše v těle.*“ *Pozůstalostní praxe a agenda královských měst severozápadních Čech v předbělohorské době.* Ústí nad Labem 2002.; či PEŠEK, Jiří: *Knihy a knihovny v kšaftech a inventářích pozůstalostí Nového Města pražského v letech 1576 až 1620.* In: *Folia Historica Bohemica* 2, 1980, s. 247-282. Přehled bádání o středověkých testamentech shrnuje sborník JÍŠOVÁ, Kateřina-DOLEŽALOVÁ, Eva (eds.): *Pozdně středověké testamenty v českých městech. Prameny, metodologie, využití.* Praha 2006.

Pro období raného novověku nabídl zatím nejucelenější pohled do testamentární praxe na příkladu města Brna Tomáš Malý ve své publikaci o proměnách laické zbožnosti v této moravské metropoli – MALÝ: *Smrt a spása.*

Problematika testamentů se objevuje také jako dílčí otázka například v monografii věnované rekatolizaci Nového Města Pražského – FEJTOVÁ: „*Já věřím a vyznávám*“, s. 200-233. Testamentární praxi jindřichohradeckých měšťanů se věnuje HRDLIČKA: *Víra a moc*, s. 155-170.

²⁹⁹ Ve spojitosti s testamenty a v nich obsažených zbožných legátech – FEJTOVÁ: „*Já věřím a vyznávám...*“, s. 212.

³⁰⁰ LYČKOVÁ: *Mešní fundace.*

³⁰¹ ČAPSKÁ: *Servité*, s. 171.

stručné obsahy jednotlivých nadací. Někteří donátoři obdarovali minoritský konvent vícekrát během jejich života. V 18. století se jednalo převážně o nadace určené v rámci testamentů. Samozřejmě nelze vyloučit, že mnohé z nadací, učiněných ve století 17. měly původ také v testamentech. Avšak v řadě případů máme k dispozici opisy či výtahy z těchto nadací, případně se o nich dochovala pouze stručná zmínka.

Nadace krnovských minoritů lze rozdělit do tří skupin podle jejich obsahu. První skupina by zahrnovala fundace, ve kterých bylo žádáno výlučně sloužení mší a dalších bohoslužeb. Další část nadací by tvořily ty, které obsahovaly žádosti nejen na sloužení mší, ale obsahovaly také další požadavky, které se často promítaly do prostor minoritského kostela, případně se týkaly kláštera jako takového. Poslední skupina by pak byla tvořena dary, za které nebyly žádány žádné bohoslužebné úkony.

6. 1. Nadace spojené výhradně se sloužením mší a bohoslužeb

Tyto nadace tvoří v celkovém součtu nadpoloviční většinu všech nadací, o kterých se nám dochovaly záznamy. Majoritu tvoří nadace založené v 18. století, ve století předcházejícím převládají nadace spojené jak se sloužením mší, tak s dalšími neliturgickými záležitostmi. V rámci těchto nadací nastala proměna ve 20. letech 18. století, kdy do této doby byly všechny žádané mše slouženy v klášterním kostele Narození Panny Marie. Od roku 1722 však začaly být žádány také mše sloužené na Cvilíně, kde došlo v průběhu druhé dekády tohoto století k přestavbě původního dřevěného kostelíku na poutní chrám.³⁰² Tento zájem byl logickou reakcí na stále stoupající oblibu Cvilína jako poutního místa, která s přestavbou jistě ještě stoupla.

Do konce 17. století se dochovaly prameny k celkem čtyřicet nadacím, kdy u třinácti z nich bylo žádáno pouze sloužení mší a dalších bohoslužeb.³⁰³ Jejich převážná většina pochází z rozmezí let 1685-1699, kdy v tomto období bylo založeno celkem osm z nich. V jednom z případů se jednalo o nadaci, která byla výsledkem

³⁰² Více viz. kapitola věnovaná poutnímu místu na Cvilíně.

³⁰³ Zbýlý počet tvořily nejen nadace s dalšími nemešními požadavky, ale také dary nepodmíněně sloužením mší. O těchto bude více zmíněno níže.

Prameny k těmto nadacím zahrnují jak jejich opisy, tak v případě nedochování původních listin jejich souhrny vypracované v 18. století. Nacházejí se v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 4r-21r. Zpravidla totožné opisy se nacházejí také v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 1-25.

udělení pokuty knížete krnovskému kloboučníkovi,³⁰⁴ kde byl konvent určen jako její příjemce, jednou se jednalo o způsob vyřešení sporu mezi městským magistrátem a knížetem.³⁰⁵ Další obdobné nadace se v průběhu 18. století dále nevyskytují.

V tomto století ne všichni fundátoři pocházeli přímo z Krnova. Jednalo se o krnovského vojenského velitele a knížecího radu Jana Geraltovského z Geraltovic s manželkou, kteří v roce 1644 učinili nadaci ve výši 100 tolarů.³⁰⁶ Tato nadace však měla být podle stejného zápisu v klášterní kronice v roce 1681 zrušena, a následně v roce 1685 částečně obnovena nadací jejich dcery Anny Alžběty Frangsteinové.³⁰⁷ Z pramenů z roku 1663, které byly sepsány jako potvrzení nadace, se zase dozvídáme o fundátorce Kateřině Merwaldin, která ač byla obchodnicí ve Vídni, založila nadaci u krnovských minoritů. Mělo se tak stát v již v roce 1638 a nadace měla činit 300 rýnských zlatých.³⁰⁸ V roce 1663 měla vzniknout další nadace od nekrnovského obyvatele, a to vídeňského obyvatele Jana Jakuba Fabera. Jeho nadace měla činit 1200

³⁰⁴ V roce 1641 se jednalo o nadaci ve výši 140 tolarů, kterou měl zaplatit Jiří Brüttner. Za nadaci mělo být odslouženo čtrnáct mší ročně bez specifikace, za koho měly být či s jakým účelem mají být slouženy. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, zápis z r. 1641.

³⁰⁵ Jednalo se o spor spojený s várečnictvím na komorních vesnicích. Celu záležitost měl rozhodnout až císař. Město mělo zaplatit buďto ročně 26 slezských tolarů, či týdně 18 slezských grošů. Za to měla být každou sobotu sloužena mše za knížecí rodinu. Císařský instrument měl být v této záležitosti vydán 20. září 1662. - ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 8r-9v. Opisy této fundace se nacházejí také v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol., 30. 12. 1662. K nalezení je též v ZAO, pob. Olomouc, f. ACO, sign. B16, kart. 1941, fol. 144, fol. 78r-78v.

³⁰⁶ Jeho manželkou byla Maxmiliána, roz. Berškovská z Krásné Loučky. Jednalo se zřejmě o Krásnou Loučku nedaleko Krnova – v kronice konventu je označena jako „von Schonwise“, v inv. č. 109 jako „von Schönbinrsau“.

Dle znění opisu nadace měla být sloužena jedna mše měsíčně, které měla být po jejich smrti změněna na dvě aniversária. Na to mělo být ročně vydáno 6 tolarů, a to na sv. Jiří a sv. Martina. O jejich vyplácení se měli po smrti zakladatelů postarat jejich dědicové. - ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. c, p. 9-12. Zmínka také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 32, zápis z r. 1644.

³⁰⁷ Nadace měla činit 25 tolarů (ve zlatých se jednalo o částku 30). Tato fundátorka také zřejmě nežila v Krnově samotném, a jednalo se především o úmysl pokračovat v připomínkových mších za její rodiče. Nadační listina jako taková se nedochovala. O nadaci víme ze stručného zápisu v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 17. Stručná zmínka se nachází, jak bylo zmíněno, také v kronice konventu u zápisu ohledně nadace manželů Geraltovských z roku 1644 – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 32, zápis z r. 1644.

³⁰⁸ Případně se mělo jednat o ekvivalent ve výši 250 slezských tolarů. Původní nadační listina se nedochovala, o nadaci se dovídáme z listiny vyhotovené zástupci města v roce 1663. Zde se uvádí, že mělo být vypláceno 36 grošů slezských ročně, avšak neuvádí se zde počet mší na odsloužení. Radní však žádali, aby byly slouženy mše za ně a jejich předchůdce. O počtu mší se zmiňuje potvrzení kvardiána minoritů z roku 1769, který uvádí počet 17 mší. Částka jako takové měla být uložena u města. Není také dosud jasné, zda byla nadace v daném roce přímo založena, či zda v tomto roce fundátorka zemřela a příslušná nadace byla součástí jejího testamentu a pozůstalosti.

Potvrzení od města se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol. Jedná se zřejmě o originál, který se nachází za opisem této listiny označeného č. 7. Opis potvrzení se nachází také v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 13r-13v; a také v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 10-11; a též v ZAO, pob. Olomouc, f. ACO, sign. B16, kart. 1941, fol. 144, fol. 82r-82v. Potvrzení kvardiána konventu se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol.

zlatých, za které měly být slouženy tři mše týdně.³⁰⁹ Další mimokrnovští fundátoři se objevují v 90. letech, kdy zde můžeme najít nadaci měšťana z nedalekých Albrechtic Jiřího Schmidta,³¹⁰ či fundaci majitele statku Dobešovy Františka Bernarda Rotha.³¹¹ Zbývající nadace, které spadají do této skupiny, byly založeny osobami žijícími v Krnově. Mezi těmito nadacemi se nachází již pouze jedna, která byla založena ženou.³¹² Obyvatelem Krnova byla založena také první nadace, o které se dochovaly zmínky z roku 1630,³¹³ a též poslední tři nadace ze 17. století. Ty byly založeny v letech 1690,³¹⁴ 1694³¹⁵ a 1698.³¹⁶

³⁰⁹ Kvůli této nadaci se měl rozběhnout menší spor mezi krnovským a vídeňským konventem. Faber mohl mít vazby na otce Kornelia ještě z dob jeho působení ve Vídni, a proto se mohl rozhodnout založit nadaci v Krnově. Opisy latinské listiny se nacházejí v ZAO, f. MK, inv. č. 34, fol. 9r-11r, a také v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol, označeno 5.

³¹⁰ Nadace byla založena 2. srpna 1698 a byla ve výši 40 slezských tolarů. Za to měly být čtyřikrát ročně slouženy mše za fundátora a jeho manželku Zuzanu. Opis listiny uložen v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 23, označeno 14. Zmínka o nadaci se nachází také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 42, zápis z roku 1698.

³¹¹ Zřejmě se jedná o obec Dobieszów v dnešním Polsku. Nadace byla založena 14. června 1699 ve výši 300 zlatých, za které měla být konána každou neděli, s výjimkou první neděle v měsíci, odpoledne bohoslužba anglického růžence. Byl dokonce specifikován čas, v kolik měla být tato bohoslužba sloužena, a to na půl čtvrtou odpoledne. Tato nadace měla být zajištěna na samotných Dobešovech. Originál listiny se dochoval v ZAO, f. MK, inv. č. 7, sign. IX.

Opisy listiny se nacházejí ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 24-25, označeno 15. Či v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol., 14. 6. 1699. Zmínka se nachází též v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 42, druhý zápis z roku 1699.

³¹² Annou Veronikou Annonin, a to v roce 1685. Nadace měla činit 180 zlatých s ročním úrokem 9 zlatých. Za to mělo být slouženo dvanáct mší ročně. – Dva totožné texty potvrzení nadace z roku 1808 se nacházejí v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol, označeno 12 a 3b. Dvě krátké totožné zmínky o nadaci se nacházejí v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 16v, a v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 17.

³¹³ Měl ji založit Karel František Prokeš ve výši 100 zlatých, za které měly být slouženy dvě mše měsíčně. Sepsání k nadaci z roku 1808 se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 10ž, sign. b, nefol., označeno 15.

³¹⁴ Nadace založená 30. srpna Karlem Františkem Prokešem ve výši 100 zlatých, za které měly být slouženy dvě mše ročně. Informace o nadaci se dochovaly v potvrzení z roku 1808, bohužel zde není specifikováno, kdy konkrétně měly být mše slouženy. - ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol., označeno 2. Stručný výtah o nadaci se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 19, označeno 11.

Je zde mnoho podobností s nadací z roku 1630. U každé je však uveden jiný rok a také počet mší se liší. Nadace z roku 1630 také není uvedena v přehledech nadací vyhotovených v 2. polovině 18. století. Na základě uvedených datací a rozdílu obsahu je k nim tedy přístupováno jako ke dvěma rozdílným nadacím, dokud nebudou nalezeny prameny informující o opaku.

³¹⁵ Tato nadace byla založena 1. května 1694 Michaelem Rosmanitzem ve výši 100 slezských tolarů. Za to měla být sloužena každé první pondělí v měsíci jedna mše u hlavního oltáře v klášterním kostele. Zde se dochoval originál listiny, který je uložen v ZAO, f. MK, inv. č. 6. Její plný opis se pak nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 19-20, označeno 12. Pozdější potvrzení nadace z roku 1808 a 1759 se nacházejí v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol. Krátká zmínka o nadaci se nachází také v klášterní kronice - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 42, zápis z roku 1694.

³¹⁶ Fundace byla založena krnovským měšťanem a barbiřem Andreasem Schwesternem 27. května 1698 ve výši 50 slezských tolarů, aby bylo odslouženo sedm mší ročně. Opis stručné nadace se nachází v ZAO, v. Minorité Krnov, inv. č. 34, p. 21-22, označeno 13. Jako součást fundace je zde také text kvardiána, kde jsou specifikována data, kdy mají být tyto mše slouženy. Zde je také v označení nadace Schwestern označen jako chirurg, a nikoliv barbiř. V ZAO, f. MK, inv. č. 106, sing. b, nefol. se tyto dva texty nacházejí odděleně, bez označení Schwistera jako chirurga.

Pro období 18. století se dochovalo sedmadvacet nadací, z celkového počtu třiceti dvou nadačních záznamů, které obsahovaly pouze žádosti o sloužení mši. Na začátku této části práce již bylo zmíněno, že od 20. let tohoto začalo být žádáno vedle sloužení mši v konventním kostele také o mše v kostele na Cvilíně. Většina těchto nadací byla založena v 1. polovině století. To mohlo být zapříčiněnou zvýšenou atraktivitou cvilínského poutního místa, s v souvislosti s tím jistě také minoritů, kteří místo spravovali.

Do roku 1725, kdy se poprvé objevuje explicitní žádost o sloužení mši na Cvilíně, bylo založeno celkem sedm nadací, ze kterých žádost sloužit pouze mše obsahovalo nadací šest. Z tohoto počtu se zdá, že pouze tři fundátoři pocházeli z Krnova. Jednalo se o nadaci Matiaše Kühnera z roku 1702³¹⁷, a dále o nadaci Jana Františka Fügera založené v roce 1709.³¹⁸ Třetí z nich založil v roce 1718 měšťan a obchodník Kašpar Tauner.³¹⁹ Poslední trojici nadací vzniklých před rokem 1722 založily osoby žijící mimo Krnov. První byla v roce 1718 představená opavských klarisek Maxmiliána Kateřina Ludwigin.³²⁰ Následovala v roce 1719 nadace dříve zmíněného albrechtického měšťana Jiřího Schmidta,³²¹ a toto krátké údobí bylo zakončeno nadací Jana Polkeho v roce 1721.³²²

³¹⁷ O Matyáši Kühnerovi dosud podrobnější informace nemáme. O této nadaci se dochovala pouze velmi stručná, latinsky psaná poznámka v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 25, označeno 16. Tato nadace je s datací do roku 1702 uváděna také v ZAO, f. MK, inv. č. 35, zápis č. 20. V ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol., označeno 20 je v potvrzení z roku 1759 uveden jako rok vzniku nadace rok 1720. Vzhledem k tomu, že ve dvou zdrojích ze tří se objevuje rok 1702, přikláním se k tomuto datu vzniku nadace.

³¹⁸ Nadace byla založena ve výši 150 zlatých. Krátké shrnutí nadace z neznámého roku uvádí, že za tuto částku mělo být slouženo 18 mši ročně – ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 25, označeno 17. Stejný počet mši je uveden také na přehledu nadací sepsaného v září 1763 – ZAO, f. MK, inv. č. 107, sign. a. Také v dalších přehledech je uváděn počet 18 mši.

Pouze v potvrzení kvardiána z roku 1808 je uvedeno 10 mši – ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol.

³¹⁹ Tato nadace byla založena spolu s jeho manželkou Marií Magdalenou 8. prosince ve výši 1000 zlatých s úrokem 60 zlatých, za které měly být slouženy dvě mše týdně u taunerovského oltáře. Originál nadace se dochoval v ZAO, f. MK, inv. č. 8, sign. XV. Opis nadace se dochoval v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 28-29, označeno 19. Nejednalo se o jedinou nadaci, kterou založil, více viz. níže.

³²⁰ Ta měla v té době snad působit v Albrechticích, které se nacházejí nedaleko Krnova. Její nadace měla činit 100 zlatých, za které mělo být složeno šest mši ročně za ji, a také za její příbuzné. Opis fundace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 26-27, označeno 18. Stejný opis se nachází také v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol. Nadace je uváděna také v řadě přehledů nadací, které vznikly v 2. polovině 18. století, např. ZAO, f. MK, inv. č. 35, zápis č. 22.

³²¹ Nadace měla vzniknout 2. srpna a měla činit 40 zlatých, za které měla být každou středu kvatemburu mše za něj, jeho manželku a otce kvardiána, který v klášteře působil v době vzniku první nadace, v roce 1698. Potvrzení nadace se dochovaly v totožných opisech v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 29, označeno 20, a v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol.

³²² Polke měl být podle označení u příslušných opisů jeho fundace obuvníkem v Rudíkovech. Nadace byla založena 21. května. Činila 50 zlatých, za které měly být slouženy čtyři mše ročně, a to každou středu kvatemburu. Opis nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 30-31, označeno 21. Totožný opis se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol., označeno 25.

Žádosti o sloužení mší v nadacích se po roce 1725 objevují v 22 záznamech z celkových 25. Ačkoliv bylo již v této době v nadacích žádáno také sloužení mší v kostele na Cvilíně, stále převažovaly žádosti o sloužení mší v konventním kostele Narození Panny Marie. Těchto nadací bylo celkem 3. Mezi nimi lze opět najít donátory, kteří nepocházeli z Krnova či zde přímo nežili. V roce 1726 byla fundátorkou nadace ve výši 200 tolarů Barbara Renata Schwartzinová,³²³ následovaná v roce 1754 nadací založenou Augustem Josefem Liebaldem.³²⁴

Zbývajících 11 nadací spojených se sloužením mší v klášterním kostele pocházelo od krnovských obyvatel. Jedním z nich byl s nadací založenou v roce 1733 člen krnovského konventu,³²⁵ tři nadace byly založeny městskými či knížecími úředníky.³²⁶ Další dvě nadace byly založeny krnovskými řemeslníky a obchodníky,³²⁷ a tři nadace byly založeny ženami.³²⁸ Mimo to měla být jedna z nadací založena na

³²³ Rozená Rothová, sestra výše zmíněného Františka Bernarda Rotha. Nadace měla pocházet z testamentu založeného v roce 1707, jehož opis se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol. Ve zlatých by nadační částka činila 300 zlatých. Za nadací mělo být slouženo 15 mší ročně za ni a její rodinu. Informace k nadaci se nacházejí v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 34-35, označeno 24.

³²⁴ Ten měl být hejtmanem v Göppersdorfu. Nadace činila 150 rýnských zlatých, za které měla být sloužena mše každý první pátek měsíce. Opis uložen v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 38v-39r, označeno XXXXII.

³²⁵ Jednalo se o nadaci založenou minoritou, otcem Albertem Fersterem, ve výši 200 zlatých, za které měly být slouženy čtyři mše ročně. Krátký souhrn nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol., označeno 6. Tato nadace se objevuje také v přehledu nadací z roku 1763 v ZAO, f. MK, inv. č. 35, zápis č. 29, avšak už není zaznamenána v pozdějších nadačních přehledech. Stručná zmínka o této nadaci se nachází také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 49, první zápis z roku 1733.

³²⁶ V roce 1738 to byl krnovský „senátor“ Jindřich Tauber, který založil nadaci ve výši 30 zlatých, za které měly být slouženy dvě mše. Opis se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 38r, označeno 37.

Dalším byl knížecí právník Jan Kryštof Mittlacher. Ten založil nadaci s částkou 1050 zlatých, za něj mělo být slouženo 54 mší. Opis lze najít v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 37r, označeno 39.

Posledním z této skupinky byl Václav Hoppe společně se svou manželkou Marií Josefou, roz. Frantzlínovou. Ti měli založit v roce 1756 nadaci činící 400 rýnských zlatých. Měly být slouženy tři tiché mše, tři kázání a tři litanie. Opis nadační listiny se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 40v-42v, označeno 44. Záznam o nadaci lze nalézt také v přehledu nadací vyhotoveném v roce 1766, uloženém v ZAO, f. MK, inv. č. 107, sign. a, nefol.

³²⁷ V roce 1746 byla založena nadace Jiřím Hackenbergem. O jeho osobě nebyly dosud nalezeny bližší informace, jeho status či povolání nejsou uvedeny ani u výpisu o jeho nadaci. Ale lze předpokládat, že mohl působit v řadách krnovských obchodníků či řemeslníků. Nadace byla učiněna ve výši 50 zlatých, za které mělo být slouženo aniversarium. Dochováno v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 38r, označeno 40.

Do roku 1763 je datována další nadace, založená Antonínem Schmidtem, mlynářem, spolu s jeho manželkou Alžbětou. Za částku 300 zlatých měla být denně, o neděli a svátcích, o šesté hodině sloužena mše, měla být zpívána lauretánská mariánská litanie, a nakonec měly proběhnout tři Otčenáře a tři Ave Marias. Opis fundace je uložen v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 44r-44v, označeno 46.

³²⁸ První z nich byla nadace krnovské měšťanky Heleny Dietrichové z roku 1754 ve výši 50 zlatých. Za to měly být slouženy tři mše ročně (na počest narození Ježíše, Panny Marie a pana Jana Taufera). Opis nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 39v-40r, označeno XXXXIII.

Další byla Anna Stiffinová se svou nadací založenou v roce 1777 ve výši 300 zlatých. Za ty mělo být zpíváno aniversarium za její duši (mělo se konat 22. ledna – nadace byla součástí testamentu a fyzicky vznikla právě v roce 1777), a mělo být slouženo také osm mší. Opis obsahu nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 46r-46v, označeno 48.

žádost papeže Inocence XIII.³²⁹ Ne zcela typickou nadací byla ta, kterou založil krnovský kaplan Jan Albert Wallitzki.³³⁰

Sloužení mši na Cvilíně žádalo ve svých nadacích šest fundátorů. Z toho tři donátoři nepocházeli z Krnova. První nadace byla založena v roce 1733 baronkou Blankowickin.³³¹ druhá pak v roce 1759 prudnickým obchodním radou,³³² poslední byla založena v roce 1774 v Branticích Helenou Freyin v Branticích.³³³ Zbylé tři nadace založili opět obyvatelé Krnova, a to v roce 1725 již jednou výše zmíněný krnovský obchodník Kašpar Tauner,³³⁴ dále v roce 1731 člen krnovského konventu o. Fridrich Cubin.³³⁵ Spadá sem také jedna z nadací založených v roce 1732 Marií Magdalenou Taunerin.³³⁶ Zbývající nadace zahrnující výlučně sloužení mši dělily jejich sloužení mezi oba dva výše uvedené kostely. První z nich založil v roce 1737

Současně úplně poslední dochovanou nadací v celém sledovaném období byla ta založená Marií Magdalenou Gillerovou v roce 1777 (sepsána však měla být o rok dříve). Tato nadace byla ve výši 300 zlatých, za které měly být každý rok ve výročí její smrti konáno rekviem spolu se šesti mšemi. Opis se dochoval v ZAO, f. Minorité Krnov, inv. č. 33, fol. 47r, označeno 49. Tato nadace je v kronice konventu zapsána k roku 1776 – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 59, zápis z roku 1776.

³²⁹ Nadace byla založena v roce 1727 a měla činit 1400 zlatých. Následně měly být slouženy jedna mše týdně za neznámého fundátora, dále pak každý měsíc oktávu mělo být slouženo aniversarium s oficiem po devíti lektích, a navíc jednou ročně o „duševním oktávu“ měla být sloužena jedna mše za zakladatele. Opis nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol, označeno 4b a 29.

³³⁰ Wallitzki nedaroval v nadaci finanční částku, nýbrž svou knihovnu. Za to mělo být slouženo jedno aniversarium ročně. Opis nadace se zachoval v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 36v-37r, označeno 38.

³³¹ Jednalo se o Marii Julianu, rozenou Skrbenskou z Hříště, paní na Posuticích. Ta založila nadaci 28. prosince ve výši 800 zlatých, za což žádala sloužit na Cvilíně jednu mši každý pátek. Originál nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 12, sign. XXXII. Opis nadace lze nalézt v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 40-42, označeno 28.

³³² Tato nadace byla založena Andreasem Gregerem 2. července. Za částku 50 zlatých žádal sloužit každoročně tři mše ročně na oktáv Navštívení Panny Marie. Opis nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 44r-44v, označeno 46.

³³³ Fundátorka byla rozená hraběnka Sobková. Měla odkázat sumu 500 zlatých na sloužení blíže nespecifikovaného počtu mší. Příslušný testament měl být zveřejněn v Branticích 25. února 1774. – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 58-59, zápis z roku 1774.

³³⁴ Nadace byla založena 24. června ve výši 150 slezských tolarů, za které mělo být slouženo devět mší. Originál nadační listiny se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 10, sign. 27. Výtah z nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 33, označeno 23. V přehledech nadací vyhotovených v druhé polovině 18. století je uváděno navíc také sloužení jednoho aniversaria. O něm však ve výpisu není zmínka. Srovnej např. ZAO, f. MK, inv. č. 107, sign. a, dva přehledy z r. 1766.

³³⁵ Cubin založil nadaci ve výši 500 zlatých, za které měla být podle opisu nadace sloužena co 14 dní mše. Celkově se tedy jednalo o 26 mší ročně. Opis se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 38r, označeno 41.

³³⁶ V tomto případě se jedná o nadaci plynoucí z jejího testamentu, kdy podle úmrtní kroniky měla Marie Magdalena zemřít 5. srpna ve věku 70 let (ZAO, f. Sbirka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 808, sign. Kr I 2, 380v). Nadace činila 800 zlatých, za které 52 mší za ni a jejího manžela Kašpara. Záznam k nadaci se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 39. V přehledech nadací je navíc uváděno, že mělo být slouženo také jedno tiché aniversarium. Srov. ZAO, f. MK, inv. č. 107, sign. a, přehledy z let 1763 a 1766.

krnovský František Florián Frantzl,³³⁷ následovaná nadací Barbory Schneiderin.³³⁸ Poslední zmínku lze nalézt v testamentu Antona Heinische z roku 1770.³³⁹

6. 2. Nadace spojené se sloužením mší a dalšími záležitostmi

Nadace obsahující kromě žádosti sloužit mše ještě další podmínky či žádosti, tvoří menší část z dochovaných záznamů. Většina z nich byla založena v průběhu 17. století, ve století 18. se objevují jen zřídka. Pro 17. století se dochovaly informace o osmi nadacích, pro 18. století se dovídáme o třech, z nichž dvě spolu úzce souvisely, jak bude zmíněno. Mše žádané v těchto nadacích měly být vždy slouženy v kostele konventu.

Zejména v 17. století byly nadace spojeny s žádostmi o vybudování hrobky či oltáře v prostoru kláštera či kostela. Kromě jedné byly všechny tyto nadace založeny osobami žijícími v Krnově, či osobami s blízkými vazbami na klášter. V roce 1649 byla založena fundace krnovského měšťana Michaela Straucha a jeho manželky Anny. Za sumu 100 tolarů³⁴⁰ měly být po jejich smrti slouženy čtyři mše ročně, a žádali také slavnostní pohřeb. Navíc měla být v křížové chodbě vybudována rodinná hrobka, která měla být v budoucnu vysvěcena jako kaple Archanděla Michaela.³⁴¹ Dalším krnovským donátorem byl knížecí a stavovský výběrčí daní Kristián Jäckel. K jeho jménu se váží dvě nadace. Podle textu nadace z roku 1661 měla být v kostele vybudována rodinná hrobka, kdy byly přesně specifikovány podmínky, za kterých měla být tato hrobka užívána. V rámci nadace byla poskytnuta také částka ve výši 50

³³⁷ Za nadaci ve výši měly být slouženy dvě mše měsíčně – každý první pátek v měsíci jedna mše na Cvilině, další pátek pak v minoritském kostele. Opis nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 33v-34r, označeno 35.

³³⁸ Nadace měla činit 360 zlatých, za které mělo být po její smrti slouženo 26 mší. Nadace vznikla ještě za jejího života, jelikož obsahuje také informace, kolik mší a kdy měly být slouženy ještě za jejího života. U textu nadace je uvedeno jako datum vzniku 28. prosinec 1737 – ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 34v-35v. Avšak v přehledech nadací z roku 1766 je uváděn rok 1738 – viz. ZAO, f. MK, inv. č. 107, sign. a, dva přehledy z roku 1766. Zde se zřejmě jedná o datum přípisu minoritům samotným, a rok 1737 značí datum vzniku nadačního textu.

³³⁹ Zde bylo určeno po 25 zlatých pro každé z míst na sloužení jedné mše. Opis celého textu závěti se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. c, nefol.

³⁴⁰ Ekvivalentem bylo 120 zlatých.

³⁴¹ Ještě za jejich života měla být sloužena část mše mezi svatou mší a přijímáním na sv. Michala. Krypta měla být vybudována v křížové chodbě, vedle zdi refektáře. Po vysvěcení se zde měl nacházet epitař a oltář. Originál listiny se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 1, sign. III. Opisy nadace se nacházejí v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 5r-5v, a v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 3-4. Zmínka o nadaci může být nalezena také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 34, zápis z roku 1649. Hrobka je zmíněna také v kapitole o přestavbách a opravách konventu str. 31, pozn. 147

zlatých na vybudování oltáře Nanebevzetí Panny Marie, a mučedníků sv. Valentina a sv. Šebestiána. Navíc mělo být slouženo 21 mší ročně, kdy nadace obsahuje detailní rozpis dní, kdy měly být tyto mše slouženy. Celková částka nadace měla činit 300 rýnských zlatých, kdy na samotné mše bylo vyhrazeno 250 zlatých. Nadace navíc měla zahrnovat také kus pole, který Jäckel minoritům daroval.³⁴² Druhá Jäckelova nadace je datována rokem 1670. Již před tímto rokem měla být na náklady páru opravena kaple Panny Marie, která měla být vybavena také oltářem, ornáty a dalším vybavením. V nadaci byla ustanovena také částka 150 tolarů, za které mělo být slouženo 28 mší ročně.³⁴³ Ve stejném roce založil nadaci také knížecí rada a purkrabí knížecí komory Tobiáš František Prokeš. Ten minoritskému kostelu daroval stříbrnou monstranci a postříbřené ciborium, za což žádal vybudování hrobky v klášterním kostele.³⁴⁴ Nadace jako taková pak byla ve výši 50 zlatých, za které mělo být slouženo jedno aniversarium ročně.³⁴⁵ Poslední nadací, kterou založila osoba žijící a působící v Krnově, vznikla v roce 1669, a jejím fundátorem byl otec Kornelius Ottweiler, který mimo mší zanechal prostředky na zajištění některých nezbytností pro chod klášterního kostela.³⁴⁶

Další z fundací měla vzniknout zřejmě v reakci na úmrtí člena rodiny v Krnově. Tato fundace byla založena jako vzpomínka na Tobiáše Seywetta. Vedle

³⁴² Jednalo se o pole na Mühlbergu. Toto byla jedna z nejrozmanitějších nadací, jakou minorité získali. Její originál se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 2, sign. 7. Její opisy se pak nacházejí v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 6r-8r, a v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 5-9.

Jäckelova hrobka je zmíněna také v kapitole věnované přestavbám a opravám konventu, str. 52, pozn. 192. Pole je pak zmíněno v kapitole zaměřené na hospodářské zázemí konventu, str. 42, pozn. 242.

³⁴³ Ve zlatých by se jednalo o částku 180 zlatých. Opět je uveden podrobný výčet dní pro sloužení mší. Tyto dny se částečně shodovaly se dny určenými v první Jäckelově nadaci. Originál fundace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 3, sign. 8. Její opisy lze nalézt v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 15v-16r, či ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 15-17.

Oprava kaple je zmíněna v kapitole o opravách konventu, str. 32, pozn. 196. Vybavení kaple je zmíněno v kapitole věnované vybavení kostela a konventu – str. 50, pozn. 267.

³⁴⁴ Kdy Prokeš také specifikuje, za jakých podmínek má být krypta užívána. Krypta je zmíněn také v části věnované přestavbám a opravám konventu, str. 32, pozn. 195. Zmínka o bohoslužebných předmětech se nachází v části věnované vybavení kostela a konventu, str. 50, pozn. 266.

³⁴⁵ Jeden z původních opisů se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol., spolu s dalším opisem této listiny (označeno 9) a také shrnutí nakládání s nadací z roku 1769. Opisy této nadace se nacházejí v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 14v-15r, označeno 9, a v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 13-14, označeno 6.

³⁴⁶ Nadace má jako datum vzniku uveden rok 1669, nicméně v přehledech se objevuje údaj o roku 1681. Viz například ZAO, f. MK, inv. č. 107, sign. a, přehled z roku 1763 či přehledy z roku 1766.

Nadace měla činit 300 slezských tolarů, v přehledech je pak uváděna částka 360 zlatých. Přehledy také uvádí, že mělo být slouženo jedno aniversarium a officium defunctorum ročně. Dochovaný návrh nadace však uvádí jednu mši každý kvatembr za něj a další neznámé dobrodince kláštera, osm mší mělo být slouženo také za klášter ve Vídni. Je otázkou, zda byla v době mezi léty 1669 a 1681 k nějaké modifikaci jeho nadace, o které se nedochovaly záznamy. O sloužení mší o kvatembrech se zmiňuje také zápis v klášterní kronice. Mimo to mělo být každý rok z úroků z nadace nakoupeno mešní víno a lampový olej v ceně devíti tolarů. – ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol., a ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 38, první zápis z roku 1669.

jednoho aniversaria měsíčně měl být v kapli sv. Kříže v klášterním kostele vybudován oltář.³⁴⁷ Další nadaci, které měla podle záznamu v klášterní kronice zasáhnout do prostor minoritského kostela, byl Ludvík Taroul. Zápis v kronice konventu se zmiňuje o stejné nadační částce i počtu mší, liší se však vrocením, kdy uvádí rok 1645. Také obsahuje informaci, že měla být v kostele vybudována rodinná hrobka. Mohlo by se tedy jednat o počátek začátku budování hrobky.³⁴⁸

Do roku 1669 je datována ještě jedna nadace, která podle jedné z interpretací spadá do této skupiny. Jedná se o nadaci spojenou se jménem Grenzer, kdy jeden člen z této rodiny, které zřejmě dle opisu nadace pocházela z Brna, měl být členem krnovského konventu. V roce 1669 založena nadace v celkové výši 300 zlatých. Z této částky mělo být 90 zlatých určeno na opravy vybraných částí klášterních budov, 120 zlatých mělo být k dispozici na nutné věci, za 45 zlatých a 36 grošů mělo být zakoupen kus pole, a za 44 zlatých a 24 grošů měly být pokryty dědické záležitosti.³⁴⁹

V 18. století obliba obdobného typu nadací opadla, založily je výhradně ženy. Jednou z nich byla v roce 1722 nadace Marie Moravskin v celkové výši 120 zlatých. Měly být nejen slouženy čtyři mše ročně, ale také být dány na svátek Navštívení Panny Marie a oslavu Božího hrobu na Cvilině vždy po dvou bílých svíčkách.³⁵⁰ Další byla nadace z testamentu Magdaleny Müllerin z roku 1729, kdy vedle sloužení mší mělo být konventu dáno také plátno a další drobné předměty pro jeho kostel.³⁵¹ Vůbec finančně nejvyšší nadace pocházely od již výše zmíněné Marie Magdaleny Taunerin,

³⁴⁷ Na vybudování oltáře byla určena částka 100 tolarů. V opisu nadace je na mše určena částka 200 tolarů, avšak v pozdějších přehledech je uváděno 240 tolarů. Opis se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 33, fol. 4r-4v, označeno 2, a také v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 1-2, označeno 1.

Částku 240 tolarů uvádí také sepsání o nadaci z roku 1769 – ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. b, nefol. Stejně jako v přehledech z roku 1766 - ZAO, f. MK, inv. č. 107, sign. a, dva přehledy z roku 1766. Nicméně prameny pocházející z roku 1637 všechny uvádějí částku 200 tolarů. Za finance z této nadace byla mimo jiné v roce 1658 zakoupeno pole – informace v ZAO, f. MK, inv. č. 106, sign. c, nefol. Zmínka také v kapitole v kapitole o hospodářském zázemí konventu, str. 40-41, pozn. 241.

³⁴⁸ Zápis v kronice se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 32, první zápis z roku 1645. Potvrzení nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 17-18.

³⁴⁹ Opisy latinského textu k nadaci se nachází v ZAO, f. MK, inv. š. 33, fol. 14r, a v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 12. Krátké německé shrnutí nadace lze najít v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 38, druhý zápis z roku 1669.

³⁵⁰ Opis textu nadace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 31-32, označeno 22.

³⁵¹ Na mše byla určena částka deseti zlatých, avšak v zápise v kronice není napsáno, kolik mší mělo být slouženo. Celkem pak měl konvent získat 46 lóktů plátna na alby, pozlacený křížek, šňůru na pověšení milostivého obrazu a dva zlaté prsteny. – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 48.

Zřejmě se jednalo o obyvatelku Krnova, ačkoliv potvrzení této informace bude vyžadovat podrobnější výzkum. Nicméně v roce 1729 se v Krnově nacházelo několik mužů s příjmením Müller, tudíž se mohlo jednat o manželku či vdovu jednoho z nich. Pro přehled nositelů příjmení Müller mezi krnovskými měšťany více MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: *Přijímání k právu*. 122 s.

vdově po Kašparu Albertu Taunerovi. Mimo výše zmíněné nadace založila další dvě, které spolu úzce souvisely. První je datována na úplný konec roku 1727 a měla činit 3700 rýnských zlatých. Z této částky měly být pořízeny hudební nástroje, jejich údržba a další nezbytnosti. Za to fundátorka žádala sloužit o sobotách litanie s hudbou.³⁵² Druhá nadace byla založena 1. května 1732 ve výši 3000 zlatých s tím, že měla doplnit a rozšířit předchozí nadaci z roku 1728. Celkem mělo být zajištěno deset muzikantů. Podle opisu nadační listiny bylo podmínkou, aby byly slouženy bohoslužby jak v minoritském kostele, tak v kostele na Cvilíně.³⁵³

6. 3. Samostatné dary

V pramenech lze nalézt také několik darů, které nebyly podmíněny sloužením mší či jiných bohoslužeb. Celkem se mezi veškerými záznamy dochovaly informace o třech takovýchto darech. Zmínky o dvou z nich pocházejí ze 17. století, jedna ze století následujícího. Navíc lze v 18. století najít jeden případ vystupující z řady klasických mešních fundací.

Jako první v roce 1641 měl darovat konventu kníže Karel Eusebius částku 187 tolarů, aby bylo možné přivést nového kněze, Martina Heinricha. O tomto daru se však dozvídáme pouze ze zmínky v klášterní kronice.³⁵⁴ Z kroniky se ve stručnosti dovídáme také o pokutě Rosiny Engelhardinové z roku 1663, kdy jako příjemce této pokuty krnovský kníže určil právě minoritský konvent. Bohužel také o tomto daru se dovídáme zatím pouze z konventní kroniky.³⁵⁵ Následně v roce 1764 měla Marie Magdalena Gillerin věnovat klášteru 100 zlatých na vybudování oltáře své jmenovkyně, sv. Marie Magdaleny.³⁵⁶ V roce 1767 pak měl být na náklady Jana Willera, hrnčíře na Opavském předměstí, vztyčen na úpatí kopce Cvilína kříž, který

³⁵² Ve spojitosti s hudebními nástroji a hudbou fundátorka odkazovala na žalm 150. Listina nese datum 30. 12. 1727. Opis listiny se nachází v ZAO, f. MK, inv.č. 34, p. 35-36, označeno 25, 30. prosince 1728.

³⁵³ V klášterním kostele mělo být slouženo každé úterý na počest sv. Antonína bohoslužba a litanie, na Cvilíně pak každou neděli a svátek měly probíhat litanie a bohoslužba, následované odpoledne vesperou a litaní. Opis listiny se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 34, p. 37-38, označeno 26.

³⁵⁴ Konkrétně v zápisu z roku 1641, který je připsán na boční stranu jednoho z listů – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 32, zápis z roku 1641.

³⁵⁵ Mělo se jednat o částku 100 zlatých – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 37, zápis z roku 1663.

³⁵⁶ Originál listu se dochoval v ZAO, f. MK, inv. č. 109, sign. c, nefol., 17. 4. 1764. Oltář je zmíněn také v kapitole věnované přestavbám a opravám konventu, str. 35, pozn. 212.

měl být následně vysvěcen. Současně donátor poskytl klášteru částku 50 zlatých, ze kterých měly být pokryty náklady spojené s jeho udržováním.

Pro období dvou staletí dochovaly informace o celkem více než padesáti darech a fundacích určených krnovskému minoritskému konventu. V některých případech se jedná o pouhé zmínky v konventní kronice, a více zmínek o nich dosud bohužel nemáme. Nicméně i přes tyto překážky se objevuje obraz krnovského konventu minoritů jako místa, který nejen sám rozvíjel barokní zbožnost, ale sám byl také cílem projevů této zbožnosti, kdy zbožné nadace byly jedním z nich.

Od doby, kdy se minoritům podařilo pevně usadit v prostoru města, zhruba od 30. let 17. století, se dochovaly záznamy o nadacích pro každé desetiletí 17. a 18. století. Velký nárůst v jejich počtu započal v 80. letech 17. století, kdy již byli všichni obyvatelé Krnova katolického vyznání. Je však otázkou, zda se nejednalo pouze o vnější dojem, a katolická víra byla opravdu znovu nedílnou součástí života města. Od této doby se také začalo postupně rozvíjet poutní místo na Cvilíně, jež spravoval právě krnovský konvent, což mělo také jistě vliv na četnost nadací. Není také dosud jasné, jakou roli hrál v nadační politice krnovských obyvatel až do konce 60. let 17. století farní a děkanský kostel sv. Martina, kdy až do konce 70. let tohoto století byli městští faráři současně členy krnovského konventu.³⁵⁷ V Krnově se navíc mimo konventního a farního kostela nacházely ještě kaple a později kostel sv. Ducha u městského špitálu a také kaple sv. Kříže na novém městském hřbitově. Jelikož však pro ně nebyly dosud nalezeny fundační či darovací listiny pro období 17. a 18. století spojené s těmito dvěma místy je otázkou, zda a případně jakou roli a podíl měli na zbožných nadacích v rámci města.

Pozvolné oživení nadací přišlo v 60. letech 17. století, kdy došlo po ukončení třicetileté války k uklidnění a stabilizování po stránce politické a částečně také ekonomické, a minorité nadále úspěšně pokračovali s upevňováním katolické víry ve městě. Růst počtu nadací v 60. a zejména pak v již výše zmíněných v 80. letech 17. století bylo projevem tohoto úspěchu, kdy právě v osmé dekádě 17. století měl být

³⁵⁷ První dochovaná nadace spojená s kostelem sv. Martina z této doby pochází z roku 1669. - SOKA Bruntál, f. FÚ Krnov, inv. č. 86, sign. IV/b – Kniha nadací I. 1669-1797.

Krnov již celý oficiálně katolický.³⁵⁸ Minoritský konvent v té době nebyl již jedinou plně fungující katolickou institucí v Krnově,³⁵⁹ nicméně i přesto stále poutal zájem obyvatel. V této době bylo také obnoveno a rozvíjelo se již zmiňované poutní místo na Cvilíně, avšak nadace zmiňující Cvilín se objevují až po přestavbě či v souvislosti s ní v průběhu 20. let 18. století. Až do konce 18. století je pak počet nadací pro jednotlivá desetiletí poměrně konstantní s tím, že pro 40. léta 18. století je nadačních listin oproti ostatním desetiletím dochováno méně. Jejich četnost zřejmě ovlivnil vývoj v rámci válek o rakouské dědictví a dělení Slezska v roce 1742.

Nemalý počet fundací byl založen osobami nežijících či nepocházejících z Krnova, ale s městem nějakým způsobem spojených. V řadě případů se mohlo jedna o fundátory, kteří měli osobní vazby a kontakty na členy minoritského konventu, v 60. letech 17. století to byl zřejmě především na o. Korneliuse Ottweilera. Většina těchto donátorů však žila či vlastnila majetky v okolí Krnova, a měli tedy o minoritském konventu nějaké povědomí a nelze vyloučit, že je mohli podporovat také jinak. Zejména později ve spojitosti s poutním Cvilínem se pověst minoritů ještě dále rozšířila.

Řada nadací byla založena ženami-fundátorkami, většina pak v průběhu 18. století. Mezi nimi pak byla nejštědřejší podporovatelkou Marie Magdalena Taunerin, která figurovala také u nadací založených jejím manželem Kašparem Taunerm. Tento nárůst počtu nadací žen-fundátorek byl zřejmě projevem narůstající osobní zbožnosti, která byla součástí intenzivní zbožnosti barokní.

Zejména v 17. století byl mezi fundátory zájem o vybudování hrobky či oltáře v klášterním kostele. Jednalo se fundátory z řad krnovských obchodníků a měšťanů, kteří často zastávali pozice také v rámci místní knížecí správy. Minoritský kostel se tak mohl v 17. století profilovat jako místo odpočinku bohatých krnovských obyvatel. Žádosti o stavbu hrobek a také oltářů byly jak projevem osobní zbožnosti donátorů, kteří na sebe chtěli zanechat trvalou a viditelnou vzpomínku, tak také touto cestou podpořit rozvoj klášterního kostela. Stejně tak nadace jako takové mohly být jak

³⁵⁸ Vzhledem k tomu, že v roce 1672 se měly v Krnově oficiálně nacházet již pouze čtyři osoby hlásící se k protestantismu je více než pravděpodobné, že do konce 70. let 17. století byli všichni obyvatelé Krnova již katolíky. - ZAO, fond MK, inv. č. 144, p. 9. Obecně k situaci v této době viz. část věnující se historicko-náboženskému kontextu, str. 19.

³⁵⁹ Z roku 1669 je dochována první nadace určená krnovskému farnímu a děkanskému kostelu sv. Martina. - SOKA Bruntál, f. FÚ Krnov, inv. č. 86, sign. IV/b – Kniha nadací I. 1669-1797.

projevem osobní zbožnosti jednotlivých donátorů, tak také způsobem podpory minoritského konventu prostřednictvím úroků, které z těchto nadací zpravidla plynuly.

Vyvstává také otázka, zda byli minorité schopni splnit všechny závazky plynoucí z fundací, tedy odsloužení ve fundacích žádaných mší. Pro 17. a 18. století dosud nebyl nalezen přehled sloužených mší, případně prameny se k této otázce vyjadřující. Takový pramen se nám dochoval až z roku 1806,³⁶⁰ podle kterého měli minorité v tom roce odsloužit 364 mší. Nicméně musíme brát v úvahu, že se jedná o přehled z doby, kdy se v konventu nenacházelo více jak šest členů, a kdy některé fundace mohly být na konci 18. století například ukončeny. Tyto mše z roku 1806 byly jak rozděleny mezi jednotlivé měsíce v roce, tak jsou mezi nimi také mše sloužené výročně či ve vybranou část roku. Zejména pak v případě mší sloužených výročně se jedná často o poměrně vysoká čísla – až kolem třiceti mší za jednu osobu – a v takovém případě mohlo být pro v té době malý konvent náročné daný počet mší odsloužit. Pro dobu 17. a 18. století bude tato problematika vyžadovat další výzkum, aby bylo potvrzeno, zda mše požadované ve fundacích byly jediné, které měli krnovští minorité sloužit, či byl jejich celkový počet mnohem vyšší.

Nadace založené krnovskými obyvateli byly pro minority, zejména v 17. století, jistě ukazatelem nejen postupně stoupající katolizace místního obyvatelstva, ale také důkazem akceptování jejich role a postavení v rámci městské společnosti. Zejména v počátcích jejich působení byly vztahy mezi nimi a městem, reprezentovaným městskou radou, poměrně nepřátelské, kdy byli jistě vnímáni vedle nové katolické správy města a knížectví, jako představitelé nové knížecí politiky a především náboženských změn. Avšak to, že se místní obyvatelé rozhodli založit nadaci zahrnující jejich kostele, mohlo být projevem postupného začlenění minoritů do životů jejich i celé místní společnosti. Přeci jen narušovali jejich náboženskou jednotnost, mohli ohrozit jejich spásu,³⁶¹ byli po jistou dobu narušiteli dosavadního soudržného dobrého sousedství³⁶² tím, že přinesli katolickou víru a narušili jejich

³⁶⁰ ZAO, f. MK, inv. č. 107, sign. a, nefol., *Missae fundatae Venerabilis conventus carnoviensis 1806.*

³⁶¹ KAPLAN, Benjamin J.: *Divided by Faith.*, s. 71.

³⁶² Ačkoliv termín dobré sousedství mohl zahrnovat osoby různých konfesí a kdy podstatnější byla soudržnost za účelem prospěchu dané komunity, v Krnově mělo být veškeré obyvatelstvo protestantské – minorité mohli být, a jistě po nějaký čas byli, vnímáni jako narušitelé této jednoty, kteří jim chtěli uškodit. – TAMTÉŽ, s. 76.

dosavadní jednotu protestantského vyznání. Kontinuita v zakládání nadací již mohla minority pouze utvrdit v tom, že jsou pevnou součástí života krnovské společnosti.

7. Náboženská bratrstva při minoritském konventu

Jedním z důležitých prvků potridentské katolické církve byla náboženská bratrstva či sodality, která umožňovaly prohlubovat víru a zbožnost jednotlivce, a umožňovala mu zintenzivnit jeho duchovní život.³⁶³ Bratrstva vznikala často při farních či filiálních kostelech, ale existovala také bratrstva řádová, kterým bude věnována následující kapitola.³⁶⁴ Jejich činnost zahrnovala jak církevní, tak často také světské úkony.³⁶⁵ První náboženská bratrstva vznikala v českých zemích již ve středověku, nicméně hlavní doba jejich rozvoje nastala v pobělohorské době a vrcholu dosáhla v rámci barokní katolické zbožnosti.³⁶⁶ Konec náboženských bratrstev pak nastal s josefínskými reformami, kdy příslušný dvorský dekret byl vydán v roce 1783 a rušení pokračovalo pomalu až do konce 80. let 18. století.³⁶⁷

Ve spojitosti s Krnovem je problematika náboženských bratrstev dosud nejasná. První bratrstvo existovalo ve městě při farním kostele sv. Martina od roku 1475 Bratrstvo Božího Těla.³⁶⁸ Jakékoliv podrobnosti spojené s tímto bratrstvem stále čekají na své odhalení. Téměř stejná je situace s dalšími náboženskými bratrstvy, které se nacházely při minoritském kostele a konventu. Zde pro středověk dosud s jistotou nevíme, zda zde nějaké bratrstvo fungovalo, ačkoliv to není vyloučeno. Pro období raného novověku máme pouze poměrně stručné zmínky, které v současné době neumožňují zachytit působení a fungování těchto bratrstev v jejich plném rozsahu.

³⁶³ ELBEL, Martin: *Bohemia Franciscana*, s. 70.

³⁶⁴ Více o možnostech vzniku náboženských bratrstev obecně a také jejich patrociniích viz. MIKULEC, Jiří: *Bratrstva*, s. 23-38; také TÝŽ: *Náboženský*, s. 154-162.

³⁶⁵ O činnosti bratrstev viz. MIKULEC: *Náboženský život*, s. 162-179.

³⁶⁶ MIKULEC, Jiří a kol.: *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě* (dále jen *Církevní život*). Praha 2013, s. 141.

³⁶⁷ Na příkladu bratrstev v Čechách - MIKULEC: *Bratrstva*, s. 133-134. Pro situaci náboženských bratrstev v olomoucké diecézi od jejich počátků až do rušení ZUBER: *Osudy*, s. 296-308. Podrobněji o moravských náboženských bratrstvech MAŇAS, Vladimír: *Náboženská bratrstva*. IN: JIRÁNEK-KUBEŠ: *Bratrstva. Světská a církevní sdružení a jejich role v kulturních a společenských strukturách od středověku do moderní doby* (= *III. pardubické bienále*, 29.-30. dubna 2004. Pardubice 2005, s. 37-77.

Pro příklad rušení bratrstev viz. rušení bratrstev v Brně - MALÝ, Tomáš-MAŇAS, Vladimír-ORLITA, Zdeněk: *Vnitřní krajina*, s. 324-332.

³⁶⁸ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 5, zápis z roku 1475. Avšak biskupská listina povolující bratrstvo pochází z roku 1679. Je možné, že se jednalo o opětovné obnovení božítělového bratrstva po předpokládaném zrušení za Hohenzollernů, a které bylo pojato jako jeho založení. Listina z roku 1675 se nachází v SOKA Bruntál, f. FÚ Krnov, inv. č. 247.

Prameny dosud při krnovském konventu potvrdily s jistotou existenci jednoho bratrstva a třetího řádu, avšak jedná se informace značně kusé.

7. 1. Opaskové bratrstvo sv. Františka

Označované také jako opaskové arcibratrstvo sv. Františka, bylo nejstarším františkánským bratrstvem.³⁶⁹ Přesné datum, či alespoň rok jeho vzniku bohužel zatím neznáme. Je nicméně možné, že fungovalo ještě před příchodem Hohenzollernů, a po obnově konventu bylo někdy během první třetiny 17 století také obnoveno. První konkrétní zmínka o bratrstvu pochází z roku 1641, kdy bratrstvo knížete Karla Eusebia žádalo o almužnu na pořízení oděvů a pochodní pro procesí během „svatého času“.³⁷⁰ Stejná žádost se opakovala také zřejmě nedlouho před samotným konáním procesí, kdy konvent opět žádal knížete kvůli nedostatku oděvů pro účastníky procesí z řad bratrstva, protože bratrstvo bylo podle textu žádosti chudé, o pomoc.³⁷¹ Kníže o několik měsíců později určil bratrstvu částku 100 rýnských zlatých na pořízení potřebných oděvů a dalších potřebných věcí pro procesí.³⁷² Zdá se tedy, že bratrstvu byla zřejmě část vyplacena zpětně, neboť koncept listu z července byl pouze uzavřením celé záležitosti. Další zmínka o bratrstvu pak pochází z roku 1656, kdy se dochoval další koncept, ze kterého se dovídáme o žádosti bratrstva o příspěvek na almužny u příležitosti procesí konaného na Velký Pátek, kdy žádosti bylo vyhověno.³⁷³ Jako poděkování knížeti za jeho štědrost mu bratrstvo zaslalo jako projev jejich díky před koncem toho roku dvě modlitební knížky bratrstva.³⁷⁴

Jako arcibratrstvo mohlo krnovské opaskové bratrstvo na základě „*principu „dceřiných“ společenství*“³⁷⁵ zakládat svá dceřiná bratrstva. V roce 1658 kronika konventu zmiňuje žádost bruntálských měšťanů ke krnovskému konventu o povolení zřídit opaskové bratrstvo v Bruntále.³⁷⁶ Podle záznamu měla být členy krnovského bratrstva také řada osob právě z Bruntálu, tudíž založení dceřiného bratrstva byl

³⁶⁹ ELBEL: *Bohemia Franciscana* s. 71.

³⁷⁰ HALW, H920, nefol., 27. 2. 1641.

³⁷¹ HALW, H920, nefol., 1. 4. 1641, originál dopisu.

³⁷² HALW, H920, nefol., 4. 7. 1641, koncept listu.

³⁷³ Jedná se o dva stejné koncepty, kdy jeden prošel drobnými úpravami. Nicméně je obtížné určit, který vznikl dříve, jelikož oba dva nesou stejnou dataci, a to 4. dubna. – HALW, H920, nefol., 4. 4. 1656.

³⁷⁴ Kromě knih byly součástí projevu jejich díky také sliby přimlouvav se za knížecí rodinu modlitbami u Boha. – HALW, H920, nefol., 13. 12. 1656, originál dopisu.

³⁷⁵ MIKULEC: *Bratrstva*, s. 30.

³⁷⁶ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 38, zápis z roku 1658.

logický krok – byla by podpořena jak osobní zbožnost tamějších obyvatel, tak také rozšířen dosah vlivu krnovského konventu. Založení opaskového bratrstva v Bruntále bylo povoleno v následujícím roce bruntálským místodržitelem,³⁷⁷ a máme doloženy také laické představené bratrstva pro několik následujících let, spolu s několika málo jmény jeho členů.³⁷⁸

Výše uvedené informace jsou dosud jedinými informacemi, které o něm byly v pramenech nalezeny. Nevíme nic o jeho členech, činnosti či dalších aktivitách a záležitostech s tímto bratrstvem spojených. Opaskové bratrstvo existovalo a fungovalo zřejmě až do rušení bratrstev na počátku 80. let 18. století. V roce 1746 bylo bratrstvo zmíněno v jedné z mešních fundací,³⁷⁹ a v roce 1781 vyšel v Opavě tisk *Seraphischer Gnadenschatz*,³⁸⁰ který byl určen pro opasková bratrstva moravských minoritských konventů, a kde figuruje také Krnov.³⁸¹

7. 2. Třetí řád

Při minoritském konventu existoval od 30. let 18. století třetí řád, či také terciáři. Jednalo se o sdružení laiků bez ohledu na pohlaví, kdy třetí řády se od ostatních bratrstev lišily větší důkladností ve své činnosti., byly více ovlivněny řeholním životem jako takovým.³⁸² Třetí řád byl určen těm, kteří se z mnoha důvodů nemohli připojit ke klášterní komunitě, nicméně se i přesto chtěli podílet na jejich duchovním životě.³⁸³ Obliba třetích řádů obecně začala stoupat v 18. století, kam spadají také první zmínky o terciářích při krnovském konventu minoritů. V roce 1732

³⁷⁷ Bruntál byl majetkem Řádu Německých rytířů.

³⁷⁸ Zmíněné informace máme pouze do roku 1664. Tato otázka si zaslouží další výzkum, který však není součástí této diplomové práce. ZAO, f. MK, inv. č. 110, sign. a, nefol., opis listiny s datací 1658.

³⁷⁹ V tomto roce Jan Kryštof Mittlacher založil mešní fundaci, kde mimo jiné žádal, aby byla každý týden sloužena mše nejen za něj a jeho manželku, ale také za všechny zemřelé bratry a sestry z bratrstva sv. Františka. Opis fundace se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 33, nefol., opis č. 39. Tato fundace je zmíněna také v kapitole o zbožných darech a nadacích, str. 62, pozn. 326.

³⁸⁰ *Seraphischer Gnadenschatz : der in der Patriarchal, Haupt- und Mutterkirche des ganzen seraphischen Ordens der mindern Brüder Konventualen zu Assis von (höchstseliger Gedächtniß) Sixtus V. errichteten Erzbrüderschaft des geweihten Strickgürtels des heiligen Vaters Franciskus von vielen römischen Päbsten bestätigt, und in der mährischen Provinz der WW. EE. PP. Minoriten Konventualen zu Brünn, Olmütz, Iglau, Neustadt, Troppau, und Jägerndorf zum geistlichen Nutzen aller Christgläubigen errichtet.* Troppau: gedruckt bey Joseph Traßler privil. Buchdrucker, 1781. – MZK, sign. ST 1-0036.721.

³⁸¹ MALÝ-MAŇAS-ORLITA: *Vnitřní krajina*, s. 173. Autory jsou zmiňována také další dvě minoritská bratrstva, o kterých ale pro Krnov bohužel nemáme dosud žádné zmínky. Jedním z těchto dvou bratrstev byl jistě třetí řád, kterému bude věnována pozornost dále.

³⁸² MIKULEC: *Bratrstva*, s. 20-21.

³⁸³ ELBEL: *Bohemia Franciscana*, s. 73.

byla založena kniha zaznamenávající novicáty a profese terciářů, kdy poslední záznam pak pochází z roku 1772.³⁸⁴ Seznam obsahuje mimo jména, stavu a místa odkud dotyčná či dotyčný pocházel také datum počátku jejich novicátu, datum oficiálního přijetí mezi terciáře, a také jejich věk. Bohužel se zatím jedná o jediný konkrétní pramen spojený s krnovským třetím řádem.

Seznam v knize zahrnuje celkem 142 jmen. Z tohoto počtu bylo pouze 17 mužů, kdy dva z nich byli eremité,³⁸⁵ zbylé členy třetího řádu, celkem 125 jmen, tvořily ženy. Pokud budeme považovat rok 1732 jako rok vzniku třetího řádu u krnovského konventu tak můžeme říci, že o vstup do něj byl největší zájem v desetiletí jeho vzniku, tj. ve 30. letech 18. století.³⁸⁶ Až do konce tohoto desetiletí zájem o vstup projevilo celkem 73 osob, přičemž z toho bylo 64 žen,³⁸⁷ devět mužů a lze zde nalézt pět manželských párů. Více než dvě třetiny těchto osob pocházely z Krnova.³⁸⁸ Terciáři se však nakonec stalo ve 30. letech pouze 72 osob, jelikož jedna ze zájemkyň o vstup do řádu fázi novicátu nedokončila.³⁸⁹

V následujících 40. letech se terciáři stalo celkem 27 osob, což je oproti prvnímu doloženému desetiletí existence řádu značný pokles. Nicméně stále mezi nimi jednoznačně převažovaly ženy, jelikož v seznamu jsou doloženi pouze dva muži, kdy z nich byl jeden mužský terciář-eremita.³⁹⁰ Opět převážná většina pocházela z Krnova, a to celkem 15 osob, nicméně v tomto desetiletí již krnovský třetí řád přitáhl pozornost osob nejen z blízkého, nýbrž tentokrát také ze vzdálenějšího okolí.³⁹¹ V 50. letech 18. století následovalo pak mírné vzestup zájmu o to připojit se k minoritskému třetímu řádu. Celkem 40 osob, kdy muži opět tvořily menšinu – bylo jich celkem šest, a jedním

³⁸⁴ Kdy toto datum odpovídá době, kdy začala být omezována a kontrolována existence náboženských bratrstev, a kdy nakonec došlo ke zrušení třetího řádu. – MIKULEC: *Bratrstva*, s. 132. Kniha se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 20. Jedná se o jednu polovinu knihy. Druhou polovinu tvoří přehled profesí řeholníků, kteří vstoupili do konventu mezi léty 1735 až 1775.

³⁸⁵ A to v roce 1740 eremita Řehoř Klement, který je zmíněn v kapitole věnující se poutnímu místu na Cvilíně (str. 87-88), a dále v roce 1754 eremita o. Jiří Filip.

³⁸⁶ Počty osob v jednotlivých desetiletích jsou brány podle data, kdy dané osoby vstoupily do „novicátu“.

³⁸⁷ Z toho 17 bylo vdaných, 21 vdov, 13 svobodných a osm panen.

³⁸⁸ Krnov je uveden celkem u 54 osob, u ostatních převažují lokality z jeho blízkého okolí: čtyři osoby z Chářové, dvě osoby z Albrechtic, po jedné osobě z Brantic, Horního Města, Dubnice, Sosnové, Bruntálu a Janovic. U dvou osob se dosud nepodařilo udaná místa přesně lokalizovat, a u čtyř osob nebylo místo uvedeno vůbec.

³⁸⁹ Stalo se tak v roce 1739, kdy se jednalo o mladou pannu ve věku 20 let.

³⁹⁰ Z žen pak bylo 15 panen, jedna byla svobodná, a deset nemělo uveden jejich stav.

³⁹¹ Celkem se jednalo o sedm lokalit. Tři osoby pocházely z Býkova, po dvou z Hlohova a Bruntálu, a po jedné osobě z Petrovic, Andělské Hory, Chomýže a Prudniku. U jedné osoby je pak lokalita neznámá.

byl opět eremita.³⁹² Zbytek tvořily ženy,³⁹³ a mezi těmi osobami byly dva manželské páry. Tak jako v předešlých desetiletích i v tomto byla většina osob z Krnova,³⁹⁴ a počet lokalit, odkud noví členové řádu pocházeli, oproti předchozímu desetiletí ještě stoupl.³⁹⁵ Poslední dvě desetiletí jsou pak již ukazatelem toho, že se blížil soumrak náboženských bratrstev obecně, kdy jak v 60., tak v 70. letech se terciáři stala vždy pouze jedna osoba.³⁹⁶ Od prosince 1772 pak bylo zakázáno přijímat do třetích řádů nové členy, což byla předzvěst zrušení náboženských bratrstev jako takových v roce 1783.³⁹⁷ Poslední osoba byla do krnovského třetího řádu přijata v červnu 1772, tedy těsně před vydáním příslušného dekretu.

Dosud bylo informací týkajících se náboženských bratrstev při krnovském konventu minoritů, o nich zmiňujících nebo se jich jinak dotýkajících, v prostudovaných pramenech objeveno pouze malé množství. I přes tuto překážku lze předpokládat, že se tato bratrstva těšila oblibě, a to nejen mezi krnovskými obyvateli, kteří byli s minority v každodenním kontaktu. Avšak představu o dosahu vlivu zmíněných bratrstev si lze při současném stavu pramenů a bádání pouze v případě třetího řádu. Právě jeho rozvoj v Krnově odpovídal obecnému vývoji a rozvoji třetích řádů, kdy ačkoliv měly františkánské i minoritské třetí řády své specifické charakteristiky, oficiálně spadaly pod františkánského generála.³⁹⁸ Největší zájem o to stát se členem třetího řádu byl zaznamenán ve 30. letech 18. století, tedy bezprostředně po jeho vzniku. Další větší vlna zájmu o vstup do třetího řádu se objevila v 50. letech (nejvíce mezi léty 1754-1756). Je otázkou, zda na to mohlo mít vliv stoupající válečné napětí v Evropě a následně propuknuvší sedmiletá válka, jelikož valná většina zájemců o členství ve třetím řádu byly ženy. Tento zvýšený zájem o vstup do třetího řádu by

³⁹² V roce 1754 je v seznamu uveden o. Jiří Filip.

³⁹³ Z nich bylo celkem 14 svobodných, devět vdov, pět vdaných, dvě panny a čtyři neměly svůj stav uvedeny.

³⁹⁴ Celkem 17.

³⁹⁵ V tomto desetiletí je na seznamu vedle Krnova uvedeno 11 různých míst – osm osob pocházelo z Andělské Hory, tři osoby z Prudniku, dvě osoby z nedaleké Chomýže, po jedné osobě z Rudíkov, Opavy, Brantic, Heřminov, Heřmanovic, Sosnové a Velkých Kunětic. Dvě osoby pocházely z lokalit, které se zatím bohužel nepodařilo identifikovat, a u jedné osoby lokalita opět nebyla uvedena vůbec.

³⁹⁶ V roce 1761 byl tou osobou muž, u kterého bohužel nejsou kromě jeho jména uvedeny žádné další bližší údaje, a v roce 1771 se poslední terciářkou stala vdaná žena z Krnova.

³⁹⁷ MIKULEC: *Bratrstva*, s. 132.

³⁹⁸ ELBEL: *Bohemia Franciscana*, s. 73-74.

odpovídal zvýšení zájmu o různé formy zbožnosti, který se ve vypjatých či nebezpečných situacích objevoval.

Na základě dostupných pramenů lze říci, že opaskové bratrstvo při konventu minoritů fungovalo od 40. let 17. století a dosud nelze plně vyloučit, že mohlo existovat již v letech 30., zejména v jejich druhé polovině. Vzhledem k tomu, že vstup do nich již předpokládal pokrok v rámci obnovy katolické konfese mezi obyvateli, jelikož náboženská bratrstva umožňovala jednotlivcům prohlubovat jejich osobní víru,³⁹⁹ musely tudíž být v Krnově v roce 1641 znatelné úspěchy tohoto procesu obnovy katolicismu, ačkoliv mohly být menšího rozsahu. Z torzovitých informací se zdá, že opaskové bratrstvo fungovalo až do změn v 80. letech 18. století, kdy bylo zrušen také třetí řád. Při krnovském konventu měla fungovat také konfederace tří set osob.⁴⁰⁰ Jeho existence, fungování a osudy při krnovském konventu musejí být ještě dále prozkoumány, kdy v pramenech využitých v této práci o něm nebyla nalezena zmínka.

³⁹⁹ ELBEL: *Bohemia Franciscana*, s. 70.

⁴⁰⁰ MAŇAS: *Náboženská bratrstva*, s. 62.

8. Poutní místo na Cvilíně, jeho vývoj a minoritě

Součástí procesu formování katolické konfese bylo, vedle zakládání nových, také obnova starých poutních míst. Navazováním na předchozí tradice měl být vytvořen obraz kontinuity se starší katolickou tradicí. V kontextu českých zemí byly se starší zbožností spojené artefakty, které přežily nekatolické období. Ty byly často spojeny s poutními místy, chápány jako svědci této dřívější katolické tradice. Tím zapadaly do pobělohorského chápání českých dějin.⁴⁰¹ Rozvojem této starší tradice mělo dojít také k upevnění katolické víry skrze její rozvoj jako jednoho z důležitých prvků barokní katolické zbožnosti.⁴⁰² Důležitý byl také mariánský kult, který hrál jednu z významných rolí v potridentském katolicismu,⁴⁰³ a který byl současně jedním z klíčových prvků české pobělohorské zbožnosti.⁴⁰⁴ Poutě samotné pak byly chápány jako nenásilná forma katolizace obyvatelstva.⁴⁰⁵ Různé kombinace těchto prvků stály za obnovováním řady poutních míst, a to jak z iniciativy vrchností, tak také ze strany náboženských řádů.⁴⁰⁶ Řada poutních míst vznikala zcela nově a od starších založení, která se zpravidla nacházela ve městech nebo v nížinách, tak nově byla vyhledávána více exponovaná místa zejména na kopcích, aby byla z dálky viditelná.⁴⁰⁷

Pro náboženský život a zbožnost obyvatel Krnova a jeho okolí bylo nedílnou součástí také poutní místo na nedalekém kopci Cvilíně,⁴⁰⁸ se kterým byl spojen kult Panny Marie Sedmibolestné. Toto poutní místo poutalo pozornost místních obyvatel již ve středověku, avšak v době protestantismu bylo opuštěno. Myšlenka na jeho obnovu se poprvé objevila v 70. letech 17. století, a vzešla právě od krnovských minoritů. Obnova zbožné tradice spojené se Cvilínem mohla napomoci upevnit katolickou víru u obyvatel prostřednictvím jejího rozvoje. Jistě mohla také napomoci

⁴⁰¹ MIKULEC, *Náboženský život*, s. 180-181. O tom, jak katolická a protestantská strana formovaly svůj pohled na české dějiny v rámci dobové historiografie viz. LOUTHAN: *Obracení Čech na víru*, s. 115-142.

⁴⁰² PROKOPOVÁ, Zdeňka: Poutník. In: BŮŽEK, Václav-KRÁL, Pavel (edd.): *Člověk českého raného novověku* (dále jen *Člověk*). Praha 2007, s. 256.

⁴⁰³ ZEMEK, *Reformace*, s. 362.

⁴⁰⁴ Kdy se mimo jiné zdůrazňovala také úloha Panny Marie v porážce Fridricha Falckého. – LOUTHAN, *Obracení Čech*, s. 156. Například o roli katolické víry a roli mariánského obrazu nalezeného karmelitánem Dominikem a Jesu Maria v porážce stavovského vojska a tím Fridricha Falckého viz. CHALINE, Olivier: *Bílá Hora*. Praha 2013, s. 219-352.

⁴⁰⁵ PROKOPOVÁ, Zdeňka: Poutník. In: *Člověk*, s. 256.

⁴⁰⁶ LOUTHAN, s. 238.

⁴⁰⁷ ZUBER: *Osudy*, s. 286. O poutích na Moravě obecně viz. TÝŽ: s. 280-296.

⁴⁰⁸ Cvilín je dnes součástí Krnova.

upevnění pozice minoritského konventu v rámci místní společnosti, jelikož minorité z pozdějšího rozkvětu poutního místa těžili. Následné nucené uzavření cvilínského poutního kostela bylo pro krnovský minoritský konvent znatelnou ztrátou.

8. 1. Stavba první kaple

Již bylo zmíněno, že zbožná tradice byla se Cvilínem spojena od středověku. Měl se zde nacházet sloup nesoucí obraz Panny Marie Sedmibolestné, který poutal pozornost obyvatel Krnova a jeho okolí. Sloup byl však nedlouho po roce 1523 odstraněn a tato tradice byla dočasně ukončena.⁴⁰⁹ Po celé protestantské období však zůstalo určité povědomí o tomto místě, které přežilo až do následujícího století. Iniciátorem obnovy cvilínského místa byl podle pramenů o. Kornelius Ottweiler. Není jasné, kdy přesně začal o. Kornelius uvažovat o možnosti oživit starou mariánskou tradici. Obnovení lokálního poutního místa bylo logickým krokem. V té době, v 70. letech 17. století, měl být Krnov již oficiálně prakticky celý katolický. Nyní bylo důležité katolickou víru u obyvatel dále upevnit, aby ji, pokud se tak již nestalo, přijali také vnitřně, ne pouze navenek. Poutě se obecně podílely na upevňování katolické konfese, byly katolickou církví široce podporovány a tvořily součást lidového katolicismu.⁴¹⁰ Bylo tudíž logické, aby bylo cvilínské místo obnovené, a tím byl učiněn další krok ve spojení katolické víry s místními obyvateli.

O. Kornelius začal s iniciativou za obnovu jistě v průběhu druhé poloviny 70. let 17. století. Je pravděpodobné, že tomu předcházelo zjišťování informací o původním sloupu s obrazem, případných zázracích spojených s místem. Je možné, že byly v té době ještě dochovány záznamy spojené s cvilínským mariánským kultem s dřívější doby, které se nám však nedochovaly. Bohužel prameny dosud informace k této části jeho iniciativy neposkytly, a tudíž nevíme, jak přesně otec Kornelius postupoval. S určitostí začal jednat v první polovině roku 1678. V tomto roce požádal město o povolení kapli postavit, a které mu slíbilo poskytnout pro stavbu na Cvilíně lokaci. O tomto jednání následně zpravila městská rada knížete v listině z 21.

⁴⁰⁹ SPATZIER, Convall: *Die Geschichte der Burgberg-Kirche nebst einer Schilderung des Burgberges* (dále jen *Geschichte*). Jägerndorf, s. 5.

⁴¹⁰ FORSTER, *Catholic revival*, s. 84, 86. Zde také pro srovnání vývoj „poutnické zbožnosti“ na příkladu jihozápadního Německa. – s. 83-105.

června.⁴¹¹ Je více než pravděpodobné, že poté proběhla další korespondence jak mezi městem a knížetem, tak jistě také mezi otcem Korneliem a knížetem. Pro její potvrzení však ještě musí být tato korespondence nalezena.⁴¹² Kdy přesně vydal souhlas se stavbou kníže Karel Eusebius dosud není zcela jasné. Pravděpodobně se tak stalo právě někdy mezi dopisem od města a povolením olomouckého biskupa Karla II. z Lichtenštejna-Kastelkornu, pokud jej neměli minorité ještě dříve před jednáním s městem. Biskupské povolení bylo vydáno 23. června 1679, a kromě stavby kaple zahrnovalo také svolení konat zde čtyři slavnostní procesí ročně.⁴¹³ Otec Kornelius se však nedožil reálného začátku stavby kaple, jelikož zemřel později toho roku.⁴¹⁴ Reálným zakladatelem nové kaple se tak stal kvardián otec Anton Czepan.

Město slíbené místo na stavbu kaple oficiálně darovalo konventu v listině z 5. prosince 1681. V ní také udělilo konventu povolení na používání cest ke kapli během procesí, a bylo přesně vymezeno místo, které bylo minoritům dáno pro stavbu k dispozici.⁴¹⁵ Kaple měla být poměrně malá, ze dřeva, a dokončena byla někdy v průběhu roku 1684. V tomto roce vznikl také první, na dřevě malovaný obraz Panny Marie Sedmiboletské, který pro kapli namaloval a následně jí jej daroval krnovský měšťan a radní Jindřich Täuber.⁴¹⁶ Ten následně pro kapli nechat zhotovit tentýž obraz na plátně v roce 1690 jako díky za uzdravení jeho malé dcery.⁴¹⁷

⁴¹¹ Opis listiny je uložen v HALW, H920, nefol., 21. června 1678.

⁴¹² V kartonech přímo spojených s krnovskými minority se tato korespondence nenachází ani v kopiích či opisech.

⁴¹³ Originál povolení se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 4.

Špatný rok vydání tohoto povolení, namísto 1679 rok 1678, uvádí Spatzier ve svém dílku o historii cvilínského kostela. – SPATZIER: *Geschichte*, s. 7.

⁴¹⁴ Zemřel v konventu 27. září 1679. Jeho osobě jsou věnovány dva zápisy v kronice konventu s datací 1679. První z nich obsahuje také opis jeho testamentu. – ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 40-41.

⁴¹⁵ Originál listiny je uložen v ZAO, f. MK, inv. č. 5. Zde je také u popisu listiny uvedeno, že měl být dán souhlas s vybudováním kaplí Křížové cesty. Nicméně o Křížové cestě autorka nenalezla v listině žádné explicitní zmínky. Kaple měla být navštěvována dle libosti, ačkoliv si město ponechalo jurisdikci nad cestou a pěšinou, kterými měl být ke kapli přístup. Bohoslužby měl být konány uvnitř, konat k němu „blaha“ („Wohlfahrt“) a procesí, a konat tam další duchovní cvičení. Nikde však není zmíněna Křížová cesta, jak je uvedeno v popisu listiny.

Plný opis se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 131, sing. c, nefol., 5. 12. 1681.

⁴¹⁶ Popř. uváděn také jako Tauber. Ten měl patřit mezi krnovské umělce své doby. Zmíněn například v MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: *Osudy města v době Lichtenštejnů*. In: BRÍZA: *Krnov*, s. 50. Podrobněji o něm a o dalších krnovských umělcích té doby viz. INDRA, Bohumír: *Krnovští malíři*, s. 247-266. O malíři též INDRA, Bohumír: *Stavba poutního kostela na Cvilíně u Krnova 1721-1728 a jeho vnitřní výzdoba do r. 1786 (dále jen Stavba kostela)*. In: *Časopis Slezského muzea – řada B IV*, 1957, č. 2, s. 72, pozn. 1.

⁴¹⁷ O tom kdy byla kaple dokončena a o vzniku prvního mariánského obrazu pro ni určeného - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 42. zápis z r. 1684. V literatuře též SPATZIER: *Geschichte*, s. 7-8.

Uzdravení jeho dcery je připisováno jako jeden z prvních zázraků obnoveného poutního místa. Zázrak se měl udát právě 1690. Podrobněji v ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol.. Zde se nacházejí dva

V následujících letech měla kaple poutat pozornost obyvatel z blízkého i širšího okolí, pro které mělo mít místo zvláštní přitažlivost.⁴¹⁸ Stále zvětšující se zájem o Cvilín mohl být ovlivněn také tím, že s ním bylo na počátku 18. století spojeno několik zázraků.⁴¹⁹ Avšak podmínky dřevěné kaple nevyhovovaly tak velkému počtu osob. Poutníků mělo být tolik, že měli zejména ve dny poutí stávat před samotnou kaplí, protože je její vnitřní prostory nemohly pojmout. Mělo zde chybět také místo, kam by se mohli lidé za nepříznivého počasí uchýlit, jelikož se kaple nacházela v lese.⁴²⁰ Situace se zřejmě stala neúnosnou na počátku 20. let 18. století. Někdy v kolem poloviny roku 1721⁴²¹ psal knížeti Antonínu Floriánovi z Lichtenštejna tehdejší kvardián o. Dominik František⁴²² o úmyslu opravit kapli právě kvůli jejímu již celkově špatnému stavu, a nedostatečnému prostoru pro věřící.⁴²³ V druhé polovině roku 1721 byl již kvardiánem o. Fridrich Kubin, který jistě plynule navázal na jednání svého předchůdce. Někdy během tohoto roku byla ve věci přestavby cvilínské kaple zkontaktována také olomoucká biskupská konsistoř a probíhalo jednání s městem ohledně pozemku.

8. 2. Přestavba poutního kostela v letech 1722-1727

Biskupský souhlas s přestavbou byl vydán 22. ledna 1722,⁴²⁴ což potvrzuje domněnku, že vyjednávání o jeho vydání probíhala již v roce 1721.⁴²⁵ V té době otec Fridrich čekal na oficiální souhlas krnovského knížete, kterým byl již od konce října předchozího roku Josef Jan Adam z Lichtenštejna. O úmyslu knížete poskytnout na stavbu kostela potřebný materiál o. Fridrich věděl již na počátku března, a byl

nedatované přehledy zázraků spojených s cvilínským poutním místem. První končí v roce 1723, druhý v roce 1715.

⁴¹⁸ SPATZIER: *Geschichte*, s. 8.

⁴¹⁹ Až do počátku přestavby kaple na kostel jeden z jejich přehledů uvádí celkem 7, druhý k tomuto číslu přidává ještě jeden z roku 1715. - ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. A, nefol.

⁴²⁰ SPATZIER: *Geschichte*, s. 8.

⁴²¹ 21. října 1721 kníže Antonín Florián zemřel.

⁴²² Kvardiánem byl v letech 1720-1721.

⁴²³ Mezi klášterními prameny se dochoval opis tohoto dopisu. - ZAO f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol., nedatováno.

Ačkoliv zde není následně přiložena knížecí odpověď, vzhledem k následujícímu vývoji ale byla jeho prosba vyslyšena.

⁴²⁴ Opisy listiny se nacházejí v ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol., 22. 1. 1722. Autentičnost této listiny byla následně potvrzena podle přípisu na poslední straně v listopadu 1723 krnovským děkanem Gottfriedem Ignácem Langerem. Opis se nachází též v ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. b, nefol., 22. 1. 1722.

⁴²⁵ Pro určení přesného časového rozmezí bude v současné době zapotřebí ještě další výzkum.

s knížecím rozhodnutím srozuměn.⁴²⁶ Nicméně již v dopise z 15. března knížeti píše, že on i konvent se obávají toho, že zařízení celé záležitosti trvá tak dlouho.⁴²⁷ Spatzier píše, že o stavební materiál knížete požádali minorité. Bohužel však neuvádím, odkud dané informace pochází. V dochovaných listech tomuto poznatku zatím nic nenasvědčuje. Přesto bez knížecí podpory by přestavba nebyla možná. Minorité jako mendikantský řád stavbu financovali pouze z almužen a dalších darů a je otázkou, zda by pouze touto cestou byl kostel vybudován v rozmezí pěti let, jak tomu nakonec bylo. V této záležitosti v textech vystupuje jako hlavní jednatel kníže, nicméně určitý prvotní impulz ze strany minoritů v této věci nelze definitivně vyloučit. Mimo almužen měli minorité finanční pomoc také svých podporovatelů, kdy hlavním mecenášem z řad krnovských obyvatel byl obchodník Kašpar Albert Tauner se svou ženou, jak bude zmíněno dále.⁴²⁸ Oficiální knížecí listina obsahující souhlas se stavbou byla následně vydána 31. března 1722.⁴²⁹ Nedlouho poté byla kvardiánem knížeti odeslána děkovaná odpověď.⁴³⁰

Ačkoliv pro následující dva měsíce prameny mlčí, ale minorité zřejmě hledali vhodného stavitele. Nakonec jej našli v Ondřeji a Jiřím Fridrichu Ganzových, se kterým byla sjednána smlouva na stavební práce ve výši 4600 zlatých.⁴³¹ I v době příprav stavebních změn na Cvilíně dále pokračoval zájem obyvatel o cestu na Cvilín. Například 2. července 1722, nedlouho před oficiálním začátkem stavby, se tam mělo dostavit 1800 komunikantů.⁴³² Město mělo v souvislosti s poskytnutím místa pro nový kostel také podmínku, že stará dřevěná kaple bude v užívání tak dlouho, dokud nebude možné přesunout všechny úkony do nového kostela.⁴³³

Základní kámen měl být položen 7. července 1722 za přítomnosti zástupců minoritského konventu, světské i církevní vrchnosti.⁴³⁴ Nicméně listina, ve které město

⁴²⁶ Dopis odeslaný z Krnova 2. března 1722 je uložen v HALW, H921 – Minoriten zu Jägerndorf (dále jen H921), 2. března 1722. Kníže přislíbil poskytnout na stavbu veškerý stavební materiál. – INDRA: Stavba kostela, s. 75.

⁴²⁷ Dopis se nachází v HALW, H921, 15. března 1722.

⁴²⁸ V literatuře INDRA: Stavba kostela, s. 75.

⁴²⁹ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. b, nefol. – jedná se o první opis tohoto inv. čísla.

⁴³⁰ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol, nedatováno.

⁴³¹ Originální vyhotovení smlouvy se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. d, nefol. Také INDRA: Stavba kostela, s. 75. Ten také uvádí více podrobností o jejich smlouvě.

⁴³² ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 43.

⁴³³ SPATZIER: *Die Geschichte*, s. 8. Také INDRA: Stavba kostela, s. s. 75.

⁴³⁴ Opis k té příležitosti vyhotoveného slavnostního nápisu se dochoval v ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. c, nefol. Nachází se také v ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 44-45. Indra ve svém příspěvku ke stavbě kostela uvádí jako datum položení základního kamene 6. červenec. – INDRA: Stavba kostela, s. 75.

konventu darovalo větší prostor na stavbu, byla vyhotovena s datem 8. července. Součástí byla opět také garance volného přístupu ke kostelu.⁴³⁵ Oficiálně tak mohla stavba započít. Do konce roku byly vykopány základy a na stavbě byl shromažďován a chystán stavební materiál, aby se mohlo na jaře 1723 začít stavět.⁴³⁶ A víme například, že do 23. října 1722 bylo zedníkům, nádeníkům a za vodu na stavbu zapláceno 42 zlatých 18 grošů.⁴³⁷ V souvislosti s tím byly jistě již od počátku jedním z hlavních problémů minoritů zajištění dostatečných finančních prostředků. Největšího podporovatele našli vedle knížete v krnovském obchodníkovi a měšťanovi Kašparu Albertu Taunerovi, který zřejmě někdy v červenci 1722⁴³⁸ daroval 1500 zlatých k zaplacení pracovníků.⁴³⁹ Později měl poskytnout finance na další části kostela.⁴⁴⁰

O dění kolem Cvilína v roce 1723 mnoho nevíme. Absence pramenů může naznačovat, že vše probíhalo bez větších problémů, a výraznější komplikace, které by byly jistě zaznamenány, se nevyskytovaly. O zdárném průběhu stavby svědčí například dodávka nejprve 5150 cihel z 23. srpna toho roku,⁴⁴¹ a pak téměř 23 tisíc kusů cihel v listopadu o několik měsíců později.⁴⁴² Také počet osob pracujících na stavbě se postupně zvyšoval. Za dobu mezi 19. a 24. červencem bylo například vyplaceno celkem 27 zlatých 1 groš,⁴⁴³ ve srovnání s obdobím mezi 9. a 14. srpnem, kdy bylo vyplaceno celkem 38 zlatých 10 grošů.⁴⁴⁴

⁴³⁵ Originál listiny, která je svým celkovým vyhotovením unikátem, se nachází v ZAO, f. MK, inv. č. 9. Minoritům bylo poskytnuto tentokrát místo 22 sáhů dlouhé a 15 sáhů široké.

Další originální vyhotovení listiny se nachází také v SOkA Brutnál, f. Archiv města Krnov, inv. č. 1.

⁴³⁶ INDRA: Stavba kostela, s. 75-76.

⁴³⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. e, nefol., 23. říjen 1722

⁴³⁸ Tento závěr byl vyvozen z umístění informace v rámci konventní kroniky. Nachází se mezi zápisem o listině města z 8. července a zápisem o položení základního kamene 7. července. Tyto dva zápisy jsou v kronice uvedeny v opačném pořadí, než k nim mělo dojít.

⁴³⁹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 44. Nicméně k tomuto daru zatím nebyly nalezeny žádné jiné informace než ty vyskytující se v klášterní kronice.

⁴⁴⁰ Měl například poskytnout finance na postavení dvou oltářů, zvonu a dalších. Podle Spatziera měl dát dar také na zajištění hudby v cvilínském kostele, nicméně podle nadačních záznamů se měla o toto zajištění postarat jeho manželka Marie Magdalena. – SPATZIER: *Die Geschichte*, s. 9.

Celkem měl dle Indry poskytnout jen na stavbu samotnou 2800 zlatých, nepočítaje další pozdější příspěvky a dary. – INDRA: Stavba kostela, s. 75.

⁴⁴¹ Cihly měly pocházet ze Seiffersdorfu. Mohlo se jednat nedalekou ves dnes známou jako Zátor. - ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. e, nefol., 23. 8. 1723.

⁴⁴² Celkem se jednalo o 22 732 cihel z cihlářské pece v Seibersdorfu, z dnes již zaniklé Bělé u Olomouce - ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. e, nefol., 19. 11. 1723.

⁴⁴³ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. e, nefol., 24. 7.

⁴⁴⁴ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. e, nefol., 9. 8.

Ve stejném duchu vše pokračovalo také v roce 1724. Během tohoto roku byly hotovy zdi kostela a kostelních věží, a následně byly vyhotoveny krovy.⁴⁴⁵ Víme také, že 8. března byly dodány malé varhany v ceně 90 zlatých.⁴⁴⁶ Podle zápisu v kronice měly být v ten den také postaveny, neuvádí však kde. Vzhledem k probíhající stavbě lze uvažovat o tom, že mohly být, vzhledem k jejich označení jako „kleine Orgel“, dočasně umístěny v nedaleké dřevěné kapli. V ní nadále probíhala tradiční procesí, a zájem o ni stále stoupal. Lze tak soudit z povolení biskupské konsistoře, které mělo být uděleno 17. března 1724. V něm mělo být, vedle původních čtyř procesí ročně, povoleno zde sloužit také dalších pět mší každý pátek.⁴⁴⁷ Tento neustávající nárůst zbožnosti spojený s Cvilínem se později stal jedním z problematických bodů ve vztahu mezi minority a krnovským farním klérem. 6. června 1726 pak byla uzavřena dohoda mezi konventem a brněnským malířem Františkem Ecksteinem na freskovou výzdobu celého kostela, a za tuto práci měl dostat 350 zlatých. Podle rozpisu jednotlivých plateb za jeho práci vznikala výzdoba mezi červnem a koncem října toho roku, a dokončena pak byla během jara 1727.⁴⁴⁸

Zdá se však, že v době mezi roky 1724 a 1726 čelili minorité často nedostatku financí. Dochovalo se několik opisů listin, ve kterých minorité žádali různě o příspěvky. V únoru 1725 měl kvardián žádat město o příspěvek na kostelní okna, kdy jejich pořízení pouze skrze almužny nebylo podle kvardiána možné.⁴⁴⁹ Ačkoliv se opis nachází mezi prameny zhruba k roku 1725, přímo u textu opisu je uveden rok 1727. Je otázkou, zda se jednalo o chybu písaře, nebo o špatné zařazení listiny. Nicméně dvě data na zadní straně zmiňující rok 1725 zatím podporují první možnost.

Finanční problémy byly spojeny také se stavbou kostelních věží. V této věci vznikly dvě na sobě nezávislé žádosti, kdy vždy byl žádán příspěvek ve výši 2000 zlatých. Nejprve byli o příspěvek žádáni vrchní knížecí úředníci, kteří měli podpořit stavbu již dříve. Tato žádost vznikla zřejmě někdy na konci roku 1725 či na počátku

⁴⁴⁵ INDRA: Stavba kostela, s. 76.

⁴⁴⁶ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 46., první zápis z roku 1724. Také INDRA: Stavba kostela, s. 76.

⁴⁴⁷ „...celebrare in montem ad summum 5 Missas cunctis Feriis 6^{is}:/dummodo in diem festum non incidant:/...“ - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 46, druhý zápis z roku 1724.

⁴⁴⁸ Originál listiny s dodatečným rozepsáním jednotlivých plateb je uložen v ⁴⁴⁸ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. d, nefol. Eckstein měl pak v roce 1727 provádět ještě vymalování oltáře. - INRDA: Stavba kostela, s. 76. Více o spolupracovnících Ecksteina viz. INDRA, Bohumír: Spolupracovníci, s. 129-131.

⁴⁴⁹ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol.

roku 1726.⁴⁵⁰ Druhá žádost ve stejné záležitosti, tentokrát určená krnovskému magistrátu, vznikla někdy během roku 1726,⁴⁵¹ kdy odpověď obou oslovených stran byla kladná.⁴⁵² Zřejmě ještě někdy před těmito žádostmi byla zaslána listina jiná krnovskému knížeti, kde minorité žádali o pomoc, protože nepříznivé počasí mělo jak zpomalit stavební práce, tak údajně také způsobit nějaké škody na již hotových částech.⁴⁵³

O tom, že se minorité pokoušeli získávat peníze, kde jen to bylo možné, svědčí také žádost krnovského děkana a faráře Gotfrieda Ignáce Lagera⁴⁵⁴ k olomoucké konsistoři. Děkan se dotazoval, zda bylo minoritům povoleno chodit a vybírat almužny a příspěvky od lidí na stavbu kostela.⁴⁵⁵ Podle poznámky, která byla zezadu připsána, petice vznikla v průběhu září 1726, tedy v době, kdy se již celá stavba blížila ke konci. To potvrzuje výše uvedenou tezi, že minorité čelili finančním komplikacím. Tón textu také naznačuje, že se vztahy mezi minority a krnovským farním klérem začínaly postupně zhoršovat. Stále stoupající popularita cvilínského poutního místa a nárůst v počtu tam sloužených mší jejich vzájemným vztahům jistě nepomohla.

Minoritům se podařilo nakonec získat většinu prostředků, které byly pro dokončení stavby nezbytné, jak dokládají záznamy mešních výdajů z roku 1727.⁴⁵⁶ I přes to, že v interiéru kostela stále nebylo vše zcela dokončeno, byl 7. července 1727 byl místní mariánský obraz přenesen ze staré dřevěné kaple do nového kostela, a konala se zde slavnostní bohoslužba.⁴⁵⁷ Nyní cvilínské poutní místo vyhovovalo nárokům spojených s nárůstem počtu poutníků. Původní dřevěná kaple byla později

⁴⁵⁰ Tato datace je odvozována od umístění opisu žádosti před peticí krnovského děkana biskupské konsistoři, která bude zmíněna dále, a která nese datum 1726.

⁴⁵¹ Tento opis se nachází za již výše zmíněnou děkanovou peticí, a před souhrnem celého stavebního podniku pro konsistoř, který byl vyhotoven v roce 1727.

⁴⁵² Oba opisy v ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol.

⁴⁵³ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol.

⁴⁵⁴ Až do smrti o. Kornelia Ottweilera zastávali pozici městského faráře a děkana v Krnově kvardiáni krnovského konventu. Takto byl jako první ustanoven o. Barnabáš Praetorius v roce 1627 a po jeho odchodu také již zmíněný o. Kornelius. V první polovině 17. století byl v celých českých zemích nedostatek farního kléru, a roli farářů tudíž velmi často zastávali právě řeholní klérus. Po smrti o. Kornelia v roce 1679 byl jako krnovský farář ustanoven Jan Matyáš Korosetsch původem z Kolína u kterého se příslušnost k některému z církevních řádů neobjevuje. Byl tedy zřejmě prvním krnovským farářem pocházejícím ze světského kléru. – SOkA Bruntál, f. FÚ Krnov, inv. č. 226, sign. IV-a, nefol., záznam č. 4.

⁴⁵⁵ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol.

⁴⁵⁶ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. e, nefol.

⁴⁵⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 47. Indra uvádí jako datum přenesení obrazu do nového kostela 8. července 1728. – INDRA: Stavba kostela, s. 77. Je tedy otázkou, zda věřit kronice konventu či Indrovi, který však bohužel neuvádí zdroj své informace.

stržena a na jejím místě byly postaveny tři kapličky.⁴⁵⁸ Práce kolem kostela pokračovaly ještě v roce 1728 a 1729.⁴⁵⁹

8. 3. Vývoj do roku 1786

Po vysvěcení kostela se minorité stále se svým úsilím o rozvoj poutního místa neustali. V reakci na zvýšení zájem o Cvilín žádal někdy v průběhu roku 1727 nebo 1727 o. Kubin, nyní z pozice komisaře, knížete o doporučení pro biskupskou konsistoř ve věci plánované žádosti konventu o povolení navýšit počet na Cvilíně sloužených mší a slavených svátků. V pátky, kdy bylo povoleno na Cvilíně sloužit mše a konat svátosti, minorité nemohli vyhovět všem očekáváním.⁴⁶⁰ O tom, že byl Cvilín vytiženým a oblíbeným místem svědčí například kázání jezuity o. Antona Witwera z Kladska 2. července 1728 v rámci poutě, kdy si jej mělo přijít poslechnout přes sedm a půl tisíce osob.⁴⁶¹ Velké počty osob v dané dny na Cvilíně potvrzuje také svědectví, které bylo sepsáno v roce 1729⁴⁶² zřejmě právě pro potřeby podpoření této žádosti minoritů. Kníže byl v této věci někdy v průběhu léta urgován,⁴⁶³ až nakonec v září 1729 zaslal biskupovi a konsistoři požadovaný přímluvný list.⁴⁶⁴ Žádost konventu podpořilo také město, které vyhotovilo přímluvný list 23. září toho roku.⁴⁶⁵ Zřejmě nedlouho poté, ještě před koncem roku 1729, odeslal jménem konventu o. Fridrich Kubin oficiální žádost do Olomouce.⁴⁶⁶ Minorité byli úspěšní, někdy na počátku roku 1730 získali žádané povolení.⁴⁶⁷ Právě narůstající počet bohoslužeb na Cvilíně ve 30. letech vyostřil vztahy mezi minority a krnovskou farností. V tomto roce také tehdejší kvardián o. Lazarus Schopper nechal rozšířit inventář cvilínského kostela.⁴⁶⁸

⁴⁵⁸ SPATZIER: *Geschichte*, s. 10.

⁴⁵⁹ INDRA: *Stavba kostela*, s. 77.

⁴⁶⁰ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol.

⁴⁶¹ „*Am 2e July predigte auf dem Burgberg P. Anton Witwer e Societate Jesu Colegii Glacensis.*“ Kronika také uvádí, že bylo přítomno 7532 komunikantů. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 47. Je možné, že mohl kázat v rámci poutě, že se nejednalo o samostatné kázání. Je otázkou, zda by se lidé vydali na Cvilín vyslechnout pouze kázání. Pro potvrzení či vyvrácení této informace bude třeba další výzkum.

⁴⁶² ZAO, f. MKr, inv. č. 131, sign. a, nefol., text z 22. 9. 1729.

⁴⁶³ V textu je uvedeno, že naposledy psal Kubin knížeti v červnu. - ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol.

⁴⁶⁴ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol., 29. 9. 1729.

⁴⁶⁵ Kde se mimo jiné uvádí, že na procesi se mělo pravidelně dostavit kolem 5000 osob. - ZAO, f. M K, inv. č. 131, sign. c, nefol., 23. 9. 1729.

⁴⁶⁶ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol., nedatováno.

⁴⁶⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 48.

⁴⁶⁸ Kdy měly být pořízeny dva oltáře, jeden sv. Kříže a druhý Navštívení Panny Marie, byly zvětšeny varhany, kazatelna a další zařízení. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 48. Též INDRA: *Stavba kostela*, s. 78.

Od přenesení mariánského obrazu do nového kostela uplynuly čtyři roky, než byl kostel vysvěcen 16. září 1731 olomouckým světicím biskupem Fridrichem hrabětem z Egku. V kostele se v té době nacházelo sedm oltářů a minoritům byla kardinálem Schrattenachem ponechána starost o místo a zdejší bohoslužby pod podmínkou, že u kostela nebude zřízeno obydlí pro kněze.⁴⁶⁹ I ve 30. letech zájem o kostel na Cvilíně stále stoupal. Podle kroniky se mělo svátku Navštívení Panny Marie v roce 1735 zúčastnit devět tisíc osob. Je pravděpodobné, že se jedná o nadsazené číslo, nicméně i přesto se svátků slavených na Cvilíně účastnilo více osob, než kolik mělo žít v celém Krnově v té době.⁴⁷⁰ Nadále se také pokračovalo na pracích uvnitř kostela, kdy byly stále ještě dokončovány oltáře a dalších detailů, kdy poslední úkony měly být ukončeny v roce 1738.⁴⁷¹ Ve 30. letech začali minorité usilovat také o pořízení zvonů pro Cvilínský kostel. Někdy v letech 1732-1733⁴⁷² měl být hejtmanský úřad požádán o dříve slíbené staré kovy ze zámeckého pevnění, které chtěli využít právě na zamýšlené zvony.⁴⁷³ V roce 1735 se cvilínský kostel dočkal také udělení papežského breve, které udělovalo pravomocné odpustky všem věřícím, kteří se na Cvilín vydají.⁴⁷⁴ O několik let později, v roce 1749, byla řešena otázka hodin na zvonici cvilínského kostela. Podle přípisu se zdá, že se město rozhodlo po zvážení darovat hodinový strojek.⁴⁷⁵ Vše mělo být postaveno před začátkem května toho roku.⁴⁷⁶

40. léta 18. století byla v Krnově ve znamení habsbursko-pruských sporů, které měly jistě nějaký dopad na cvilínský kostel. Nicméně prameny pro toho období mnoho nevypovídají. Spatzier uvádí, že ve 40. letech se měl tehdejší kvadrián o. Wolfgang Burger velmi zasloužit o cvilínský kostel, avšak bez jakýchkoliv dalších informací.⁴⁷⁷ V této době se také objevují pro minority první negativní záležitosti spojené se Cvilínem. Poté, co se kostela zřejmě prakticky nedotkly boje s Prusy, objevily se

⁴⁶⁹ Ten zde nesměl ani přespávat. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 48. V literatuře pak také SPATZIER: *Die Geschichte*, s. 11. Také INDRA: *Stavba kostela*, s. 78.

⁴⁷⁰ O dekádu později, v roce 1746, měl mít Krnov odhadem mezi 4000 a 4700 obyvateli ve 471 domech. Tudiž ve 30. letech mohl být počet obyvatel Krnova někde pod 4000. – MICHL-BERNARD-KORBELÁŘOVÁ: *Osudy města v době Lichtenštejnů*. In: BRÍZA: *Krnov*, s. 50.

⁴⁷¹ INDRA: *Stavba kostela*, s. 78.

⁴⁷² Datum je odvozeno od doby, kdy otec Lazarus Schopper působil jako komisař – takto je v opisu první dochované zmínky o cvilínských zvonech označen.

⁴⁷³ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol., nedatováno.

⁴⁷⁴ ZAO, f. MK, inv. č. 12.

⁴⁷⁵ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol., 8. března 1749.

⁴⁷⁶ Opis listiny konventu určeného městu z 1. května 1749. - ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. c, 1. 5. 1749.

⁴⁷⁷ SPATZIER: *Die Geschichte*, s. 11.

opět problémy s krnovskými faráři, který byl pod povrchem zřejmě skryt již nějakou dobu. Podle dochovaného opisu petice, která byla zaslána knížeti, si měl děkan stěžovat u olomoucké konsistoře, že kvůli dění na Cvilíně dochází farní kostel k újmě a mnoho dalšího, což minorité odmítají.⁴⁷⁸

Stejně tak v následujícím desetiletí se zdá, že poutní místo a kostel fungovaly bez větších problémů. Obdobně tomu bylo také v 60. letech, kdy významným byl zejména rok 1764. 22. července toho roku měly být do cvilínského kostela přeneseny ve slavnostním procesí ostatky sv. Inocence a sv. Donatia.⁴⁷⁹ Jejich relikvie byly uloženy do nových rámů a také pro ně byl vybudován nový oltář,⁴⁸⁰ který byl dokončen zřejmě někdy v roce 1766.⁴⁸¹ Kostel samotný v 60. letech procházel stále úpravami, kdy například v roce 1766 měly být vyrobeny nové věžní hodiny.⁴⁸² O tom, že Cvilín byl stále oblíbeným místem pro konání poutí, může svědčit také v roce 1762 vydaná modlitební kniha vytvořená členy řádu výhradně pro konání pobožností na Cvilíně.⁴⁸³

Ve 40. a 50. letech žil v těsné blízkosti také eremita, terciář Jiří Klement.⁴⁸⁴ Již v roce 1740 mu konvent vyžádal u města místo, kde si vybuďoval skromné obydlí,⁴⁸⁵ a obratem bylo také blíže specifikováno, jak měly vypadat všechny záležitosti s tím spojené.⁴⁸⁶ Souhlas biskupské konsistoře s tímto záměrem je datován 10. července 1741 a obsahoval podmínku, že mu obživu bude poskytovat klášter, bude zahrnut do klášterních almužen a bylo zakázáno, aby u něj kdokoliv přebýval přes noc.⁴⁸⁷ O několik let později, v průběhu roku 1749, žádal Jiří Klement konsistoř o povolení zbudovat si nové obydlí v důsledku špatného stavu jeho dosavadního příbytku,⁴⁸⁸ čemuž bylo vyhověno v příštím roce, zřejmě někdy na jeho počátku.⁴⁸⁹ V listopadu

⁴⁷⁸ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol., nedatováno.

⁴⁷⁹ ZAO, f. MK, inv. č. 144p. 58.

⁴⁸⁰ Rámy měly stát 1500 zlatých, a oltář spolu s tabernáklem 3500 zlatých. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 58. Smlouva na stavbu oltáře byla podepsána s brněnským sochařem Andreasem Schweiglem za plat 550 zlatých. - ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. d, nefol., 3. 9. 1764.

⁴⁸¹ V září 1765 byl ke stavbě přizván sochař pro práci s mramorem, Jan Schart také z Brna. - ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. d, nefol., 9. 2. 1765. Zřejmě se jedná o hlavní pltář, o jehož přestavbě hovoří Indra ve svém příspěvku, a který navrhnul brněnský sochař Ondřej Schwegl. - INDRA: Stavba kostela, s. 78-79. Přestavbě oltáře se zde Indra věnuje dosti podrobně.

⁴⁸² Ty měl vyrobit brněnský hodinář Jan Lukawetský za 380 zlatých. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 58.

⁴⁸³ SPATZIER: *Geschichte*, s. 13.

⁴⁸⁴ V seznamu terciářů je uveden jako „eremita Řehoř Klement“. - ZAO, f. MK, inv. č. 20, nefol. Terciářem se stal 4. října 1740.

⁴⁸⁵ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. c, nefol., 19. 7. 1740.

⁴⁸⁶ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. c, nefol., 1. 8. 1740.

⁴⁸⁷ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 52; SPATZIER: *Die Geschichte*, s. 11.

⁴⁸⁸ ZAO, f. MK, inv. č. 131, sign. a, nefol., nedatováno.

⁴⁸⁹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 57.

1750 mu bylo také dovoleno mít u sebe pomocníka kvůli jeho horšenému zdravotnímu stavu. Jeho působení bylo povoleno za stejných podmínek, za jakých tam mohl zůstat Jiří Klement.⁴⁹⁰ Jeho zdravotní stav se postupně zlepšil a žil na Cvilíně dál. V roce 1759 měl Jiří Klement opět zaslat ke konsistoři žádost, kdy v tomto případě chtěl nedaleko cvilínského kostela vykopat pramen. To mu bylo dovoleno pod podmínkou, že v době poutí bude pramen uzavřen a voda bude dostupná pouze skutečně chudým poutníkům, aby nedošli k újmě výčepní.⁴⁹¹ Pro pozdější dobu se o něm, či jeho případných následovcích v pramenech již nemluví. Podle přehledu konaných poutí, který vznikl někdy kolem roku 1760, se na Cvilíně konaly čtyři poutě ročně, a to na svátek Panny Marie Sedmibolestné, Navštívení Panny Marie, a také na svátky Nalezení a Povýšení sv. Kříže.⁴⁹²

V 70. letech 18. století cvilínský poutní kostel fungoval bez větších problémů. Po požáru a zničení farního kostela v roce 1779 se měl stát, vedle minoritského kostela Narození Panny Marie, který dočasně sloužil jako kostel farní, oblíbeným místem obyvatel Krnova, kam chodili na bohoslužby. To jen zvyšovalo averzi farního kléru vůči minoritům a cvilínskému kostelu. Navíc i poté, co byl 10. listopadu 1784 farní kostel znovu uveden do provozu, návštěvy místních na Cvilíně nepolevily.⁴⁹³ Navíc ještě zřejmě někdy v červnu nebo na začátku července měl být kostel vykraden.⁴⁹⁴ Farář začal obesílat vrchnost a konsistoř a informoval je o tom, co se děje a že je to na újmu farního kostela. Tentokrát byly jejich apelace úspěšné a bylo rozhodnuto o uzavření kostela. Rozhodnutí se měla ještě v červenci 1786 pokoušet zmařit městská rada, leč neuspěla a naopak musela 26. července 1786 oznámit rozdělení kostelního inventáře.⁴⁹⁵ Poslední bohoslužba se v kostele konala 3. srpna 1786.

⁴⁹⁰ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 57. Je otázkou, zda se jedná o druhého eremitu, který se objevuje na seznamu terciářů krnovského konventu. Mělo se jednat o „o. Jiřího Filipa“ a jeho novicát měl začít 1. ledna 1754. – ZAO, f. MK, inv. č. 20, nefol. Mezi tím, kdy měl Jiří Klement získat pomocníka a připojením se Jiřího Filipa k terciářům, jsou čtyři roky rozdíl, nicméně nelze vyloučit, že se mohlo jednat o jednu a tu samou osobu.

⁴⁹¹ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 58.

⁴⁹² ZAO, pobočka Olomouc, f. Arcibiskupská konsistoř, sign. C9, kart. 2212. Z tohoto přehledu se také dovídáme, že obyvatelé Krnova se vydávali na poutě jednou ročně také na Svatý Kopeček u Olomouce (na vigilie sv. Jana Křtitele), a také do Čestochové (na začátku července)

⁴⁹³ SPATZIER: *Die Geschichte*, s. 13-14. Také INDRA: *Stavba kostela*, s. 79-80.

⁴⁹⁴ V kronice je zmíněna odpověď zemského gubernia a v této věci z 20. července 1784. - ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 70. Jedním z důvodů mělo být nedostatečné hlídání kostela vybraným hlídačem, který měl být údajně hluchý a nic neslyšet.

⁴⁹⁵ SPATZIER: *Die Geschichte*, s. 15. O rozdělení inventáře též INDRA: *Stavba kostela*, s. 80.

Kostel byl následně na prodej, a v roce 1791 jej koupila skupina krnovských měšťanů. Ti jej následně darovali zpět minoritům. Avšak aby mohl fungovat, musel být součástí nějakého osídlení. Pro tento účel byla založena na jih nedaleko od kostela malá osada Mariánská hora.⁴⁹⁶

8. 4. Cvilínský kostel a dary

Cvilínský kostel se během let dočkal také zbožných darů.⁴⁹⁷ O nich se dovídáme zatím pouze z kroniky konventu, kde jsou tyto záznamy poměrně stručné. Cílem zbožných fundací se ve světle zmíněné kroniky stal od 20. let 18. století, kdy vliv měla jistě jeho přestavba na poutní chrám. První doložený dar pocházel od o. Wolfganga Burgera, který měl úloмок Svatého Kříže.⁴⁹⁸ Štědrým podporovatelem minoritů byl krnovský obchodník Kašpar Albert Tauner,⁴⁹⁹ který mezi léty 1723 a 1732 měl na stavbu kostela darovat 2188 zlatých.⁵⁰⁰ V rámci mešních fundací bylo také žádáno sloužit v poutním kostele mše. Tyto mešní nadace jsou zmíněny v rámci kapitoly věnující se darům a nadacím celého konventu.

Obnova cvilínského poutního místa minority byla pro katolickou konfesi v Krnově důležitým krokem. Cvilín, sem konané poutě a zde konané bohoslužby napomáhaly upevnit katolickou víru krnovských obyvatel, kteří byli v době obnovy poutního místa již oficiálně všichni katolíky. Nicméně je otázkou, do jaké míry přijali jejich novou víru za svou také vnitřně. Navíc se zde navazovalo na předchozí zbožnou tradici, a kdy tak jeho obnovu můžeme snad také vidět jako určité propojení oficiální víry s lidovou vírou.⁵⁰¹

Ačkoliv jsou informace dochované pro historii Cvilína v 18. století poněkud neúplné z výše uvedeného textu lze vyvodit, že obliba cvilínského kostela po celé 18.

⁴⁹⁶ O tom, co se dělo s kostelem po roce 1786 až do konce 19. století více například SPATZIER: *Geschichte*, s. 15-28.

⁴⁹⁷ Zbožné nadace spojené se sloužením mši na Cvilíně jsou uvedeny v samostatné kapitole o darech a nadacích.

⁴⁹⁸ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 47.

⁴⁹⁹ Nadace, které založil on a také jeho manželka Marie Magdalena u krnovského konventu jsou zmíněny v kapitole o darech a nadacích.

⁵⁰⁰ ZAO, f. MK, inv. č. 144, p. 49. Navíc měl v roce 1729 nechat vyrobit pro kostel zvon.

⁵⁰¹ FORSTER: *Catholic Revival*, s. 62. O poutích, jejich roli v upevňování katolické víry obyvatel a dalších jejich aspektech na příkladu jihozápadního Německa viz. TAMTÉŽ, s. 83-105.

století stoupala, a že katolická víra se stala součástí života místních obyvatel. Jistě poskytovali almužny na přestavbu kostela ve 20. letech 18. století, ačkoliv se o nich dovídáme pouze ze zmínek v pramenech. Těšil se také podpoře světské a církevní vrchnosti, jak svědčí řada povolení a ze strany krnovských knížat také přímluvy v různých záležitostech. Tento rozvoj se však stal zejména ve druhé polovině 18. století hořkým pro farní klérus, který viděl prosperitu a rozvoj Cvilína jako ohrožení pro farní kostel. Je otázkou, jaká byla v této záležitosti skutečná situace, zda měli pravdu krnovští faráři, či minorité, kteří tato nařčení odmítali, a kdy tyto problémy vyústili až v uzavření cvilínského kostela. Cvilín však byl na konci 17. a po celé 18. století nedílnou součástí náboženského života obyvatel Krnova a jeho blízkého i vzdáleného okolí.

Závěr

Doba 17. a 18. století byla v Krnově dobou značně pohnutou. Město a jeho obyvatelé se museli vyrovnat se změnou na pozici krnovských knížat, což znamenalo především změnu náboženskou. Potýkali se také s průběhem a následky třicetileté války, během 18. století na ně dopadaly také spory prusko-habsburské. Společně s městem tyto změny prožíval také minoritský konvent, jehož obnovení v roce 1623 bylo jedním z prvních viditelných projevů právě náboženských změn, kterým se musel Krnov během 17. století přizpůsobit.

Zachycení komplexního obrazu života a fungování krnovského minoritského konventu během sledovaného období není lehkým úkolem, jelikož prameny k jeho historii jsou mnohdy torzovité a neúplné, či se z nich o dění a životě konventu téměř nic nedovídáme. Přesto lze propojením vybraných otázek a problémů pokusit vyzdvihnout základní a důležité momenty vývoje krnovského konventu, nahlédnout na jeho existenci během dvou století v raném novověku.

Pro minority jako žebavý řád byla zásadní vnější podpora, a to jak materiální, tak finanční. V případě krnovského konventu se jednalo na prvním místě o podporu krnovských knížat z Lichtenštejna, která byla jejich nejvýznamnějšími donátory. Byl to první krnovský lichtenštejnský kníže Karel I., kdo obnovil v roce 1623 konvent a přislíbil mu materiální prostředky na jeho obnovu. V této podpoře krnovských minoritů pokračovali také jeho nástupci, kdy s jistotou je tato pomoc zachytitelná zhruba do poloviny 18. století, kdy v jeho druhé polovině se o knížecí podpoře nic nedovídáme. Z řady krnovských knížat pak vystupuje především kníže Maxmilián, který spravoval knížectví po smrti svého bratra Karla za jeho tehdy ještě nezletilého syna, a také zmíněný Karlův syn Karel Eusebius. Kníže Maxmilián podporoval konvent během jeho bezprostředních počátků na konci 20. a počátku 30. let 17. století. Karel Eusebius na tuto otcovu a strýcovu podporu navázal a byl to právě on, kdo podpořil záměr o. Kornelia Ottweilera na obnovu civilínského poutního místa. Právě jemu byl nabídnut titul patrona krnovského konventu, který jej poté, co byl na základě svého dotazu ujištěn, že tento titul v minulosti nikomu oficiálně nenáležel, přijal. Od té doby byla také další knížata označována v různých žádostech konventu tímto titulem. Patronát nad krnovským konventem byl knížeti Karlu Eusebiovi nabídnut

v roce 1638, tedy rok poté, co byly z konventu odvezeny ostatky jeho nejbližších ženských příbuzných, které se zde měly nacházet od roku 1634. Je tedy možné, že nemalá knížecí podpora, které se konvent těšil před rokem 1634 a díky které byl opraven konventní kostel, mohla být spojena tady s touto záležitostí. Kníže se mohl rozhodnout nechat uložit ostatky ve farním kostele, ale rozhodnul o jejich přenesení právě k minoritům. Také je otázkou, co jej vůbec přimělo přepravit ostatky své matky a sester. Nicméně tento krok měl dozajista na krnovský konvent dopad. Nejen že mohl být jedním z momentů, které mohly motivovat mladého knížete v poměrně značné podpoře oprav minoritského kostela, ale také to, že se tam jejich ostatky po několik let nacházely, mohlo také knížecí podporu v dalších letech. Titul patrona konventu tento motiv doplnil. Z tohoto titulu bylo také jistým zájmem knížete, aby konvent prosperoval.

Ve spojitosti s lichtenštejnskými knížaty vyvstává také otázka, proč se kníže Karel rozhodl do obnoveného konventu jako prvního kvardiána jmenovat o. Barnabáše Praetoria. Ten byl na počátku 20. let 17. století kvardiánem v konventu v Jihlavě, a pocházel z oblasti Svaté říše římské. Z listin a dopisů, které jsou k jeho vybrání a jmenování k dispozici v lichtenštejnském archivu, se nedovídáme, proč kníže zvolil právě jeho. V případě druhého kvardiána o. Kornelia Ottweilera, který do Krnova přišel z Vídně lze předpokládat, že se s knížetem mohl ve Vídni dostat do kontaktu. Ačkoliv měl dle pramenů o nového člena konventu a budoucího kvardiána požádat provinciála o. Barnabáš, volbu konkrétního minority jistě kníže ovlivnit mohl. Obdobná je také situace pro pozdější desetiletí fungování konventu. Možnosti zachytit vazby a případné další vztahy mezi konventem a knížaty nám dosud unikají. Také této otázce by mohla být v minulosti věnována pozornost. Odkrytí možných dalších vazeb mezi konventem, jeho kvardiány a krnovskými knížaty by bylo více než zajímavé, a pomohlo odkrýt a obohatit další z aspektů života a fungování krnovského konventu.

Právě výše zmíněná podpora krnovských lichtenštejnských knížat a jejich patronát nad konventem mohly zvyšovat přitažlivost konventu pro jeho další podporovatele a fundátory z řad krnovských obyvatel. V různé míře doložených darů a fundací se v pramenech nachází přes půl sta, avšak některé z nich naznačují větší spojení fundátorů s konventem než jiné. Jedná se o případy, kdy fundátoři žádali o vybudování hrobky či oltáře v konventním kostele. Při současném stavu bádání je obtížné odhalit větší detaily vzájemných vazeb mezi těmito fundátory a konventem.

Minorité nicméně představovali v rámci Krnova nepřehlédnutelný prvek, který se těšil knížecí přízni. Právě tato přízeň mohla být jedním z důvodů, proč se fundátoři mohli rozhodnout zanechat svou stopu v rámci konventu a konventního kostela, proč se rozhodli o vybudování hrobky právě v minoritském kostele. Tato praxe se vyskytovala prakticky výhradně v 17. století, kdy byl také knížecí podpora minoritů dosti znatelná, tudíž lze předpokládat určitý vliv této situace. Krnovská knížata byla navíc patrony konventu a po několik let zde měly být uloženy ostatky matky a sester Karla Eusebia, což jistě také zvyšovalo kredit minoritů a jejich konventu. Nelze opomenout také fakt, že při konventu mohlo již v 17. století fungovat opaskové bratrstvo a předpokládá se také existence konfederace tří set osob. Fundátoři jistě mohli být členy některého z těchto bratrstev, což případně ještě více zvyšovalo míru jejich vazeb na minority. Avšak v současné době je obtížné na základě dosud prostudovaných pramenů konkrétní vazby mezi krnovským konventem a fundátory určit konkrétněji.

Motiv nadací se v textu výše objevil v řadě momentů. Dary a nadace byly pro minority jako řád mendikantský důležité. Ačkoliv se jim podařilo během 17. století obnovit hospodářské zázemí konventu je otázkou, jak velké byly případné výnosy z jejich hospodaření, a zda případně postačovaly na pokrytí všech nákladů konventu. Minorité získali během 17. a 18. století v rámci několika nadací pole, louky, dokonce také mlýn, které pomohly vybudovat již zmíněné hospodářské zázemí. Další příspěvky umožnily opravit části konventu, konventního či cvilínského kostela, dovolily rozšířit jejich vnitřní vybavení. V tomto případě se jedná o dary a fundace, ke kterým se nám dochovaly prameny. Jistě existovala vedle zaznamenaných fundací také řada dalších darů a příspěvků, které nemusely být zaznamenány, byly v pramenech zahrnuty pod almužny či byly označeny jinak. Tato otázka si zaslouží v budoucnu podrobnější pozornost.

Hlavním cílem práce bylo pokusit se o první soustavnější pohled na dějiny krnovského minoritského konventu v průběhu raného novověku. Vzhledem k několikrát zmiňované míře dochování a stavu pramenů je otázkou, zda budeme někdy schopni popsat podrobné dějiny krnovského konventu v této době. Výše nastíněná témata nám umožňují vytvořit v současné době alespoň částečný obraz jeho fungování a působení.

Doba od oficiální obnovy konventu v roce 1623 až do roku 1650, kdy opustila město švédská posádka, nebyla pro konvent jednoduchá. Trvalo zřejmě několik let, než se první kvardián, o. Barnabáš Praetorius, do Krnova vůbec dostal a mohl s faktickou obnovou konventu začít. Konvent byl spolu s konventním kostelem ve špatném stavu, veškeré jeho zázemí rozprodáno, vybavení pryč. Kvardián a minorité měli také šířit mezi obyvateli města katolickou víru, což byl úkol značně nelehký. Komplikovala jej častá přítomnost protestantských vojenských posádek ve městě, které se střídaly v posádkami prohabsburskými. Přesto se do roku 1632 podařilo za podpory knížete Maxmiliána obnovit konventní kostel, a tím začít ještě více působit na místní obyvatele. Obnova katolické víry byla pozvolná, pokud se podařilo většinu obyvatel alespoň oficiálně navrátit do lůna katolické církve, pak pobyty švédských vojáků tyto úspěchy často obrátily zpět. Konventu se přes tyto mnohdy ne trvalé úspěchy naopak úspěšně dařilo obnovovat jejich hospodářské zázemí a v roce 1637 získat zpět konventní zahradu a další pozemky. Až do konce první poloviny 17. století se minoritům podařilo vytvořit alespoň určité hospodářství, které mu mohlo poskytovat část jejich nejnужnější obživy. Nicméně i přesto museli minorité poměrně často žádat knížete o další pomoc při obnovování prostor samotného konventu, jehož postupné opravy započaly nedlouho po ukončení hlavních oprav minoritského kostela, a minorité na to v té době vlastní prostředky postrádali. Tomuto nelehkému období také odpovídal poměrně malý počet členů konventu, který zřejmě nepřesáhl číslo deset. Pro tuto polovinu století máme zatím pouze velmi kusé zprávy o existenci náboženského bratrstva při konventu. Bohužel nevíme přesně, o jaké bratrstvo se jednalo konkrétně či kdo byli jeho členové a mnoho dalšího. Rozvoj bratrstva by však korespondoval s rozvojem katolické víry, kdy tento proces ve 40. letech přinesl zřejmě již trvalejší výsledky. To potvrzuje také například povolení velitele švédské posádky pro katolíky z roku 1647, či několik málo darů a fundací, které byly při konventu v dané době založeny.

Druhá polovina 17. století již byla dobou plného rozvoje konventu a katolické víry v Krnově. Na počátku 70. let se měli ve městě nacházet již jen čtyři obyvatelé nekatolického vyznání. Tomuto vývoji odpovídá množství zbožných darů a nadací, jejichž příjemci byli krnovští minorité. V jejich rámci nezískávali pouze finanční prostředky, ale také bohoslužebné vybavení, žádosti o možnost být pohřben v konventním kostele či výjimečně další pozemky, čímž se stále rozšiřovala jejich

hospodářská základna. Stále také docházelo k zakupování polí, kdy před koncem 17. století tento trend ustal a nadále docházelo zřejmě především k jejich udržování a obhospodařování. Již zmíněný nárůst nadací byl projevem zvyšující se katolické zbožnosti obyvatel města a často také jeho blízkého či vzdálenějšího okolí. Dalším z projevů vzrůstající zbožnosti byla náboženská bratrstva, kdy jedno jistě fungovalo již v první polovině století. Také v jeho druhé polovině se dochovaly náznaky, že při konventu fungovalo alespoň toto jedno bratrstvo a nelze vyloučit, že jejich počet mohl být vyšší. Pro rozvoj konventu a katolické zbožnosti bylo důležitým rozhodnutí obnovit tradici spojenou s mariánským kultem na nedalekém kopci Cvilíně, kdy za myšlenkou jeho obnovy stál tehdejší kvardián o. Kornelius Ottweiler. Toto poutní místo bylo v následujícím století pro minority velmi důležitým, a mělo přitahovat pozornost poutníků z velké části Moravy. S rozvojem konventu pak korespondoval také nárůst počtu jeho členů, kdy se mohl pohybovat během druhé poloviny století zhruba kolem deseti. Určení přesného čísla je při současném stavu bádání poněkud obtížné.

Rozvoj, který v předchozím období započal, pokračoval také během první poloviny 18. století, nicméně ani v této době se konvent nevyhnul řadě problémů. Největším byl požár konventního pivovaru, který poškodil také kostel a další budovy konventu. Největší škody se podařilo za knížecí podpory opravit, nicméně i přes tyto opravy došlo během 30. a části 40. let k přestavbě a barokizaci kostela. Do konce první poloviny však konvent částečně poškodili prusí vojáci, kteří v Krnově pobývali v rámci válek o rakouské dědictví. V případě hospodářství minoritě již nerozšiřovali své majetky a případně pokud ano, prameny o tom dosud mlčí. Konvent však v této době prosperoval. Svědčí o tom nejen rozsah inventáře konventu a konventního kostela, který byl ve srovnání s jeho počátky mnohonásobně větší a bohatší, ale také počet členů konventu této doby stoupal a na konci první poloviny století dosahoval téměř dvaceti řeholníků. O stále rostoucím významu konventu svědčí také řada darů a fundací, jejichž příjemcem byl právě konvent. V této době měl být Krnov již plně katolický, a rozvíjely se také různé formy zbožnosti, kdy jedním z projevů byly právě zbožné fundace. Během 30. let začal při konventu fungovat také třetí řád, a jistě stále fungovalo bratrstvo či bratrstva, o kterých se velmi skromně dovídáme ze století předcházejícího. Zřejmě nejvýraznějším projevem stoupajícího významu a rozvoje minoritského konventu a stále se rozvíjející katolické víry v Krnově byla přestavba

dřevěného poutního kostelíku na Cvilíně v poutní chrám. Stavební projekt se udál během 20. let 18. století, a minoritům se dostalo podpory nejen města, které poskytlo stejně jako v případě původního kostelíka pozemek na stavbu, ale také ze strany krnovského knížete a dalších dobrodinců z řad krnovských občanů. Ačkoliv byl kostel dokončen na konci 20. let, menší práce zde probíhaly až téměř do konce tohoto století. Cvilín poutal pozornost poutníků i přes probíhající stavební práce – jednou z podmínek města bylo, že dřevěný kostelík bude stát tak dlouho, dokud nebude hotov kostel nový – a po jeho dokončení měl tento zájem ještě růst. Tento růst popularity Cvilína a minoritů se však stával trnek v oku místnímu farnímu kléru, kdy spory s ním vygradovaly během druhé poloviny století. Zajímavostí pak jistě je přítomnost terciáře-eremity poblíž poutního kostela, který zde žil až do druhé poloviny století.

V této době konvent stále prospíval, nicméně s blížícím se koncem sledovaného období narůstaly problémy, se kterými se musel vyrovnat. V rámci oprav konventu se konventnímu kostelu dostalo freskové výzdoby od Josef Sterna, která byla od 19. století na dlouhou dobu ztracená. Určitých stavebních změn dostaly také další části samotného konventu. Počet řeholníků v konventu se až do 80. let postupně zvyšoval - je otázkou, zda byli do Krnova postupně přesouváni členové ze zrušených konventů, či zde byla jiná příčina. Nicméně během 80. let jejich počty postupně klesaly, jak se začaly josefínské reformy projevovat také zde. Reformy zasáhly také náboženská bratrstva, kdy případ třetího řádu, dosud nejlépe pramenně dochovaného krnovského bratrstva, zachycuje absolutním poklesem přijatých členů v 60. a 70. letech 18. století zaváděná omezení. Ve zmíněných dvou desetiletích byly do třetího řádu přijaty pouze dvě osoby, ve srovnání s desítkami v letech předcházejících. Přesto bylo pro konvent největší ranou jistě v roce 1786 uzavření cvilínského kostela, které bylo mimo jiné vyústěním dlouhotrvajícího napětí mezi minority a farním klérem. Poté dále docházelo k omezování počtu řeholníků v krnovském konventu, kdy v následujícím století se jejich počet pohyboval do deseti členů. Rok 1786 byl zvolen jako mezní datum pro tuto práci právě z důvodu, že po jeho uzavření v tomto roce konvent začal stále více přicházet o své postavení a na konci století byl jen stínem konventu, kterým byl na jeho počátku. Konvent však josefínskými reformami nebyl zrušen, existoval dále až do 20. století, nicméně ve velmi omezené podobě.

Zde nastíněný souhrnný vývoj života konventu je pouhým stručným shrnutím v práci uvedených témat a problémů. Ukazuje konvent jako postupně sílicí a

prosperující katolickou instituci, která však na konci 18. století čelila omezujícím nařízením státního aparátu v podobě josefínských reforem. Do té doby byl krnovský minoritský konvent důležitou součástí života krnovské společnosti, kdy konvent jí zpřístupnil katolickou víru a umožnil obyvatelům Krnova a blízkého okolí rozvíjet jejich zbožnost. Konvent se na oplátku v řadě otázek a problémů těšil jejich podpoře, kterou lidé dávali najevo různými způsoby. Zdaleka zde nebyla věnována pozornost všem možným tématům, které by osvětlily toto soužití do všech podrobností, to ani nebylo jejím cílem. Hlavním cílem práce bylo zpřístupnit alespoň část z tohoto života a naznačit možnosti pro další podrobnější bádání o historii, životě a fungování krnovského minoritského konventu.

PRAMENY A LITERATURA

Archivní prameny

Hausarchiev der regierenden Fürsten von Liechtenstein, Wien, H 920; H 921; H 1591.

Moravský zemský archiv, fond E 49 Minorité Brno, inv. č. 32.

Slezské zemské muzeum, historická podsbírka, fond Rb, inv. č. 30.

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond. Archiv města Krnov, inv. č. 1; inv. č. 35.

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově, fond Farní úřad Krnov, inv. č. 226, sing. VI a; inv. č. 247.

Zemský archiv v Opavě, fond Hejtmanský úřad knížectví opavsko-krnovského, Hejtmanský úřad knížectví opavského, inv. č. 71, kart. 7.

Zemský archiv v Opavě, fond Královský úřad v Opavě, inv. č. 925, kart. 649.

Zemský archiv v Opavě, fond Minorité Krnov, inv. č. 1, sign. III; inv. č. 2, sign. 7; inv. č. 3, sign. 8; inv. č. 4; inv. č. 5; inv. č. 6; inv. č. 7, sign. XI; inv. č. 8, sign. XV; inv. č. 9; inv. č. 10, sign. 27; inv. č. 11, sign. XXXII; inv. č. 12; inv. č. 17; inv. č. 18; inv. č. 20; inv. č. 33; inv. č. 34; inv. č. 35; inv. č. 50; inv. č. 106, sign. b; inv. č. 107, sign. a; inv. č. 109, sign. c; inv. č. 109, sign. d; inv. č. 109, sign. e; inv. č. 118, sign. d; inv. č. 127, sign. a; inv. č. 131, sign. a; inv. č. 131, sign. c; inv. č. 131, sign. d; inv. č. 144.

Zemský archiv v Opavě, fond Sbírka matrik Severomoravského kraje, inv. č. 808, sign. Kr I 2.

Zemský archiv v Opavě, fond Spatzier Jan, inv. č. XIV.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc, fond. Arcibiskupská konsistoř, sign. B16, kart 1941, fol. 114; sign. C9, kart. 2212.

Tištěné prameny

Moravská zemská knihovna, sign. ST 1-0036.721- *Seraphischer Gnadenschatz : der in der Patriarchal, Haupt- und Mutterkirche des ganzen seraphischen Ordens der mindern Brüder Konventualen zu Assis von (höchstseliger Gedächtniß) Sixtus V. errichteten Erzbrüderschaft des geweihten Strickgürtels des heiligen Vaters Franciskus von vielen römischen Päbsten bestättiget, und in der*

mährischen Provinz der WW. EE. PP. Minoriten Konventualen zu Brünn, Olmütz, Iglau, Neustadt, Troppau, und Jägerndorf zum geistlichen Nutzen aller Christgläubigen errichtet. Troppau: gedruckt bey Joseph Trabler privil. Buchdrucker, 1781.

Literatura

BIERMANN, Gottlieb: *Geschichte der Hertzogthümer Troppau und Jägerndorf.*

Teschen 1874, 690 s.

BLUCHA, Vladimír: *Město mezi dvěma řekami - Krnov: čtení o pozoruhodné historii města zvaného Kyrnow, Jegerdorf, Carnovia, Jägerndorf, Karniów.* Krnov 2007. 173 s.

TÝŽ: *Městské hradby a brány v Krnově.* In: *Vlastivědné listy*, 2000, 26(1), s. 4-6.

TÝŽ: *Velký požár: (Krnov 1779): historický obraz ze života v Krnově v 18. století.*

Opava 2002. 127 s.;

BŘÍZA, Svatopluk et al.: *Krnov: historie, archeologie* Ostrava 2015, 407 s.

ČAPSKÁ, Veronika: *Představy společenství a strategie sebe prezentace. Řád servitů v habsburské monarchii (1613-1780).* Praha 2011, 300 s.

ELBEL, Martin: *Bohemia Franciscana. Františkánský řád a jeho působení v českých zemích 17. a 18. století.* Olomouc 2001, 129 s.

ENS, Faustin: *Das Oppaland, oder der Troppauer Kreis: nach seinen geschichtlichen, naturgeschichtlichen, bürgerlichen und örtlichen Eigenthümlichkeiten...* Wien 1837, 334 s.

FEJTOVÁ, Olga: „*Já věřím a vyznávám...*“ *Rekatolizace na Novém Městě Pražském v době pobělohorské.* Praha 2012, 326 s.

FOLTÝN, Dušan a kol.: *Encyklopedie moravských a slezských klášterů.* Praha 2005, 878 s.

FORSTER, Marc. R.: *Catholic Revival in the Age of Baroque. Religious Identity in Southwest Germany, 1550-1750.* Cambridge University Press 2004, 268 s.

FUKALA, Radek: *Hohenzollernové v evropské politice 16. století: mezi Ansbachem, Krnovem a Královcem (1523-1603).* Praha 2005. 234 s.

TÝŽ: *Jan Jiří Krnovský: stavovské povstání a zápas s Habsburky.* České Budějovice 2005. 396 s.

TÝŽ: *Náboženství a protestanské školství za krnovského knížete Jiřího Friedricha.* In: *Sborník bruntálského muzea* 2000, s. 25-39.

- TÝŽ: *Reformace ve Slezsku a na Opavsku*. Opava 2010, 181 s.
- TÝŽ: *Slezsko – neznámá země Koruny české: knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740*. České Budějovice 2007. 344 s.
- FUKALA, Radek-KORBELÁŘOVÁ, Irena-OLŠOVSKÝ, Jaromír-UHLÍŘ, Dušan ŽÁČEK, Rudolf: *Slezsko v dějinách českého státu II. 1490-1763*. Praha 2012. 595 s.
- HÁZA, Zdeněk: Soupis lidu podle víry na zboží krnovské komory z roku 1651. In: *Sborník prací filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně – řada C*, 47, 2000, s. 159-193.
- HOLZAPFEL, Heribert: *History of the Franciscan Order*, původní něm. vydání Handbuch der Geschichte des Franziskanerordens, Freiburg 1909, 460 s.
- HRDLIČKA, Josef: *Víra a moc. Politika, komunikace a protireformace v předmoderním městě (Jindřichův Hradec 1590-1630)*. České Budějovice 2013, 733 s.
- HRUBÁ, Michaela: „Nedávej statku žádnému, dokud duše v těle.“ *Pozůstalostní praxe a agenda královských měst severozápadních Čech v předbělohorské době*. Ústí nad Labem 2002.
- CHALINE, Olivier: *Bílá Hora*. Praha 2013, 563 s.
- INDRA, Bohuslav: Krnovští malíři od počátku 17. do konce 18. století. In: *Časopis slezského zemského muzea – řada B (historická)*, roč. XXX, 1981, č. 3, s. 247-265.
- TÝŽ: Stavba poutního kostela na Cvilíně u Krnova 1721-1728 a jeho vnitřní výzdoba do r. 1786. In: *Časopis Slezského muzea – B*, IV, 1957, č. 2, s. 72-81.
- TÝŽ: Spolupracovníci malíře Františka Ecksteina na Cvilíně u Krnova roku 1726-1727. In: *Časopis Slezského muzea – B*, VIII, 1959, č. 2, s. 129-131.
- JÍŠOVÁ, Kateřina-DOLEŽALOVÁ, Eva (eds.): *Pozdně středověké testamenty v českých městech. Prameny, metodologie, využití*. Praha 2006.
- KAPLAN, Benjamin J.: *Divided by Faith. Religious Conflict and the Practice of Toleration in Early Modern Europe*. Cambridge-London 2007, 415 s.
- KAPRAS, Jan. *Z dějin českého Slezska*. Opava 1922. 117 s.
- KRSEK, Ivo: Cyklus fresek v minoritském kostele v Krnově. In: *Slezský sborník* 49, 1951, s. 79-82.

- LOESCHE, Georg: *Zur Gegenreformation in Schlesien. Troppau, Jägerndorf, Leobschütz. 1. Troppau Jägerndorf.* Leipzig 1915, 253 s.
- LOUTHAN, Howard: *Obrazení Čech na víru, aneb rekatolizace po dobrém a po zlém.* Praha 2011, 382 s.
- LYČKOVÁ, Tereza: Mešní fundace jako prostředek budování a vymezení obrazu katolíka v procesu katolizace na příkladu kláštera minoritů v Krnově. In: *Historica Olomucensia. Sborník prací historických.* Olomouc 2016, 50-2016 (připravuje se).
- TÁŽ: *Náboženský život v Krnově v 17. a 18. století* (nepublikovaná bakalářská práce). Olomouc 2013, s. 17.
- TÁŽ: Obnova konventu minoritů v Krnově po porážce stavovského povstání a třicetileté válce (do 70. let 17. století). In: *Sborník bruntálského muzea* 2014, s. 94-103.
- TÁŽ: *Patronátní právo k městské farnosti a farnímu kostelu sv. Martina v Krnově a Řád německých rytířů.* In: FERENCOVÁ-CHMELAŘOVÁ-KOHOUTOVÁ PRCHAL-PAVLÍČKOVÁ: *Proměny konfesijní kultury. Metody-Témata Otázky.* Olomouc 2015, s. 41-54.
- TÁŽ: The Text and its Role in Solidifying the Position of the Minorite Order in Krnov in the Second Half of the Seventeenth Century. In: *Czech and Slovak Journal of Humanities. Historica. Olomouc, I/* 2014, s. 71-81.
- MALÝ, Tomáš: *Smrt a spása mezi Tridentinem a sekularizací. Brněnští měšťané a proměny laické zbožnosti v 17. a 18. století.* Brno 2009, 351 s.
- MALÝ, Tomáš-MAŇAS, Vladimír-ORLITA, Zdeněk: *Vnitřní krajina zmizelého města. Náboženská bratrstva barokního Brna.* Brno 2010, 377 s.
- MAŇAS, Vladimír: Náboženská bratrstva na Moravě do josefínských reforem. IN: JIRÁNEK, Tomáš-KUBEŠ, Jiří (edd): *Bratrstva. Světská a církevní sdružení a jejich role v kulturních a společenských strukturách od středověku do moderní doby (Sborník příspěvků z III. pardubického bienále, 29.-30. dubna 2004.* Pardubice 2005, s. 37-77.
- MICHL-BERNARD, Alexandr: *Minorité v Krnově* (dále jen *Minorité*) (nevydaný průvodce výstavou).
- TÝŽ: Město Krnov v politice moravského markraběte Jošta Lucemburského. In: *Sborník bruntálského muzea* 2012, s. 3-10

- TÝŽ: Příspěvek k novodobým dějinám konventu minoritů v Krnově. In: *Sborník bruntálského muzea* 2010, s. 35-37.
- TÝŽ: Zástava rychty v Krnově a výstavba hradu v Bruntále. In: *Sborník bruntálského muzea* 2014, s. 90-93.
- MICHL-BERNARD, Alexandr-KORBELÁŘOVÁ, Irena: *Přijímání k měšťanskému právu v Krnově (1522-1742)*. Opava 2014, 122 s.
- MICHL-BERNARD, Alexander-KORBELÁŘOVÁ, Irena: Krnov za vlády Hohenzollernů. In: BŘÍZA, Svatopluk et al.: *Krnov: historie, archeologie*. Ostrava 2015, s. 34-43.
- MICHL-BERNARD, Alexander-KORBELÁŘOVÁ, Irena: Osudy města v době Lichtenštejnů. In: BŘÍZA, Svatopluk et al.: *Krnov: historie, archeologie*. Ostrava 2015, s. 44-51.
- MIKULEC, Jiří: *Barokní náboženská bratrstva*. Praha 2000, 154 s.
- TÝŽ: *Náboženský život a barokní zbožnost v českých zemích*. Praha 2013, 394s. + xx.
- MIKULEC, Jiří a kol.: *Církev a společnost raného novověku v Čechách a na Moravě*. Praha 2013, s. 141.
- PEŘICH, Leopold: *Přehled dějin Krnovska do konce 19. století*. In: *Krnovsko* 2. ed. řada 2. část, Krnov 1992.
- PEŠEK, Jiří: Knihy a knihovny v kšaftech a inventářích pozůstalostí Nového Města pražského v letech 1576 až 1620. In: *Folia Historica Bohemica* 2, 1980, s. 247-282.
- POLYKARP: *Dějiny klášterů sv. Otce Františka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Krnov 1889, 143 s.
- PRASEK, Vincenc: *Vlastivěda slezská. Díl II., Historická topografie země Opavské, AK*. Opava 1889, 551 s.
- PRIX, Dalibor: Příspěvek ke středověkým dějinám minoritského kláštera v Krnově. In: *Časopis Slezského zemského muzea*, série B – vědy historické 42, 1993, s. 97-110.
- TÝŽ: Klášter minoritů s kostelem Panny Marie ve středověku. In: BŘÍZA, Svatopluk et al.: *Krnov: historie, archeologie*. Ostrava 2015, s. 224-231.
- TÝŽ: Počátky města. In: BŘÍZA, Svatopluk et al.: *Krnov: historie, archeologie*. Ostrava 2015, s. 10-15.

- PRIX, Dalibor-KOLÁŘ, František-ROSOVÁ, Romana-ZEZULA, Michal: Středověký městský kostel sv. Martina. In: BŘÍZA, Svatopluk et al.: *Krnov: historie, archeologie*. Ostrava 2015, s. 202-219.
- PROKOPOVÁ, Zdeňka: Poutník. In: BŮŽEK, Václav-KRÁL, Pavel (edd.): *Člověk českého raného novověku*. Praha 2007, s. 255-274.
- TÝŽ: Středověká kaple sv. Marie Magdalény při klášteře minoritů v Krnově. In: HLOBIL, Ivo-RYWIKOVÁ, Daniela (eds.): *Jan Lucemburský. Kultura, umění a zbožnost na Moravě a ve Slezsku v době vlády prvního Lucemburka*. Ostrava 2012, s. 137-179.
- SCHULIG, Heinrich: *Ein Heimatbuch für die Bezirke Jägerndorf und Olbersdorf*. Troppau 1923, 700 s.
- SPATZIER, Convall: *Die Geschichte der Burgberg-Kirche nebst einer Schilderung des Burgberges*. Jägerndorf, 38 s.
- ŠEFERISOVÁ-LOUODOVÁ, Michaela: Obnovený Stern – objevený Sebastini? K autorství fresek v minoritském kostele v Krnově. In: *Opuscula Historiae Artium. Studia minora facultatis philosophicae Universitatis Brunensis*, F 50, 2006, s. 97-116.
- ZEMEK, Petr: *Reformace, protireformace a rozvinutí poreformačního katolictví v Uherském Brodě – křesťanská víra v proměnách času*. Uherský Brod 2006, 502 s.
- ZUBER, Rudolf: *Osudy moravské církve v 18. století. II. díl*. Olomouc 2003, s. 605.
- ZUKAL, Josef: *Die Liechtensteinische Inquisition in den Fürstentümern Troppau und Jägerndorf aus Anlass des Mansfeldschen Einfalls 1626-1627*. Troppau 1912, 258 s.
- TÝŽ: *Slezské konfiskace. 1620-1630. Pokutování provinilé šlechty v Krnovsku, Opavsku a Osoblažsku po bitvě bělohorské a po vpádu Mansfeldově*. Praha 1916, 171 s.

RESUMÉ

Town of Krnov had a rather unsettled history during the 17th and 18th centuries. Large historical events were affecting the town's life in its many aspects, including the religious faith of the Krnov's citizens. For almost a hundred years Protestant city, 17th century brought major change with the new Prince of Krnov, or of Jägerndorf in German. New prince was Carl I. of Lichtenstein, a rigid Catholic, who wanted to restore the Catholic faith in his new principedom. One key element of this restoration was represented by a convent of Conventual Franciscans, a mendikant order who resided in Krnov before the Protestant era of town's history. Prince Carl I. reestablished the convent in 1623 and granted the convent his support which was later continued by his successors.

However, only little is known about the life and activity of the Conventual Franciscans during the 17th and 18th century. Main aim of this thesis is to provide a first more consistent image of the convent during this period, which was defined by years 1623 and 1786. It focuses at certain aspects of the convent's life important for its restoration and further life, and also crucial for the restoration of the Catholic faith in Krnov. For a long time, Conventual Franciscans were, beside the Catholic government of the town and surrounding principedom, the only representants of the Catholicism in continual contact with common people. During the 17th and 18th century, Conventual Franciscans managed to restore the convent's agricultural and economic background, restored and rebuilt the convent itself and its church, grew in numbers of its friars. Convent also elaborated some of the key aspects of baroque Catholicism, such as confraternities, pilgrimage piety and also attracted the attention of pious donators.

Thesis shows development and growth of the convent especially during the second half of the 17th and the first half of the 18th century. Convent was restored and managed to reestablish itself as an important element of town's religious life, its importance growing with the resurgence and flourishing of the pilgrimage site at near hill Cvilín. But beside this development, convent also reacted to outer events, mostly political and military, which affected its functioning and life. After the war events convent always managed to keep working and growing, but the changes caused by the Josephinism had an impact in convent. Supplemented by the loss of the pilgrimage

church at Cvilín in 1786, the convent went into decline and in the 19th century it was only a shadow of the 17th's and 18th's century convent.

ANOTACE

Příjmení a jméno: Lyčková Tereza

Fakulta: Filozofická

Katedra: Historie

Název diplomové práce: Minorité v Krnově v 17. a 18. století

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Martin Elbel, M.A., Ph.D.

Počet znaků: 224 450

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 66

Klíčová slova: minorité, minoritský řád, Krnov, raný novověk, 17. století, 18. století, obnova, barokní zbožnost, katolická konfese, katolicismus

Charakteristika práce: Diplomová práce se zabývá životem a fungováním konventu minoritů v Krnově v době 17. a 18. století, konkrétně období mezi léty 1623 a 1786. Na základě několika témat sleduje rozvoj krnovského konventu, a pokouší se zachytit obraz života a fungování konventu v době 17. a 18. století, tedy v době, kdy jeno v Krnově docházelo k politickým a náboženským změnám. Všechny zkoumané otázky mají společného jmenovatele ve vnější podpoře konventu a snaze o jeho obnovu.